هكذا من الاصل

הצופה

ב"ה, יום שני י"ד בתשרי תשנ"ה (19.9.1994) • שנה נ"ו • גליון 16630 • המחיר: 4.85 ש"ח, כולל מע"מ ★ מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל ★ עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל־המזרחי

היום

	ערב סוכות	סוכות
הפרק	דבהי"ב ב, כא-כב	דבהי"ב ב, כג-כד
המשנה	יומא ב, ד-ה	יומא ב, ו-ז
הדף - בבלי	בבא מציעא צ	בבא מציעא צא
ירושלמי	ר"ה י	ר"ה יא
ההלכה	שו"ע נה, ט-יא	שו"ע נה, יב-יד
רמב"ם	תעניות ב-ד	תעניות ה; מגילה וחנוכה א-ב
זריחה	5.22	5.22
שקיעה	5.44	5.42
סוף זמן ק"ש	7.41	7.42

תחזית מזג האוויר
בהיר עד מעונן חלקית
מידות החום: ירושלים 18-30, רמת הגולן 18-30, הרי הגליל 19-29, חיפה 24-31, טבריה 23-36, עפולה 22-33, שכם ואריאל 20-31, תל אביב 24-31, נתב"ג 22-33, עזה 23-30, באר שבע 20-33, מעלה אדומים 21-32, סדום 28-39, אילת 25-36 מעלות.

אולם ניסל
אולם לשמחות ולארועים
ושרותי קיטרינג לכל מקום
קידוש וארוחות שבת • גלאט כשר בלבד
בנין הסוכה הגדולה בעיר
רח' ר' טרפון 1 פינת ר' עקיבא בני־ברק
טלפון: באולם 5707276 בבית: 03-6187326

רבין: לא יהיו בחירות ביש"ע כל עוד לא סוכם מהו הגוף שייבחר

הפלשתינים מבקשים להשיג באמצעות הבחירות למועצה המינהלית סממנים ריבוניים

מאת סופרנו המדיני בירושלים

ישראל תתנגד לקיימת בחירות ביש"ע כל עוד לא ברור מהו המוסד שייבחר, האם מדובר במועצה מחוקקת או גוף מנהלי? ומה הן הסמכויות של הגוף שיקום להבחר? עד שהנושא לא יובהר, לא תסכים ישראל לקיימת בחירות – אמר אתמול ראש הממשלה יצחק רבין בישיבת הממשלה.

רבין הסביר, כי הפלשתינים מבקשים להשיג, באמצעות הבחירות למועצה המינהלית, סממנים ריבוניים. זאת, לדעתו, הסיבה לעיכוב המו"מ על קיום הבחירות.

בתשובה לשאלה בענין הפעילות של אש"ף נגד הטרור, אמר רבין כי אם המשטרה הפלשתינאית תעשה מאמץ נגד הטרור, תהיינה תוצאות. הוא מצפה ממנה למאמץ זה.

בתשובה לשאלה אמר, כי יש שיתוף פעולה בין השב"כ הישראלי לבין השב"כ הפלשתינאי. כדוגמה על השיכות של השב"כ הפלשתינאי, גילה רבין כי במקרה אחד, כאשר נגנב זהב מידי תושב ביו"ש, ידע השב"כ הפלשתינאי לאיים מרחוק על הגנב, והזהב הוחזר באותו יום. אין להם מגבלות – אמר רבין.

● קצין משטרה פלשתיני, לבוש אזרחית, נעצר אתמול בצהריים במחסום של משטרת ירושלים הסמוך לכפר חיזמה, ליד ירושלים. מהמשטרה נמסר כי הקצין ניסה להיכנס לתחומי ירושלים ללא תעודת מעבר. הוא הועבר לחקירה במפלג המיעוטים.

ולקחתם לכם

מנכ"ל משרד הדתות ער"ד זאב רוזנברג ויועץ השר ישראל ליפל מעניקים את ארבעת המינים לראש־הממשלה לרגל חג־הסוכות. צילום: אפרים קילשטוק

נמשך המו"מ בין קארטר לסדראס בהאיטי

פורט או פרינס (עתים־איי אף פי) – הדיונים בין משלחת התיווך האמריקנית בראשותו של הנשיא לשעבר ג'ימי קארטר, לבין אנשי הכת הצבאית בהאיטי נמשכים.

דיונים אלה נמשכים כבר 5 שעות, בקומה השניה של מטה הצבא במרכז הבירה פורט או פרינס.

על פי ידיעות, הגנרל ראול סדראס, מפקד הצבא, יצא מאולם הדיונים במשך כרבע שעה, כדי להיוועד עם הנשיא אמיל ז'ונאסן, ראש המדינה שלא זכה להכרה מצד הקהילה הבינלאומית.

בתוך כך, נמסר כי מטוס של הצי הנשיאותי האמריקני ממתין כל העת בשדה התעופה, בהמתנה להוראה המתעכבת זה יותר מארבע שעות. עוד נמסר כי ברדתו לוושינגטון, יבצע המטוס חנית ביניים בפורטו ריקו, לתדלוק.

סופרנו המדיני בירושלים מוסיף:

ישראלי נתבקש לשמש כסגן מפקד הכוח הבינלאומי בהאיטי. בפרסום של ההזמנה שהגיעה מהפנטגון נאמר כי המועמד צריך להיות רופא ואיש צבא. שר החוץ פנה לצה"ל וביקש להציע מועמד לתפקיד זה שמורכב מרופא וקצין בכיר.

● ערבי תושב אזור רמאללה נהרג אתמול בבוקר כשניסה לפרוץ במכונית את מחסום צה"ל באיזור צומת רימונים שבגבעת בנימין. ערבי נוסף שהיה במכונית נפצע באורח בינוני.

חיילי צה"ל מסרו, כי ירו לעבר המכונית הנוסעת לאחר שזו ניסתה לפרוץ את המחסום.

שני מקרי דקירה של יהודים בידי ערבים – אתמול

אלעד סבן, חייל תושב מתולה נדקר אתמול בצהריים בגבו על ידי ערבי בצומת גהה.

הוא נותח בשעות הצהרים ואושפז ביחידה לניתוחי חזה בביה"ח בילינסון בפ"ת.

החייל שהיה ביחד עם חברתו עינת יוספזון היה בדרכו לבסיס הצבאי באיזור תל השומר. בני הזוג הגיעו מקרית אתא, מקום מגוריה של החברה, באוטובוס "אגד" וירדו בצומת גהה.

המחבל הודה בחקירתו במשטרה, כי בא לישראל בבוקר לבצע פיגוע. התברר, כי לא היה לו אישור שהייה בתחומי הקו הירוק. החשוד מסר לחוקרים, כי הגיע בבוקר מכפר מגוריו ליד שכם ובידו הסכין והקר

(המשך בעמוד 2)

רבין מאשר: נאפשר לכל גוף בינ"ל לתרום למוסדות של אש"ף בירושלים

מאת סופרנו המדיני בירושלים

"אם גוף בינלאומי רוצה לתרום ישירות להקמת בית חולים פלשתיני בירושלים, לא תהיה התנגדות לכך".

כך אמר אתמול ראש הממשלה יצחק רבין בישיבת הממשלה בה דנו על הפעילות הפלשתינית בירושלים.

בדיון המדינית ועל הפשרה שהושגה באוסלו בענין השימוש בכספי התרומות שיקבל אש"ף לצרכי מזרח ירושלים.

מדברי רבין ניתן להבין שהפשרה שהושגה עם אש"ף, אומרת, שהמדינות התורמות תוכלנה לתרום למוסדות פלשתיניים בדרך אחרת, ולא רק באמצעות הגוף של המדינות התורמות להחזקת הממשל העצמי הפלשתיני.

המשטרה הפלשתינית מאשימה החמאס בהרג קצין המשטרה

גנרל נאסר יוסף, מפקד המשטרה הפלשתינית, הודיע אתמול בצהריים, כי אנשי החמאס הם שירו והרגו את יוסרי אל־האמם, קצין המשטרה הפלשתינית, בתקרית שהיתה במוצ"ש.

הנשיא ויצמן: אסד לא עשה עדיין חצי מהלך לכבוש את לב העם

א־שרע: לא אפגש עם פרס לפני שישראל תתחיל לסגת

נשיא המדינה, עזר ויצמן אמר אתמול כי הוא מצפה מנשיא סוריה שיעשה מהלכים שישקלו על העם בישראל לקבל את עבודת השלום עם סוריה.

"אני חושב שאסד לא עשה מהלך וחצי מהלך לכבוש ולהכשיר את לב העם, מהלכים כמו שעשה בזמנו נשיא מצרים, אנואר סאדאת, וכמו שעשה לאחרונה מלך ירדן. נשיא סוריה צריך להבין את החששות כאן ולעשות מהלכים המרמזים על כוונות שלום", אמר הנשיא בשיחה עם עתונאים בגבול לבנון.

לדעת הנשיא, המאבק בארץ נגד הנסיגה הוא דבר נורמלי של עם בריא, החושב באופן דמוקרטי. "אם העם היה מקבל כל דבר באדישות, זה היה דבר מדאיג ולא נורמלי",

(המשך בעמוד 2)

רבין שבר את פטיש הוויד

ראש הממשלה יצחק רבין שבר אתמול את פטיש הוויד בישיבת הממשלה, כאשר דפק על השולחן בפטיש, כדי להרגיע את הרוחות, בוויכוח שהיה בין שר המשטרה לבין שר האוצר אברהם שוחט בנושא המשכנתאות.

לאחר זמן קצר תיקן רבין בעצמו את הפטיש והדביק את שני החלקים ושב חזר הפטיש לתפקידו.

הממשלה קיבלה עקרונית את הצעת שר האוצר בנושא המשכנתאות לדיור והטילה על שר האוצר, ועל שר הבינוי והשיכון, בתאום עם פרקליטות המדינה, לבחון מחדש את הקריטריונים לטיפול באוכלוסיית מבוקה מבין נפגעי המשכנתאות. הקריטריונים יובאו לידיעת הממשלה.

מאות פרופסורים לנשיא: אנא בוא למעמד "הקהל"

מאת חגי הוברמן סופר הצופה

"אנו מבקשים מאוד ממעלת כבוד הנשיא לעמוד בראש מעמד "זכר הקהל". ויתור על המעמד הממלכתי בהשתתפות נשיא המדינה ידחק את האירוע ויהפוך אותו למעמד מצומצם של משויך מפלגתי הנתון לוויכוחים פוליטיים. בכך יישמט האזן הבסיסי ביותר לביטויי האמונה הלאומית, המורשת היהודית המשותפת המשתקפת במעמד הממלכתי בירושלים, בירת ארץ ישראל והכבוד הניתן לספר התורה; העבר והעתיד המשתלבים לכלל בריה".

כך כתבו השבוע חברי חוג הפרופסורים לחוסן מדיני וכלכלי לנשיא המדינה עזר ויצמן בפניה של הרגע האחרון לפני חג הסוכות. החוג מונה מאות חברים מתוך הקהילה האקדמית בארץ – דתיים וחילוניים כאחד.

במכתב, עליו חתומים פרופ' אריאל כהן, פרופ' חיים לבנון ופרופ' אלי פולק נאמר בין השאר: "אנו כבודים שמעמד "זכר הקהל" בא להדגיש את המאחד בעם. דווקא בימים אלה, לאחר כל הלא נודע הצפוי לנו כעם ריבוני על אדמתו, חשוב שהגורם המאחד כאומה יהיה ברור ככל הניתן. לכן אנו חוזרים ומבקשים מכבוד הנשיא להתייצב מעל כל העמותות של המחנות השונים ולקרוא בימיו הכבועים לכל עם ישראל להתאחד ולהשתתף במעמד כי יש חלק לכל העם על פלגיו".

ההכרעה בעניין מעצר סגן אדרי עד תום ההליכים תינתן היום

היום בשעה 1 בצהריים יסמכר סגן נשיא בית הדין הצבאי של מחוז מרכז, סא"ל שי יניב, את החלטתו בבקשת הפרקליטות הצבאית להאריך את מעצרו של סגן אהרן אדרי עד תום ההליכים – כך נמסר אמש בבית הדין הצבאי, לאחר דיון ארוך בפרשה.

בדיון נכחו ח"כ יצחק לוי מזכ"ל המפד"ל, ח"כ מיכל(?) זוגרבג, יובל גינבר מארגון "בצלם", חיים רדוקה,

(המשך בעמוד 2)

נבי סמואל נחנך כפארק ארכיאולוגי

הפארק הארכיאולוגי בנבי סמואל נפתח אתמול באופן רשמי למבקרים מבקרים במקום הוזכר, בנוכחות של הרב הרב אבנר רובינשטיין, מנהל רשות העתיקות אמיר דרורי, הראש המינהל האזרחי ביהודה ושומרון, תת־אלוף גדי זהר, וקצין רשות העתיקות הממונה לענייני ארכיאולוגיה במינהל האזרחי, את פתיחתו של הפארק.

נבי סמואל מוזהה במסורת כמקום קבורתו של שמואל הנביא. בחפירות שנערכו במקום לאחרונה נחשפו באתר שרידים מימי בית ראשון ועד ימינו.

בנבי סמואל עצמו נמצא מגדל צלבני שבמרכזו כנסיה. לצד המבצר נמצאות אורוות ששימשו לחניית שיירות הצלבנים בדרכם לירושלים.

במהלך השנים בוצעו במקום מספר חפירות וכך התגלו בו גם שרידים מקרבות שנערכו במקום במלחמת העולם הראשונה ובמלחמת השחרור.

האתר החדש יהיה פתוח מוצל ימי המועד סוכות. ברשות העתיקות נמסר, כי ניתן יהיה להצטרף לסיור מודרך באתר מדי יום. הסיורים יצאו מרחבת הכניסה של נבי סמואל.

שקיות לשמחת תורה
יותר זול מלהכין לבד
1.35 ש"ח לשקית
טל': 03-6180001 ישי

רביולי, פסוציני, ניוקי, לזניה, מעדני דגים, פסטה פנססטיקו
סוכה פנטסטיקו בחצר
"החצר". מסעדה איטלקית חלבית כשרה
כשר חלבי בהשגחת הרבנות ת"א
בחוה"מ סוכות יש טעם וריח לאכול בסוכה הכשרה של המסעדה האיטלקית החלבית הכשרה ביפו הציורית על־יד הים.
שעות פתיחה: מ־ 19:00 – 24:00 ובמוצ"ש.
בחוה"מ: ביום רביעי, חמישי וראשון:
מ־ 11:00 בבוקר עד חצות ובמוצ"ש וחג.
פסטה תוצרת בית
החצר מסעדה איטלקית TRATTORIA ITALIANA
שדרות ניקנור 46, יפו טל: 03-6838051

בוגרי וידידי ישיבת כרם ביבנה
מתכבדים להזמינכם
לסעודה השנתית החגיגית החמש עשרה
של ישיבת כרם ביבנה
בסוכה המפוארת של מלון רמדה רנסנס, וולפסון 6, ירושלים
ביום רביעי, א' דחוה"מ סוכות תשנ"ה (21.9.94)
לכבוד
הרב **מרדכי גרינברג** שליט"א
לציון היכנסו לתפקיד ראש ישיבת כרם ביבנה
אורח הכבוד: מר **קונרד מוריס**
נואם הכבוד: ח"כ **אהוד אולמרט**
ראש עירית ירושלים
דברי ברכה: מרן הגאון הרב **ח.י. גולדוויכט** שליט"א
הענקת אות הנגיד: מר **הנרי פפר**
פרקי שירה אריה גלזר
קבלת פנים בשעה 6.30 • הארוחה בשעה 7.15
דב הוכשטיין יושב ראש   **שמשון קרופניק** יושב ראש עמותה
להזמנת מקומות
נא להתקשר בטלפון 08-562007 פקסימיליה: 08-564652
ברכת חג שמח

בס"ד
המפד"ל מאמינה – בירושלים השלימה
ציבור שוחרי ירושלים השלימה מכל רחבי הארץ – מוזמנים
"למען ציון לא אחשה
ולמען ירושלים לא אשקוט"
עצרת המפד"ל להזדהות עם ירושלים
תתקיים אי"ה ביום רביעי, ט"ז בתשרי תשנ"ה (21.9.94),
א' דחול המועד סוכות, בשעה 5.00 אחה"צ, בגן סאקר בירושלים.
פתיחה: מקהלת פרחי ירושלים בניצוחו של **חנן אביטל**
בהשתתפות: הרב **משה צבי נריה** שליט"א
ח"כ מר **זבולון המר** – יו"ר המפד"ל
ח"כ מר **אהוד אולמרט** – ראש העיר ירושלים
ח"כ הרב **יצחק לוי** – מזכ"ל המפד"ל
מר **שמואל מאיר** – סגן ראש העיר ירושלים
מנחה: מר **זבולון אורלב**
בתכנית האמנותית:
הזמר החסידי העולמי **אברהם פריד** בתכניתו המלאה
והזמר החסידי דדי גראוכר
ניצוח וניהול מוזיקאלי משה לאופר
הציבור מוזמן בהמוניו **המפלגה הדתית לאומית**
ישיבה נפרדת על הדשא · הכניסה חפשית
במשך היום תינתן הדרכה חינם ב: ★ טיילת שרובר. ★ תצפית הר הצופים. ★ תצפית ימין משה. ★ תצפית בית אורות.

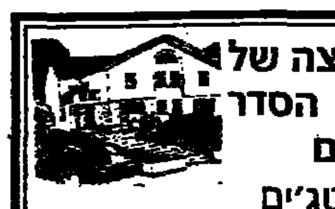
מתארגנת קבוצה של בוגרי ישיבות הסדר ואקדמאים
לפרוייקט קוטג'ים
יחודיים – באזור השרון
הפרוייקט ייבנה בסטנדרט גבוה + בריכת שחייה.
מחיר יחידה ל־20 יחידות ראשונות מתוך 45 $168,000
המחיר כולל מע"מ ופיתוח
משרד תיווך בלעדי "שמר"
רח' אחוזה 100 רעננה 09-444415 09-901307

הרבנות הראשית ירושלים   **המועצה הדתית ירושלים**
כבוד הרבנים הראשיים
וראשי אבות בתי הדין ירושלים
מרן הגאון הרב
שלום משאש שליט"א
מרן הגאון הרב
יצחק קוליץ שליט"א
יקבלו את פני המבקרים
בחג הסוכות הבעל"ט
ביום חמישי ב' דחוה"מ סוכות בין השעות 10.30-1.00
לפנה"צ בסוכת המועצה הדתית ברח' החבצלת 12
בברכת חג שמח

קראוס נופש   קראוס נופש
בס"ד
בפרוס עלינו השנה החדשה הבעל"ט
שלוחה בזה ברכתנו הנאמנה והלבבית
לכל לקוחותינו היקרים - הותיקים - החדשים ואלו אשר עדיין לא הצטרפו אלינו
ברכת חג שמח – וגמר חתימה טובה
נמשכת ההרשמה ל"ים המלח" במלונות
טירונה   מוריה פלאזה
(20.11.94 - 24.11.94)   27.11.94 - 1.12.94
במשרדינו מקבלים הזמנות לבתי מלון בכל הארץ, כל ימות השנה!!
מבצעים מיוחדים לחורף!!
חגי מושלום חיים מיוחדים
בשני בתי המלון האירוח כולל:
◆ 5 ימים ו־4 לילות ◆ חצי פנסיון + קפה ועוגה ◆ הסעות הלוך וחזור מגוש דן
◆ הרצאות תורניות ע"י רבני הקבוצה ◆ תוכנית אומנותית ◆ טיול
◆ חידונים ופרסים ◆ 5 כניסות למועדון הבריאות
◆ במלון מוריה פלאזה כולל גם מסיבת חנוכה
ותיבת ובן בסוף זוסברים באשרדינון
רח' ההסתדרות 13 פתח־תקוה, מיקוד 49540 טל' 03-9348788/9
פקס: 03-9307818, מע: 03-9334383 בית הספר רבקה 04-239069

על הצופה

ושמחת בחגך

"ושמחת בחגך" – זאת המצווה המרכזית של חג הסוכות בצד ארבעת המינים שאנו מצווים לקחת בחג זה, כלשון הכתוב "ולקחתם לכם... פרי עץ הדר, כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים".

חג הסוכות העומד בסימן של שמחה הוא יחיד ומיוחד מכל חגי ישראל. הוא בא לרומם את הנפש, אך מצד אחר גם להפנות את השמחה לאפיקים של קדושה והתעלות רוחנית.

שמחתם של ישראל מצטיינת בגיל, אך גם ברעדה. השמחה מלווה, כאמור, חרדת קודש, כיאה לעם ששמחתו קשורה בה' כפי שהתורה מורה לנו "וחגותם חג לה'".

השנה, מוצאי השנה השביעית – שנת השמיטה, נציין ברוב עם את המעמד "זכור להקהל". המוני בית ישראל יתכנסו ליד שריד המקדש, הכותל המערבי, כותל הדמעות והתפילות ויאזינו בלב רוטט לקריאה בתורה מתוך ספר דברים כדי להתעורר לקיים את דברי התורה בכל ימות השנה.

יש להצטער שמעמד "הקהל" לא הוכן כראוי, מתוך סיבות שונות. עד לרגע האחרון לא ברור מי ומי בין המשתתפים המרכזיים אשר יבואו לכבד את המעמד הרם והנישא.

עם זאת אנו רוצים לקוות שבמשך הזמנים שנותרו למעמד "הקהל" יימצא פתרון מכובד וגם נשיא מדינת ישראל יהיה בין המשתתפים במעמד חשוב זה, כיאה לאזרח מספר אחד של מדינת היהודים.

השמחה של חג הסוכות שהיא כל כולה על־פי מהותה – שמחה רוחנית, תתרום את חלקה להעמקת יסודות האמונה בעם כנדרש מעם ישראל שהוא עם סגולה מכל העמים.

בחג זה נראה לנגד עינינו את האושפיזין העילאין שאנו נוהגים להזמין מדי יום ביומו לסוכה. נלמד מהם דרך חיים ואורחות חיים אשר ינחו אותנו בחיי היומיום שלנו.

בחג הסוכות שהוא חג האסיף, המקשר בין העם לארצו, גם נעמיק את הקשר שלנו עם ארץ־ישראל ונחזק את המשולש שהוא תעודת הזהות של עמנו המאחד בין עם ישראל, ארץ־ישראל ותורת ישראל.

מועדים לשמחה!

הפיגועים נמשכים

שני מקרי דקירה נרשמו אתמול – האחד בכביש עזה כאשר ערבי דקר חייל צה"ל והמקרה השני שעה ששני ערבים דקרו סוחר ירקות יהודי. בשניהם מדובר בפיגוע חבלני־לאומני. אחד החשודים הודה בכך. הוא אמר כי כוונתו היתה לרצוח חייל ישראלי. אולם גם המקרה השני אינו פחות חמור ובכוללם יחד הם באים להצביע שהפעילות הרצחנית־החבלנית לא פסקה, למרות שחלפה כבר שנה מאז חתימת ההסכם בין ישראל לאש"ף.

לפי נתונים שנתפרסמו לאחרונה עולה כי בשנה האחרונה – שנת ההסכם עם אש"ף – עלה מספר הנפגעים בפעילות הטרוריסטית־הרצחנית על מספר הנרצחים שנה קודם לכן. יש בדברים הללו משום הוכחה שלא זו בלבד שההסכם עם אש"ף לא הפחית את מספר הנפגעים, כי אם להיפך – מספרם עלה בצורה משמעותית ביותר.

מפליא שהממשלה עוברת על כך לסדר היום. במקום לנקוט מדיניות של "יד חזקה" כלפי אנשי הדמים ושולחיהם, הממשלה עושה הכל כדי להפחית ממשמעותם של הפיגועים וזאת, ככל הנראה, כדי להוכיח לציבור כי ההסכם עם אש"ף תרם תרומה חשובה לקידום השלום והביטחון באיזור בו אנו חיים. אולם מי שעיניו בראשו אינו יכול לקבל את ההסברים הללו, בפרט כאשר העובדות מוכיחות בעליל שמאז חתימת ההסכם עם אש"ף גברה הפעילות הרצחנית והפעם גם בתוך גבולות "הקו הירוק".

יתר על כן, אש"ף אינו עומד בהתחייבויותיו בכל הקשור ב"הסכם אוסלו". כך, למשל, אנשי מפתח באש"ף מנסים לקבוע עובדות במזרח ירושלים כדי לכלול את העיר כבר עתה כחלק בלתי נפרד מהרשות הפלשתינית העליונה. אתמול, סוף סוף גם ראש הממשלה הודה כי אכן הפלשתינים עוברים את גבול המותר בירושלים. למעשה, לא רק בירושלים הם עוברים את גבול המותר. גם ראש השירות החשאי – השב"כ של הרשות הפלשתינית העליונה – נוקט צעדים העומדים בסתירה מוחלטת לנאמר בהסכם. לא זו בלבד, חלק מפעולותיו אף גובלות בפלילים, כך שישראל נאלצה לעצור אחדים מתומכיו.

לאור האמור, כאשר אנחנו מחברים אחד לאחד, את הדקירות, את הפעילות הפלשתינית במזרח ירושלים ואת התנהגותם של אנשי השב"כ הפלשתיני מגיעים למסקנה כי ההסכם עם אש"ף מאכזב מאוד והוא אף נושא בחובו סכנות חמורות לבטחונם של תושבי מדינת ישראל.

מי יתן את הדין?

סירובם של ראשי השב"כ להיענות לפנייתו של הרב הראשי וראש אבות בתי הדין בחיפה, הרב שאר־ישוב כהן, לאפשר לעצורים החשודים בפעילות מחתרתית להתפלל בציבור ביום הכיפורים, מעוררת תמיהה רבה וגם רוגז רב בקרב רבים מתושבי מדינת ישראל. דומה שזו הפעם הראשונה שמונעים מעצורים יהודים להשתתף בתפילות בציבור ביום הכיפורים. קשה לקבל את ההסברים של השב"כ, כי מטעמים בטחוניים בכל הקשור בחקירת העצורים לא נתאפשר להיענות לפנייתו של הרב הראשי ולפנייתם של גורמים רבים נוספים מהארץ ומחו"ל. יש לציין כי הרב הראשי העלה הצעות שונות שהיה בהן מצד אחד כדי לאפשר לעצירים להתפלל ב"מניין" ומצד אחר להבטיח שהופעתם לתפילה בציבור לא תפגע בסודיות החקירה ואף לא תיצור קשר בין העצירים.

השב"כ, כאמור, דחה את הפניות וכתוצאה נאלצו העצירים להתפלל ביחידות בתנאים לא תנאים. גם ראש הממשלה המכהן כשר הביטחון לא היה מוכן להטות אוזן קשבת לקריאות שהופנו אליו, בין היתר ע"י נשיא הסתדרות הרבנים בארה"ב, הרב אליעזר ברנשטיין, המייצגת למעלה מאלף רבנים בקהילות היהודיות בארה"ב וקנדה.

התנהגותם זו של אנשי השב"כ, שר הביטחון ושר המשטרה אינה מוסיפה כבוד למדינת ישראל אשר מנעה מעצירים יהודים להתפלל בציבור ביום הדין. זהו כתם חמור שלא בנקל תוכל הממשלה להתנקות ממנו.

בכלל, התנהגותם של אנשי השב"כ כלפי העצירים היהודים מציבה הרבה סימני שאלה, הן בכל הקשור בדרך ובשיטות החקירה והן בכל הנוגע להדלפות לכלי התקשורת שיש בהן משום הרשעה עוד בטרם הוגשו כתבי אישום נגדם.

התנהגותם של אנשי השב"כ כלפי העצירים מחייבת בדיקה יסודית ע"י גורם ממלכתי מוסמך ובלתי תלוי, כדי להגיע לחקר האמת: האמנם מענים את העצורים, מדירים שינה מעיניהם ומשתמשים בשיטות בלתי מקובלות במדינה דמוקרטית כדי להוציא הודאות מרשיעות מפיהם?

גם מי שרוחש אמון מלא לשב"כ אינו יכול לעבור לסדר היום על ההתרחשויות הללו כפי שהן מוצגות ע"י עורכי־הדין של העצורים. לאמיתו של דבר, טובת השב"כ מחייבת חקירה בלתי תלויה כדי להסיר כל רבב משירות הביטחון הכללי. עם זאת, למרבה הצער לא ניתן לנקות את השב"כ במניעת תפילה בציבור מהעצורים ביום הדין. על כן חייב מישהו לתת את הדין!

לאולפנא לבנות דרושה

מדריכה

* נסיון בהדרכה * מגורים במקום חובה
* עדיפות לבוגרת אולפנא * העבודה מיידית
טל': 07-271487 ,03-9346006 – לפנחס.

הממשלה החליטה להקצות קרקעות להקמת בתי־קברות חילוניים

מאת סופרנו בירושלים

הממשלה החליטה אתמול להמליץ בפני מינהל מקרקעי ישראל להקצות את הקרקעות הדרושות לבתי קברות חילוניים.

החלטת הממשלה אינה מסבירה ולא מפרטת לאיזה גוף יוקצו הקרקעות. עמותה בשם "מנוחה נכונה" הדורשת קבורה חילונית היא שפנתה לבג"ץ בעניין זה. העמותה דורשת שקרקעות אלה יועמדו לרשותה.

ועדת שרים בהרכב שרי המשפטים, השיכון והקליטה תחליט מי הם הגופים שיש להקצות להם קרקעות לקבורה חילונית. בינתיים, כידוע, יש מחסור בבתי קברות בערים הגדולות בארץ, והממשלה אינה עוסקת בכך, אבל מקדישה זמן כדי לדון בהקצאת קרקעות לקבורה חילונית.

נתניהו בגמלא: הליכוד לא יכבד כל מחטף פרלמנטרי בנושא הגולן

ח"כים לשעבר ממפלגת העבודה תומכים ביוזמת קהלני

"כל מחטף פרלמנטרי בנושא רמת הגולן לא יכובד על־ידי ממשלת הליכוד", הודיע אתמול יו"ר הליכוד בנימין נתניהו, בשיחה עם שובתי הרעב בגמלא שבגולן.

נתניהו הציע לראש הממשלה יצחק רבין להכריז על בחירות לאלתר, אולם אם אינו מתכוון לעשות כן, "שיקיים משא ומתן עם הליכוד כאשר לאופי משאל העם", אמר נתניהו. "לא ניתן לרבין לעקר את משאל העם מתוכן ורצוי שתהיה הידברות כדי להגיע לנוסחה מוסכמת", אמר נתניהו.

באוהל שובתי הרעב ביקרו אתמול בצהריים גם חברי כנסת נוספים והם רחבעם זאבי, משה נסים, יוסי בן אהרון, לשעבר יו"ר צוות המשא ומתן עם הסורים ועוד.

8 ח"כים לשעבר מטעם מפלגת העבודה הביעו, במכתב גלוי, תמיכה בשבעת חברי הכנסת שיזמו את החוק לשריון חוק הגולן וירושלים.

השמונה פירסמו מכתב גלוי, בו הם מביעים תמיכה בעמידתם של שבעת הח"כים בראשות אביגדור קהלני על השאיפות ישראל ברמת הגולן ועל התעקשותם לאי חלוקתה של ירושלים והכבישותה.

השמונה הם הח"כים לשעבר: ז'אק אמיר, שושנה ארבלי־אלמוזלינו, תמר אשל, גדעון בן ישראל, עמוס הדר, שלמה הלל, אמנון לין ועקיבא סולודר.

כמה מבכירי ותיקי התק"ם פתחו היום בשביתת רעב מול בית התק"ם, במחאה על עמדת התק"ם, ככל הקשור לעתיד רמת הגולן.

בין שובתי הרעב מול בית התק"ם יהיו דוד פילמן מקיבוץ גונן, מי שהיה בעבר מזכיר הקיבוץ, איציק נשרי, ממייסדי קיבוץ ארז, מרכז הועדה הפוליטית של התק"ם, קצין הענף של הנח"ל לשעבר. זהו שלב נוסף במבצע "עת 94" עליו מפקד ח"כ אביגדור קהלני.

שני מקרי

(סוף מעמוד ראשון)

את החייל מתחת לגשר מחלף נתה.

מחקירת המשטרה מתברר, כי ככל הנראה "לא היו שותפים למעשה וגם על סמך הודאת החשוד, החליטה המשטרה לצמצם עד כאשר את מעגל החיפושים הגדול אחרי חשוד נוסף שעדי ראייה מסרו, כי אכן היה כזה.

● שמעון צודר בן 55, סוחר ירקות מנתניה, נדקר על ידי ערבים ביום ראשון בכפר איבטן, בפלג גופו העליון.

מפרטים ראשונים שהגיעו למשטרת טייבה עולה, כי הסוחר נדקר באיזור הכפר איבטן.

ההכרעה בעניין

(סוף מעמוד ראשון)

בני משפחתו של אדרי וחברים רבים.

חבר הכנסת לשעבר הרב חיים דרוקמן שב ומעלה את התביעה לחקור את מסכת העינויים הקשים – פיסיים ונפשיים כאחד – שהיו מנת חלקו של סגן אורן אדרי, "בניגוד למסכת השקרים המכוונת שהופצה בעיתון". הרב חיים דרוקמן נפגש אתמול עם תלמידו לשעבר בבית המשפט הצבאי ביפו, שם נדונה בקשת התביעה להארכת מעצרו של אדרי.

מיכאל מודריוסף ואליסיב קלה, שניים מהחשודים בפרשת התארגנות קבוצת הימין הקיצוני לפגיעה בערבים, שוחררו אתמול בצהריים ממעצרם בבית המעצר "קישון". החשודים שנותרו במעצר הם האחים איתן ויהודיע קהלני והרב עידו אלבא, הנחשבים לחשודים העיקריים בפרשה וכן הקצינים אורן אדרי וקובי פינטו והעצור שנעצר ביום ג' בלילה, הרב מאיר קוזן.

סופרנו המדיני בירושלים מוסיף:

הממשלה הגנה אתמול על השב"כ והמשטרה, מול התקפות על שיטות החקירה שלו בין חברי מחתרת הנקם. בהודעת הממשלה נאמר כי הממשלה נותנת גיבוי מלא למשטרת ישראל ולשב"כ, שהצליחו לכאורה לסכל תבנית רצח, וממלאים תפקידם באיסוף ראיות קבילות להוכחת העבירות ולהעמדת החשודים לדין. הממשלה הביעה מורת רוח והסתייגות מהודלפת משמעות מגמתיות שהופצו ברבים על התנהגות חוקרי השב"כ, שמגמתן היתה לגרום להזדהות עם העצורים במקום עם רשויות אכיפת החוק.

הנשיא ויצמן

(סוף מעמוד ראשון)

אמר הנשיא, שהבהיר כי אין לו כוונה לבקר במאהל שובתי הרעב בגמלא.

שר החוץ הסורי פארוק א־שרע התנה כל פגישה עם עמיתו הישראלי שמעון פרס בהתחלת נסיגה ישראלית מלאה מהגולן ומדרום לבנון. "לא תהיה פגישה עם שר החוץ הישראלי או מנהיג ישראלי אחר כלשהו לפני התחלת תהליך של נסיגה מלאה מהגולן ומדרום לבנון", אמר שרע בראיון שפורסם ביום א' בשבועון המצרי "רוז אל־יוסף".

אוניברסיטת בר־אילן

המשרדים יהיו סגורים לרגל חג הסוכות
מיום ג' ט"ו בתשרי ועד יום ג' כ"ב בתשרי ועד בכלל
(20.9.94 – 27.9.94)

בברכת מועדים לשמחה

ההנהלה

אל תעמוד מנגד!

עזור למשפחות העצורים מקרית ארבע!

תרומות ניתן להעביר:
לסיוע משפטי: לפקודת עמותת "צדקתך צדק לעולם" בנק לאומי, קרית ארבע 788, ח-ן 7373/90.
לסיוע למשפחות: לפקודת עמותת "חסדי אברהם אבינו" בנק לאומי קרית ארבע, 788 ח-ן 2585/00.
העמותות תחת פיקוח ראשי קרית ארבע
קבלות ישלחו לכל דורש

המשרד לענייני דתות

לידיעת הציבור

לרגל יציאת העובדים לחופשה מרוכזת יהיו משרדנו סגורים מיום י"ד בתשרי התשנ"ה (19.9.94) ועד יום כ"ב בתשרי התשנ"ה (27.9.94).
הודעה זו אינה חלה על המחלקה למקומות קדושים (הכתל וכו') על עובדי האגף לעדות נוצריות ועל עובדי בתי הדין השרעיים המוסלמים והדרוזים.
תורניות יהיו בלשכה הראשית רח' יפו 236, ירושלים טל' 311147, 02-311004.

בברכת שנה טובה, וכתיבה וחתימה טובה ומועדים לשמחה

מכרז

1. בית אבות צימרמן פרעננה מזמין בזה הצעות למשרת מנהל בית האבות.
2. הגדרת התפקיד:
א. ניהול המוסד והכוונת השירותים השונים.
ב. פיקוח על צוות העובדים.
ג. הבטחת תקציבים וארגון תקציבים.
3. עדיפות תינתן לבעלי הנתונים הבאים:
א. בעל אורח חיים דתי.
ב. בוגר ישיבה.
ג. בעל תעודה במדעי הרוח ו/או החברה.
ד. בעל הכשרה לנהל בית אבות.
ה. נסיון ניהולי של לפחות חמש שנים.
ו. בעל תעודת הסמכה לניהול בית אבות.
4. הצעות בכתב, בצירוף תולדות חיים, יש להגיש עד ליום 15/10/94 לעו"ד דוד שחר, רח' לסקוב 16 ת"א 64736.
5. תנאים טובים למתאימים.
6. אין הנהלת המוסד חייבת לקבל הצעה כל שהיא.

הנהלת המוסד

המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה

זכור למעמד "הקהל"
ערב ספרות תורנית

יתקיים אי"ה ביום ראשון, ה' דחול המועד סוכות (25.9.94) בשעה 5.00 אחה"צ בסוכת מלון המלכים בירושלים

התוכנית:
אליעזר שפר, חבר הנהלת הסוכנות היהודית וראש המחלקה
בפתח המעמד
הרב שאר ישוב כהן, רבה הראשי של חיפה
"הקהל" במסורת הדורות
פרופ' שמואל ספראי, האוניברסיטה העברית
"הקהל" במציאות ההיסטורית
ד"ר ש.ז. כהנא
רזי "הקהל"
הרב ישעיהו הדרי, ראש ישיבת הכותל
"הקהל" במחשבת הדורות
מנחה
אברהם בנמלך
פרקי נגינה בחצוצרה
כיבוד קל

בברכת מועדים לשמחה

הנהלת המחלקה

עיריית ירושלים
האגף לתרבות תורנית

קונצרט חזנות חגיגי
שמחת בית השואבה

בהשתתפות החזנים והאומנים

יוסף גוטסמן, חזן ראשי, ביה"כ מרכזי עכו
חיים אדלר, חזן ראשי, תל - אביב
יצחק הלר, חזן ראשי, נתניה
האחים הורביץ, מקהלת הלוים
ליד הפסנתר: ריימונד גולדשטיין
דוד וינבך, בוגר המכון לחזנות ת"א
מנחה: משה אדוריאן

במעמד סגן ראש עיריית ירושלים והממונה על תרבות תורנית הרב חיים מילר
שיתקיים בע"ה ביום חמישי, ב' חוה"מ סוכות (22.9.94)
באולם מרכז ז'ראר בכר, רח' בצלאל 11, בשעה 20:30 בדיוק

מחיר כרטיס 20 ש"ח

כרטיסים מוגבל להשיג

נעם הפקות – רח' מלכי ישראל 6 (ליד פיצה אורי)
ובערב בקופת האולם

המחלקה להסברה

ופרוס עלינו סוכת שלומך.

בס"ד

מחיר השלום

מאת שמואל ראביד

"עמדות לפנינו שתי שאלות, הדורשות שתי תשובות נפרדות:

מי יעשה שלום, ובאיזה מחיר!

1. מי יעשה שלום? ... "עושה שלום" ... "הוא, יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל, ואמרו אמן"! [illegible]

2. מהו מחיר השלום? [illegible] "אם בחוקותי תלכו ומצוותי תשמרו... ונתתי שלום בארץ"!

המציאות היום־יומית היא, שדווקא פרקים אלו, הם הפחות ידועים [illegible]

[illegible]

אם בחוקותי תלכו... ונתתי שלום (ויקרא כ"ו, דברים כ"ו-י"ז)

"ה ו א יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל"
"א ם אנחנו נעשה "שלום במרומיו""
כדאי לך! לעיין, לשנן ולהעביר מסר: ויקרא כ"ו, דברים כ"ו-י"ד

התרגשות לקראת שמחת בית השואבה המסורתית בחצר וואסלוי בתל אביב

התרגשות רבה והתעוררות, במסורת וואסלוי בתל אביב, לקראת שמחת בית השואבה המסורתית, אשר תיערך ביום רביעי, א' דחול המועד סוכות, ברחבת בית המדרש של בית האדמו"ר מוואסלוי שליט"א.

מזה שנים, מתקיימת בחצר וואסלוי, בית המדרש "בית אברהם", שמחת בית השואבה המרכזית של תל אביב, בהשתתפות אלפים מתושבי העיר, בראשות האדמו"ר מוואסלוי, אדמו"רים, הרב הראשי לישראל, הג"ר ישראל מאיר לאו, המשמיע מדי שנה את המשא המרכזי, אישי ציבור ו"עמך", הגודשים את בית המדרש והרחבה שלידו. אוטובוסים מאורגנים, מגיעים מירושלים וממקומות שונים בארץ.

האירוע נערך בשיתוף המחלקה לתרבות תורנית של עיריית תל אביב, בראשות הרב גבריאל מורגנשטרן. מהסממנים הבולטים של המאורע החגיגי – היותו מלכד את הציבור לכל גווניו, חסידים, ליטאים, בני עדות המזרח, דתיים וחילוניים.

נמסר כי המשטרה תסגור לכבוד החגיגה, את שדרות בן גוריון, בו שוכן בית המדרש, בקטע שבין רחוב ריינס ורחוב דיזנגוף.

חסידים ואנשי מעשה יוקירו, כמו בכל שנה, ריקודין של שמחה, לכבוד החג. יעמידו להקת פיאבנטה, וכן שמחת אבוקות אש בוערות, זכר לשמחת בית השואבה.

דרוש **מנהל כספי וארגוני**
למרכז תורני לאומי בצפת
נא לפנות אל הרב בניהו ברונר
ת.ד. 434 צפת, או בטלפון 06-970602

בבית הדין הרבני לתל־אביב־יפו

הוגשו בפני ביה"ד בקשות למתן צווי־ירושה והוצאת צווי־קיום צוואה כמפורט להלן. כל התובע טובת הנאה או המעוניין בעזבון מאחת הבקשות המצויות אליו והרוצה להתנגד לה, יבוא לבית־הדין וימסור טענותיו תוך 15 יום מיום פרסום הודעה זו, שאם לא כן, יתן ביה"ד צו כפי שנראה בעיניו.

מספר התיק	שם המנוח/ה	תאריך הפטירה	המבקש/ת
ת"ע/637	אנקרי יוסף	ט"ז אלול תשנ"א	מרים אנקרי
ת"ע/181	בינלר צדנה	י"ח אלול תשנ"ד	אלף גרינמן
ת"ע/703	ויינברג שלי	ר' אב תשנ"ד	ויקי ויינברג
ת"ע/459	ויסמן מטילדה	ל' אב תשנ"ד	מנדל ויסמן
ת"ע/551	ויסמן מרסין	כ"ד ניסן תשנ"ג	מנדל ויסמן
ת"ע/02	ורסנו יעקב	כ"א אלול תשל"ח	רחל גרין
ת"ע/012	ורסנו שרה	י' אב תשנ"ד	רחל גרין
ת"ע/436	יוסף מזרחי	5.5.94	צביה יוסף
ת"ע/721	ליבוביץ אהרן	א' ניסן תשמ"ד	אברהם ליבוביץ
ת"ע/739	ליבוביץ מינה	א' אב תשנ"ד	אברהם ליבוביץ
ת"ע/280	מרקוביץ רוזה	כ"ו אב תשנ"ד	חיים מרקוביץ
ת"ע/313	שם טוב מנשה	כ"ה אדר תשנ"ד	נחשון שם טוב

בכבוד רב,
עובדיה לוי, מנהל המחוזה לעזבונות וירושות

משרד לענייני דתות
הנהלת בתי הדין הרבניים

חופשה מרוכזת בחג הסוכות התשנ"ה

הנהלת בתי הדין הרבניים מודיעה כי מיום שני י"ד בתשרי תשנ"ה (19.9.94) עד יום שלישי כ"ב בתשרי התשנ"ה (27.9.94) בתקופת פגרת חג הסוכות התשנ"ה יפעלו היחידות שיפורטו להלן בתורנות כמפורט להלן:

כתובת ביה"ד	מס' טלפון
ירושלים ביה"ד הגדול - בתי מחסה 7	02-283482
בתי דין אזוריים	
ירושלים - רח' כורש 9	02-233696
תל-אביב - שד' דוד המלך 33	03-6964181
חיפה - יל"ג 28	04-676676
פתח תקוה - מונטיפיורי 7	03-9345620
באר שבע - יאיר 43	07-280807
רחובות - גולדברג 2	08-470234
אשדוד - קיבוץ גלויות 1	08-522779
אשקלון - בתי משפט 4	07-750292
נתניה - הרצל 41	09-340692
טבריה - ככר רסקו	06-720777

בית דין צפת יהיה סגור ובמקרים דחופים יש לפנות לבית הדין הרבני בטבריה.
בית דין אריאל יהיה סגור ובמקרים דחופים יש לפנות לבית הדין הרבני בת"א.

בברכת שנה טובה וחתימה טובה לכל בית ישראל

לשכת נשיא המדינה

"בית פתוח"
בבית הנשיא
חול המועד סוכות תשנ"ה

בית נשיא מדינת ישראל
יהיה פתוח לקהל המבקרים
ביום חמישי, י"ז בתשרי התשנ"ה,
ב' דחול המועד סוכות 22.9.94.

- שעות הביקור משעה 09:30 לפנה"צ עד לשעה 13:30 אחה"צ
- בכניסה יתבקש הקהל להציג תעודת זהות או דרכון
- המבקרים מתבקשים לא להביא עמם כלי נשק, תיקים וחבילות
- חניית רכב במגרשי החנייה של תיאטרון ירושלים (רחוב שופן)
- הכניסה דרך המדרגות שליד אולם קראון ע"י תיאטרון ירושלים.
- שערי המשכן ייסגרו בשעה 13:30 אחה"צ בדיוק.

עיריית ירושלים
האגף לתרבות תורנית

להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל

בימים חמישי ושישי, י"ז, י"ח תשרי
"בית הרב" יהיה פתוח לקהל
ביום חמישי בין השעות 10.00-15.00
ביום שישי בין השעות 10.00-13.30

* סיור בבית.
* תערוכה מתמדת על חיי הרב ופועלו.
* הקרנת חזיון אור קולי על חיי הרב ואהבת ישראל שלו.

בתשלום

בשעות 11.00, 13.00, 14.00.
בשעה 12.00 הקרנת החזיון באנגלית.
כתובת: רח' הרב קוק 9, ירושלים
הציבור מוזמן

המחלקה להסברה

هكذا من الاصل

הצופה ★ ★ ★ ★ ★ מוסף של חג

... והביטחון עדיף!

מאת משה אישון

ב ישיבת סיעת מפלגת העבודה בכנסת אמר ראש הממשלה, יצחק רבין, כי "אחדות ירושלים שווה בעיני כמו עשר רמות הגולן". בכך ביקש לקבוע "סדר עדיפויות חדש" בכל הקשור במשא־ומתן עם הסורים, מזה, ואש"ף, מזה. אין אנו יודעים אם רבין השמיע את הדברים מתוך ידיעה כי מתוך עשרה קבין של יופי שירדו לארץ־ישראל – תשעה נטלה ירושלים. אולם גם אם הלך בעקבות חז"ל באמירתו זו, אין בה כדי להצדיק את הנסיגה מרמת הגולן, הואיל ואין בעיר דוד ואחדותה, משום הצדקה לוויתורים על הנכסים האסטרטגיים הגדולים אשר בגולן. יתר על כן, נוכחות ישראלית בגולן חשובה גם לבטחונה של ירושלים – בירת ישראל. כך שאמירתו של ראש הממשלה לא רק שלא קלעה למטרה, אלא גם פגעה בשלומה ובטחונה של המדינה.

עד כה סברנו כי אין עוד ויכוח על אחדותה של ירושלים, שהרי ממשלת ישראל חזרה בהזדמנויות שונות על החלטתה הנחושה כי ירושלים השלמה תישאר לנצח נצחים בירת ישראל. במלים אחרות, אין ולא יהיה משא־ומתן לחלוקתה של ירושלים מחדש. כעת כאשר רבין מתחיל לדבר על שוויה של ירושלים ומעריך אותה פי עשרה מחשיבותה של רמת הגולן, לא נותר אלא לחשוש שלא רק על הגולן נכון ראש הממשלה לוותר, אלא גם עניין ירושלים נתון למשא־ומתן והוא יישקל לפי סדר העדיפויות שייקבע במועד המתאים ע"י יצחק רבין.

רבין מאז כניסתו לתפקידו לכהונת ראש ממשלה מרבה לדבר על "סדר עדיפויות". בימיו הראשונים קבע כי מעתה ואילך ההתנחלות היהודית ביהודה, שומרון ורצועת עזה איננה עוד בעדיפות ראשונה. הוא סמך את ידיו על מדיניותו של שר הבינוי והשיכון, שקבע בצורה חד־משמעית, כי "יש לייבש את ההתנחלויות". בהמשך ראש הממשלה קבע סדר עדיפויות חדש בכל הקשור במשא־ומתן עם הסורים על עתידה של רמת הגולן. תחילה אמר, כי "מי שמציע ירידה מהגולן כמציע הפקרת שלומה ובטחונה של מדינת ישראל". כעבור זמן לא רב אמר, כי הוא נכון להסכים ל"ירידה מוערית" מהרמה, אך בשום פנים ואופן אין בדעתו לפנות את הגולן כולו. לאחרונה מדבר רבין על "נסיגה עמוקה ומכאיבה מהגולן", כאשר חברו לשולחן הממשלה שמעון פרס מדגיש, כי "אין שלום מלא ללא ירידה מלאה מהגולן". יש יסוד להניח, כי גירסתו של פרס מייצגת גם את עמדתו של רבין, למרות שהוא נזהר, נכון להיום, מלהשמיע דברים ברורים וחד־משמעיים בזכות נסיגה מלאה מהגולן.

★

ל פנינו מדיניות של הפכים, ממילא קשה להתייחס ברצינות לדברים אותם משמיע ראש הממשלה. גם בשעה שהוא מסתייע במלים מנופחות ומעמיד את ירושלים בראש שמחתנו כדי להסתיר את מדיניות הנסיגה בגולן ויש"ע, אין בזה כדי לשכנע את הציבור כי ראש הממשלה ניצב כחומה בצורה כדי להגן על שלמותה של ירושלים, מניעת הקמתה של מדינה פלשתינית עצמאית ביהודה, שומרון ורצועת עזה ושמירה על המאחזים הבטחוניים שהם בחזקת "עיניים של המדינה" בגולן. בשנתיים האחרונות למדנו לדעת כי הוא מחליף את עמדותיו במהירות בזק, כמו שאדם נוהג להחליף את חולצתו בימים של חמסין קשה.

ראש הממשלה לא רק שאינו עומד על דעתו, אלא מדי פעם בפעם אף משנה אותה "לפי רוח הזמן", תוך התעלמות כמעט מוחלטת מדעתם של אנשי צבא וביטחון ומהקולות העולים מפי העם אשר באים להזהיר מפני החלטות שגויות הנושאות בחובן סכנות חמורות לעצם קיומה של המדינה.

זה מכאיב לראות בראש המדינה אדם בלתי יציב בעמדותיו, הנכנע לכל עלה נידף של רוח מצויה, ואינו מגלה כושר הנהגה בעיתים של לחצים ומצוקה מדינית.

מנהיג פוליטי נבחן בכושר עמידתו בעת מבחנים קשים. ההתרוצצות בסיטונות היא ההיפך ממנהיגות שקולה ואחראית. נראה שרבין אינו מודע לכך, או בעתות של מצוקה מתעלם מהכללים החייבים להנחות מנהיג פוליטי. בין כך ובין כך קשה ללמד זכות על הדרך שהוא בחר ללכת בה ולהוליך את המדינה שהוא מופקד לשמור ולהגן עליה.

הוויכוח הציבורי הקשה שנתחדש בימים אלה מסביב לגולן אינו מצטמצם בשאלת הנסיגה מהגולן. הוא עמוק הרבה יותר, למעשה גם קשור בגבולותיה העתידיים של המדינה בירושלים, ביהודה ושומרון, על הירדן ובדרך באכה אילת. לפי התסריט כפי שזה מצטייר כיום, ממשלת רבין מובילה בקצב מזורז מאוד להחזרתה של ישראל לגבולות שביתת הנשק משנת 1949, שהן אף פחותות במידה מסויימת מהגבולות מלפני מלחמת ששת הימים. על הפרק, לא רק נסיגה מלאה מהגולן, אלא גם מיהודה ושומרון, מבקעת הירדן, מחלקים מירושלים השלמה. וזאת נוסף לאותם הוויתורים שהממשלה כבר הסכימה להם לאורך הגבול הירדני, כדי לרצות את המלך חוסיין כי יאות לפתוח בשיחות שלום אינטנסיביות עם מדינת ישראל. אולם בעוד אצלנו בולטים גלי שמחה בעקבות השיחות עם הירדנים, מעבר לגבול – בירדן – לא צוהלים. "אני חייב להיות גלוי לב" – אמר ראש הממשלה הירדנית – "אצלנו לא שמחים. רק אחרי שיושג הסכם מלא נוכל לשמוח".

מסתבר שהם יותר זהירים מאיתנו. הירדנים אינם מתלהבים. הם תכליתיים, בעוד אצלנו יוצאים מן הכלים, דבר שאינו מעיד על תבונה מדינית וד"ל.

ממשלת רבין מוכנה לשלם מחיר גבוה מאוד בעד שיחות שלום, למרות האזהרות החוזרות ונשנות מפי אנשי צבא, בתוכם הרמטכ"ל, אשר מבחינה מקצועית־צבאית טהורה מייעצים לממשלה להימנע מנסיגה טוטלית.

★

ש ר החוץ, שמעון פרס, אבי מדיניות הנסיגה, לא זו בלבד שאינו מוכן להטות אוזן קשובה לדעתם של אנשי הצבא, הוא מתייחס בזלזול לאנשי צבא אשר, לדעתו, "מייצגים את הדור הישן", שאינו מוכן לראות את התמורות שחלו בזירה הבינלאומית מאז הפעלתם של טילים ארוכי טווח, כלי נשק בלתי קונבנציונליים וכו', המנטרלים כמעט לחלוטין את התאוריות הצבאיות של הגנרלים. לדעתו, אין כיום ערך רב למה שמכנים "גבולות ביטחון", הואיל והגבולות חדלו למלא תפקיד בטחוני בעידן של "שמים פתוחים", בשעה שניתן להפעיל טילים ממרחק של אלפי קילומטרים ולפגוע במטרות.

בהתייחסו להסכם עם סוריה, הוסיף פרס דברי אזהרה באומרו: אם לא ייחתם הסכם עם הסורים – הנשיא אסאד עלול לחתום על הסכמים עם איראן ועיראק כדי לפעול יחד איתם נגד מדינת ישראל. בכך העמיד שר החוץ את הציבור הישראלי בפני אלטרנטיבה: או שלום עם הסורים בתמורה לנסיגה מלאה, או מלחמה – מלחמת חורמה – עם הסורים, האיראנים והעירקים באחד.

ברם, מי שעיניו בראשו אינו יכול לקבל את האיומים של פרס. ראשית כל, אם אמנם אסאד מוכן להתחבר עם איראן ועיראק כדי להילחם עם ישראל, אין להניח שהוא נמנע מלעשות זאת עקב רצונו העז להגיע לשלום מלא עם המדינה הציונית שהוא שונאה עליו מימים ימימה. שנית, גם אחרי חתימת הסכם עם סוריה אין בה כדי להרחיק את הסכנה האיראנית־העיראקית משמי ישראל. פרס עצמו מודה, כי אין היום ערך לגבולות פתוחים ובטוחים בשעה ש"השמים פתוחים". ואת הרי למדנו לדעת בימי מלחמת המפרץ, כאשר כארבעים טילים מסוג "סקאד" נחתו על אדמת ישראל וגרמו נזקים לא מעטים לתושבי המדינה. מי יתקע לנו שאחרי שאסאד יחתום על הסכם שלום עם ישראל לא יהדק את קשריו עם איראן, עיראק ושאר המדינות העויינות את ישראל?

יתר על כן, האם יש בהסכם עם סוריה משום פוליסת ביטוח שאיראן ועיראק לא יפתחו במלחמה נגד ישראל?

לא ניתן, איפוא, לבנות תיאוריות מדיניות וביטחוניות על סמך "איומים" שאם לא תסכימו לקבל אותם – המלחמה בפתח.

★

ס כנת המלחמה בין ישראל למדינות ערב לא חלפה. גם לא תחלוף אחרי חתימת הסכם שלום מלא עם סוריה, עם ממלכת ירדן ולבנון. עלינו לזכור כי אנו חיים באיזור בו משתולל הפונדמנטליזם האיסלמי. המשטרים המתנגדים, כביכול, לאייטולות הם בדרך כלל בלתי יציבים. ביום בהיר אחד הם עלולים ליפול, או לפנות חלק מהם, כאשר אנשי האיסלם הקיצוני יטלו את השלטון לידיהם.

בכלל, אין שלום נצחי. מלחמות פורצות, בדרך כלל, בין עמים שקיימו ביניהם יחסים דיפלומטיים מלאים, ואף חתמו על הסכמי אי־התקפה וכיוצ"ב. הלכך, לא ניתן להפריד בין שלום לביטחון. מדינה המבקשת לחיות בשלום מצווה בעת ובעונה אחת לדאוג היטב לצרכי הביטחון שלה. על אחת כמה וכמה כשמדובר במדינת ישראל המוקפת מכל הצדדים במדינות שהשלום אינו עומד בסדר העדיפויות הראשון שלהן, והן, כידוע, אינן מאירות פנים למדינת היהודים.

האם נוכל להתעלם מהעובדה, שבמצרים אחרי שנים של שלום עם ישראל נשמעים קולות רמים מאוד נגד מדינת ישראל, תוך התייצבות לצידם של אלה המטיפים למלחמה כדי לסלק את "הישות הציונית" מהמפה המזרח־תיכונית. קולות דומים עולים מירדן, למרות שהמלך חוסיין הושיט יד לשלום עם ישראל. הם גם נשמעים במדינות אחרות אשר בלבנט הערבי.

עם כל רצוננו להגיע לשלום מלא עם שכנינו הערבים, עלינו להיות ערוכים לקראת האפשרות כי ביום מן הימים נעמוד בפני מלחמה, או מלחמות חדשות. כך שסדר העדיפויות של ישראל חייב להתבסס בראש ובראשונה על צרכי הביטחון של המדינה. הנושא רציני מדי מכדי שנפתור אותו על־ידי הפצת משלים ואגדות, מה עדיף על מה – אחדות ירושלים על רמת הגולן, או שמירה על חלקים מיש"ע במקום ראשון, לפני שמירה על הגולן וכו'.

הגולן חשוב וגם ירושלים חשובה, כשם שנודעת חשיבות רבה לגבול הבטחוני של ישראל לאורך הירדן, וכיוצ"ב. לא ניתן, איפוא, לקבוע "סדר עדיפויות", הואיל ובדרך זו עלולים לפגוע בעיקר – בשלום וגם בביטחון של מדינת ישראל.

ביטחון עדיף על שלום מדומה. וכאשר הביטחון מובטח, יש סיכויים להגיע לשלום.

הגיע הזמן, כי נבין זאת, במיוחד שזאת גם דעתם הנחרצת של אנשי ביטחון.

הרמטכ"ל, רא"ל אהוד ברק, בראיון מיוחד ל"הצופה":

הוצאת צה"ל מערי יהודה ושומרון תסכן שלומם ובטחונם של המתיישבים היהודיים

מאת בני שוקרון

מבחינה צבאית־מקצועית חשוב שנהיה בגולן גם במצב של שלום ★ הקמת סידורי הביטחון ברמה תארך שנים ארוכות ★ אני לא רואה את צה"ל יוצא מחברון, וברור שנהיה פיזית בכל מקום שישנם ישראלים ★ דרישה להסדר ביניים בדרום לבנון עלולה להתפרש כחולשה וכקוצר נשימה ★ אני רואה בחיוב רב ,זרימתם' של בני נוער דתיים־לאומיים רבים ליחידות הקרביות והמיוחדות ולקורסי הפיקוד

ה רמטכ"ל, רביאלוף אהוד ברק עומד לפשוט את מדיו בעוד כשלושה חודשים. נכון לעכשיו, כל עוד הוא משמש בתפקידו, הוא נמנע מלחוות דיעה בנושאים שבסמכות הדרג המדיני־אזרחי. ואולם, גם עובדה זו לא מונעת ממנו להביע עמדה נחרצת באשר לחשיבות רמת הגולן לבטחון ישראל, גם במצב של שלום, כמו באשר לבעייתיות הרבה שיש ביישום החלק הבא של הסכם אוסלו קרי: יציאת צה"ל מהערים ביו"ש. התבטאויותיו בנושאים אלה כמו באה להצדיק את המוניטין שיצאו לו במשך השנים כאיש מקצוע ממדרגה ראשונה, החף מכל נטיות ושיקולים שלא מן העניין. פעמי השלום לא מקהים את חושיו של ברק – 'בטחוניסט' ברמ"ח אבריו, הטורח להזכיר שוב ושוב את עוצמתה הקונבנציונאלית של סוריה והסכנה למתקפת פתע הנשקפת ממנה לישראל. רא"ל ברק מסרב להסגיר את תוכניותיו באשר לעתידו החל מה־1 בינואר 95. ואולם, אם יתאמתו ההערכות והנבואות בעניין, והוא אכן ישים את פעמיו לזירה הפוליטית, נראה שבקרוב מאוד תקבל מפלגת העבודה את הסמן הזמני שלה, מקום שעד לא מכבר היה מאויש בידי יצחק רבין. דיעותיו בנושאים שעל סדר היום, יש בהם לעורר תקווה אצל מתיישבי יו"ש והגולן, המייחלים לביטול רוע הגזירה.

"ישראל מחכה לברק"...

הרשות הפלשתינית החליטה להקדים את הבחירות הכלליות ולערוך אותן בתחילת נובמבר במקום באמצע דצמבר. האם פחות מחודשיים יספיקו לצה"ל כדי לצאת ממרכזי הערים, כפי שקבע הסכם אוסלו, ולהיערך היערכות חדשה. כיצד אתה צופה שיראה מצב ביטחון המתיישבים היהודים שם?

אנחנו שמענו על ההחלטה של הרשות הפלשתינית ברדיו וטרם (נכון לתחילת השבוע שעבר – ב.ש.) הספקנו לדון במשמעות ההודעה. אני הבעתי את דעתי במספר הזדמנויות בנושא זה. יציאת צה"ל מתוך מרכזי הערים, לאור העברת חמש סמכויות לידי הפלשתינים, יכולה ליצור בעיה לא פשוטה להבטחת הביטחון של ההתיישבות הישראלית ותנועותיה דרך הערים בכלל, ובפרט על רקע התפקוד החלקי מאוד שיש למשטרה הפלשתינית באכיפת הביטחון וטיפול יעיל במניעת טרור במקומות שהיא כבר קיבלה אזורים לאחריותה הבטחונית המלאה.

אנו נצטרך לדון על מכלול ההיבטים של הדבר הזה. זה לא פשוט, כי כשצה"ל יצא מהערים הוא לא מפסיק להיות אחראי לביטחון הישראלים שם, ואני לא מכיר דרך להיות אחראי בלי להיות נוכח במקום. לשון ההסכמים עד כה, לא מפרטת אל מי בדיוק מועברת האחריות לביטחון אם היא לא על צה"ל.

חלק מהערים ניתן לעקוף ואולם יתכן באלה שאי אפשר לעקוף אותן. למשל, עם עוד שעה נסיעה אפשר לעקוף את העיר שכם. לעומת זאת את רמאללה אי אפשר לעקוף אפילו עם עוד שעתיים נסיעה. לכן הדבר הזה מסובך מאוד, ואנו נצטרך לשבת על המדוכה ולראות מה זה אומר בכלל, ובפרט לאור העובדה שעד כה המשטרה הפלשתינית עדיין לא עמדה בהתחייבויותיה באופן מלא.

אנחנו אמרנו יותר מפעם אחת שצורת עבודתה של המשטרה הפלשתינית עד עתה היא מבחן, גם לאופן שיתוף הפעולה בין שתי המשטרות בתחומים אחרים, וגם לצורה, התכנית, אופי והקצב של ההמשך.

האם לנוכח הדברים האלה, לא היה צריך צה"ל לקום ולהגיד: כל עוד הפלשתינים לא מוכיחים עצמם באחריות שבשליטתם, אני לא מרחיב [illegible] האלה?

אני לא הייתי רוצה להיכנס לדבר הזה, בלי שאנחנו בירדנו לעצמנו את העניין. אנחנו צריכים להיות ערים לגבולות של מה שדרג צבאי צריך לומר לדרג המדיני בכלל, ובפרט מה שצריך להיאמר באמצעות הציבור. מקבלי ההחלטות בישראל בדרג המדיני מכבדים היטב את העניין.

ואתם מדברים על זה, יחד עם רבין?

כן.

[illegible]

אני לא רוצה לקבוע [illegible]

[illegible]

אני לא יודע לקבוע. [illegible] בהקדם.

אמרת לא מכבר [illegible]

נניח שמגיעים להבנה איך מטפלים בנושא הביטחון בהקשר של בחירות, לא משנה מתי יהיו – במידה שיהיו. אני לא רואה את צה"ל יוצא ממרכז חברון. הרי שם לא מדובר רק בתנועות של ישראלים, שמה יושבים ישראלים, וזה באישורן של ממשלות ישראל לדורותיהן. חובת ההגנה עליהם היא על צה"ל, ולכן ברור שצה"ל יהיה שם. צריך להדגיש, שכל מה שאמרתי בעניין הזה הוא קודם כל בהקשר של הבחירות.

העמדה הזו שלך. האם היא עולה בקנה אחד עם הסכם העקרונות?

אני לא יודע. אבל מדובר פה על הגנה פיזית על יהודים שיושבים שם. לפי דעתי, גם בני השיח שלנו מבינים שאנחנו לא מתכוונים להפקיר את האנשים שלנו, בכל מקום שהם יושבים באישורה של ממשלת ישראל.

האם קביעה כזו לגבי חברון, יכולה להוות מודל לשאר הערים?

בעיה יש בכל הערים. לגבי מקום כמו סלפית, נניח שאפשר למצוא דרך לצאת משם במצב של בחירות ולכוון ישראלים שלא יעברו דרכה. אבל בערים האחרות נוסעים אלפים רבים של כלי־רכב ישראלים מדי יום. ואני לא מעלה על הדעת שנשאיר באוויר את בטחונם.

בחברון זה הרבה יותר מחודד מהערים האחרות, כי חיים שם ישראלים, וברור שאנחנו נהיה פיזית בכל מקום שישנם ישראלים.

עקבותיהם של מבצעי הפיגועים באזור הרצועה, מובילים תמיד לשטח שבשליטת הפלשתינים. עובדה היא, שגם המשטרה הפלשתינית וגם צה"ל, מסיבות שונות, לא הצליחו איתם. איך מתמודדים עם המצב הזה?

המילה מתוסכל לא מתאימה. אני מפוכח, והייתי מפוכח לאורך כל הדרך, מיום שההסכם הזה הגיע לדיון בממשלה. אני העמדתי את הממשלה גם על הבעייתיות של הדיונים בנושאי הביטחון, וגם על הבעייתיות של מציאות היישום שיווצר. ההסכם הוא הסכם שחתומה עליו ישראל וממשלתה הנבחרת, וצה"ל יעשה כל מה שהוא יכול – אני רואה חשיבות רבה בהשתתפות אנשים שלנו בדיונים על הסכם – ביישום העניין, אבל חייבים לדעת שההסכם מניח משטרה פלשתינית חזקה ויעילה ושפועלת לא בשיתוף פעולה איתנו במובן שהם מופעלים על ידנו, אלא בהבנת אחרות המטרה – להפסיק את הטרור, היא זו שמבצעת גם פעולות סיכול – והיא אכן מבצעה לא מעט פעולות סיכול ומניעה עד היום, ואת הטיפול אחרי פיגועים. היא עדיין לא עושה זאת באופן ראוי, ואני מקווה שתלמד להיאבק בלחצים שישנם מצד החמאס והג'יהאד האיסלאמי. ולכן, זו לא הפתעה, שכן היה ברור מראש שצה"ל לא יבצע פעולות סיכול ומניעה וטיפול אחר בתוך איזור האוטונומיה. זה עבר לידיה של מתכונת ברורה, והמתכונת הזו עומדת למבחן היום בעזה וביריחו. ברור שפעולותינו בעתיד וזה שנסכים או לא נסכים יושפעו מהצורה שבה ההסכם בוצע עד עכשיו.

לא חושב שזה מעשי לדון בחזרה לעזה

האם אתה רואה היום סיטואציה מסויימת שבה מתקבלת החלטה להחזיר לשלוט ברצועה?

אני לא חושב שברגע זה מעשי, נכון ומועיל לדון בזה. אני גם לא חושב שיש טעם בזה של הכרזות וחרש כדי "לעודד" את הפלשתינים לעשות את מה שהם צריכים. אני כן חושב שאנו צריכים להמשיך ולתבוע מהם, בלשון שאינה משתמעת לשתי פנים, לעמוד ברוחו ולשונו של ההסכם, ובכל ההתחייבויות שנובעות מהסכם עזה ויריחו.

עובדה היא שיש התפתחויות בחזית הסורית. ישנה הצעה ישראלית שמדברת על נסיגה מזערית בשלב ראשון. ידועה עמדתך, שגם במקרה של שלום ראוי שנהיה ערוכים על הגולן. הנושא הבוער היה במוקד השיחות שניהלת לא מכבר בארה"ב. כיצד הגיבו בני שיחך לעמדתך זו?

אני לא חושב שצריך וראוי שאני אפרוס פה פרטים מתוך שיחות שלי עם האמריקנים. מה שהצגתי זו עמדה מקצועית־צבאית. אני מעריך שכל גורם צבאי־מקצועי חסר פניות יגיע למסקנה דומה.

אני אמרתי כמה דברים: שכרגע דרושה לנו כל רמת הגולן, וגם לעת שלום, מבחינה מקצועית־צבאית ראוי שנהיה על רמת הגולן. אבל גם אמרתי שאנחנו חלק מדמוקרטיה שבה ממשלה נבחרת מכריעה הכרעות מדיניות. כך שצה"ל יערך בצורה הטובה ביותר למצב שיווצר כתוצאה מהכרעות מדיניות, גם אם הכרעות אלה תהיינה על היערכות בקווים שמאחורי הקו שנראה לנו נכון.

דווקא בעידן של טילים ארוכי טווח ומטוסי קרב שיכולים להגיע לכל יעד בכל זמן הנתון, איזה חשיבות יש לאחיזה בכל רמת הגולן או בחלק ממנה?

ת. יש להבחין כאן בין שני דברים. נוכחותם של טילי קרקע־קרקע ארוכי טווח באמת מאפשרת ללוב או לעירק להגיע ולפגוע בנו. אבל לגבי המדינות השכנות שלנו, הרי היו להם טילים משנת 1973. נכון שירי טילים הוא מטרד קשה בזמן מלחמה, אבל אני לא חושב שזה יהיה המצב במקרה של מלחמה כוללת. ובכל מקרה, לא האיום של הטילים שהוא איום קיומי מטווח ארוך, ולא האיום של הטרור שהוא איום קיומי מטווח קצר – שני האיומים האלה לא משנים את העובדה שהאיום העיקרי על ישראל כיום הוא האיום הקונבנציונאלי, ובמרכזו מדינה כמו סוריה.

אומנם, האופציה הצבאית שלה מבחינה מדינית הצטמצמה, כי אין לה את מצרים, האין לה את עירק, ויש התקדמות במו"מ עם ירדן, ולכן אי אפשר להקים חזית מזרחית יעילה, אבל סוריה לכשעצמה במתקופת ויש לה יכולת צבאית. ובכל זאת היא בחרה לפנות למסלול המדיני, וזה במידה מסויימת פרי התבנה של היתרון שלנו והרקע הבינלאומי.

לא צריך לצפות שסוריה, שהיא מדינה גם עם יכולות וגם עם כבוד עצמי הפעל כאילו היא בעמדת חולשה. כמו כן, אין כל ספק שהיא תהיה פרטנרית קשוחה מאוד למו"מ על ההדרים, אם ובאשר יתחיל דיון כזה.

הבעיה העיקרית בגולן – הסכנה למתקפת פתע

הבעיה העיקרית הבטחונית שלנו ברמת הגולן היא התקפת פתע. ולכן תמצית סידורי הביטחון היא, שיהיו כאלה שיוכלו למנוע מבחינה סבירה האפשרות לבצע התקפה כזו. אני לא רוצה להיכנס לפרטים, אבל מדובר בסידורים מאוד מסובכים, ולא אתפלא אם בשלב מסוים הסורים יטענו שגם הם חוששים מהתקפה ישראלית, וגם הם רוצים הגנה.

ברור שיש קשר בין כל הדברים. ככל שאתה נמצא יותר קדימה, העומק שנוצר ע"י הפריסה שלך, מקטין מהקריטיות של מרכיבים אחרים.

האם יש לך הערכה כמה זמן נדרש כדי להתקין סידורי ביטחון כאלה?

התקנת סידורי ביטחון כאלה תארך שנים ארוכות. לא שנה ולא שנתיים. יש לנו דיונים עם האמריקנים, בשלב זה באופן כללי בלבד, שעוסק בדברים כמו

(סוף בעמוד 5)

מדינת אש"ף בחסות ישראלית?

מאת יעקב אדלשטיין

ה אם הקמה הסכנה שמדינה פלשתינית תהיה מסוכנת לבטחון ישראל? האם ניתן להקים מדינה פלשתינית בחסות ישראל – אלה השאלות המתעוררות כיום, נוכח האירועים בין ישראל לבין הממשל העצמי הפלשתיני. ההתנגדות להקמת מדינה פלשתינית היתה לנחלת הכלל בממשלות הישראליות, נוכח הסכנה הבטחונית הנשקפת ממנה. הטענה היתה, שבמדינה כזו, על גבול מרכז מדינת ישראל, יתרכזו כוחות ערביים מכל המדינות הערביות שיהוו סכנה לעצם קיומה של ישראל.

בחלוף שנה להסכם אוסלו, רבים בוחנים מחדש שאלה זו. ברור שהסכם אוסלו מוביל למדינה פלשתינית, בטווח קרוב או רחוק. אולם התארגנות של הממשל העצמי בעזה וביריחו, מראה שמדינות ערב השכנות, לא מתעניינות ביותר בקיומה של מדינה זו, ולא מוכנות לסייע לה כלכלית. למרות הסיסמאות הרבות על הצורך בהכרה בזכויות הפלשתינים, שהיוו דגל מלחמה למדינות השכנות. לעומת זה, קיימת דעה שמדינות ערב תתגייסנה לעזרה במצב של מלחמה, וזאת כחלק ממדיניות לאומית.

עם זאת, ברור שמבחינה רעיונית, או מדינית, לא השלימו המדינות השכנות עם עצם קיומה של ישראל. השלמה היא מעשית, פרגמטית, אבל לא רעיונית. אילו יכלו להשליך את המדינה היהודית אל הים כיום ללא הפרעה, היו מבצעים את המלאכה ללא היסוס. אך המצב המדיני והצבאי שנוצר אינו מאפשר זאת ולכן יש השלמה עם עובדת קיומה של ישראל, אבל לא השלמה רעיונית. בוודאי שהן לא משלימות עדיין עם הרעיון לקבל את ישראל כחלק מהמזרח התיכון.

האם ניתן להקים מדינה פלשתינית בחסות ישראל? יש בתבנית זו סיכויים וסיכונים. כבר כיום מאשימים קיצוניים ערבים את ערפאת כמשתף פעולה עם ישראל. לכן, קיימת סכנה שבמדינה כזו, יתארגן טרור ערבי מסוג חדש, כדוגמת אותו טרור הנמשך גם כיום מעזה. טרור נגד החסות הישראלית. מאידך, כשלא נוצר מצב כזה, שישראל היא היוזמת את התמיכה הכלכלית לממשל העצמי על ידי המדינות התורמות, מתוך הנחה שאם יווצר מצב של שגשוג כלכלי בממשל העצמי, תפחת סכנת מלחמה ופעולות הטרור יתמעטו. ישראל נמנית גם על המדינות התורמות לקיומו הכלכלי של הממשל העצמי, והיא לא מקפידה אם הכסף יורם לתכניות כלכליות או להחזקת המשטרה הפלשתינית. להיפך, היא מעוניינת שהמשטרה הפלשתינית תפעל על בסיס כלכלי איתן.

מה גרם המהלך הירדני להסכם עם אש"ף? מומחים סבורים שהמהלך בין ישראל לירדן גרם לכך, שערפאת יתנהג ביותר גמישות במו"מ עם ישראל, מתוך שיקול שהוא לא הפרטנר היחיד להסכם עם ישראל, ואינו יותר "בן יחיד" במהלך המדיני כפי שהיה קודם. נוצרה תחרות סמויה בין אש"ף לבין ירדן על קבלת ויתורים מישראל, יחד עם קנאה־שנאה על ההסכמים הנפרדים. נציגי ישראל הם שמנסים לארגן מפגשים משולשים בין אש"ף־ירדן וישראל, כדי להגיע להבנות. הירדנים טוענים שערפאת הפר את כל ההסכמים עם ירדן ולכן הם מהססים אם יש משום להסכמים נוספים עמו.

הסכם אוסלו על תהליכי המשך, הכולל סעיף בדבר יציאת צה"ל מן הערים ביו"ש, מהווה סכנה בטחונית לישראל. מנסחי ההסכם הזה לא התייעצו עם אנשי בטחון, וכנראה שהרמטכ"ל לא שותף בניסוח הסעיף הבטחוני בהסכם. ביצועו אינו מעשי, ומעורר בעיות בטחון יומיומיות, ביחוד נוכח המצב העובדתי שהטרור הערבי לא נפסק גם לאחר הסכם אוסלו, ודרגת הפגיעות לא פחתה. לעומת זאת, קיימת דעה שתמיכה כלכלית בממשל העצמי מצד ישראל, יכולה להוות נשק נגד הטרור. ישראל יכולה לאיים כלכלית על הממשל הזה לפעול נגד הטרור ואם לא יעשה כן תיפסק התמיכה הכלכלית.

מבחן הטרור

בחזית הטרור מנסה יאסר ערפאת ללכת בין הטיפות ולא להידרס. הוא עומד בפני שני איומים: האיום של החמאס והג'יהאד האיסלמי לפתוח במלחמת מחתרת נגד הממשל העצמי, והאיום של ישראל להפסיק את הסכם השלום, אם לא יפעל נגד הטרור. לישראל יש גם נשק כלכלי שהיא יכולה להשתמש בו. היא הבטיחה הקצבה של 25 מיליון דולר לממשל העצמי, והיא יכולה להפסיק את הזרמת הכספים אם הממשל העצמי לא יתאמץ לפעול נגד הטרור.

במצב זה ערפאת מתמרן בין שני האיומים. הוא עורך מבצעי ראווה של עצירת חברי הארגונים הקיצוניים, אך משחרר אותם מיד בקריצת עין. לאמור, היינו צריכים לעשות את זה למען ישראל. אבל איננו מתכוונים להלחם בכם. מדי פעם הוא דורש את שיתופו של מנהיג החמאס השייח יאסין, שמסרב לחתום על הצהרה שהוא תומך בשלום וקורא להפסיק את האלימות.

מדיניות זו מאפיינת את דרכו של ראש אש"ף. בגללה הוא הצליח לשרוד ולשלוט. גם כיום הוא מקרב ומרחיק את ראשי אש"ף לפי הצורך. כאשר התכנסה ועידת המדינות התורמות בפאריס, היה הנציג של אש"ף אבו עלא, איש הכספים של אש"ף, שהיה בין רוקחי הסכם אוסלו. ערפאת החליף אותו ובמקומו שלח את נביל שעת'. לא ברור מדוע. יתכן משום שלא היה מעוניין להעניק לו סמכויות כספיות, כדי לא לחזק את מעמדו.

בדיוני פאריס הסכים נביל שעת' קודם לפתור את סעיף ירושלים, באמצעות הכרזה, שנושא זה לא אקטואלי, משום שלפי הסכם העקרונות הוא יבוא בסוף השלבים. אך לאחר מכן, חזר בו, מתוך תכסיס לקבל תשלום במקום זה, בבקשה אחד או בסעיף אחר. התכסיס נכשל. נציגי ישראל לא הסכימו לעשות עיסקה. הנושא הועבר למפגש בין פרס לערפאת באוסלו, שם התקפל ערפאת והסכים לוותר על סעיף הקצאת כספים לבניה פלשתינית בירושלים.

בינתיים הוא הפסיד זמן, שבו הזמן הוא קריטי בשביל הממשל העצמי, העומד בפני התמוטטות כלכלית. חסרים לו 150 מיליון דולר למימון ביניים, עד שיוחלו לגבות מסים, ובמקום זה משחק ערפאת משחקים דיפלומטיים ועורך מאבקים סמליים על ירושלים, בשעה שהוא יודע שהממשל העצמי עומד על סף התמוטטות.

בציבור הפלשתיני יש שרואים את הסכם אוסלו כהישג ויש שרואים בו כשלון. בעזה ויריחו לא נערכו חגיגות לציון יום השנה לחתימת הסכם אוסלו. ביחס לסיסמאות הגבוהות על הקמת מדינה פלשתינית, מהווה הסכם אוסלו כשלון. אחד מהמנהיגים

(סוף בעמוד 5)

סוכת דוד הנופלת

תכלה שנת "השלום"

מאת ד"ר מרדכי ורטהיימר

שנה חלפה מאז חתימת "הצהרת העקרונות" על מדשאות הבית הלבן בוואשינגטון, וללחיצת ידו של יאסר ערפאת על ידי ראש ממשלת ישראל, יצחק רבין. מאחר שהפעם לא מדובר בצעד סימלי – הצהרתי אלא במסמך הכולל התחייבויות של הצדדים החתומים עליו, דהיינו ממשלת ישראל ואש"ף, הרי תקופה של שנה היא תקופה נאותה לערוך את "המאזן השנתי" של ההסכם. מה היו התחייבויות הצדדים להסכם בעת חתימתו. אלו מן ההתחייבויות הללו בוצעו ואלו לא. עריכת מאזן מעין זה איננו חובה פורמלית גרידא שחלה על מישהו, זו חובה לאומית משום שהמדובר לדעת הכל, בהסכם, שיש לו משמעויות קיומיות – בטחוניות – לאומיות לגבי עתידה של מדינת ישראל ועתיד העם היהודי בישראל ובתפוצות כאחד.

חתימת ההסכם עם אש"ף לא היה האירוע היחיד בתחום המדיני בשנה שהסתיימה זה עתה. בעקבותיו ולפי אותו דגם של ההסכם עם אש"ף, יצא מן המחתרת המו"מ עם חוסיין מלך ירדן, שמספר שבועות תפס את הכותרות לשביעות רצונה המלא של ממשלת השמאל. אחר כך באה "בשורת" חסן מלך מרוקו על פתיחת "משרדי אינטרסים" הדדיים ברבט ובתל אביב, אירוע שגם מסביבו ערכה הממשלה הישראלית "חגיגת שלום" גדולה. והשנה החולפת הסתיימה בהאצת הטיפול בערוץ הסורי של "תהליך השלום", בו החלה ממשלתו של יצחק רבין מיד עם כינונה לפני שנתיים. מאחר שכל האירועים "הגדולים" הללו קשורים זה לזה במישרין או בעקיפין, הרי כדי לקבל תמונה כוללת וברורה היכן עומדת מדינת ישראל בזירה המדינית והבטחונית בתחילת תשנ"ה, חייב גם "המאזן" להיות כולל.

בין ציפיות למציאות

למרות ששנת תשנ"ד החלה בחתימת הסכם פורמלי בין ממשלת ישראל ואש"ף, ניתן לקבוע כי השנה הזו אופיינה בציפיות הגדולות שכולם, בישראל ומחוצה לה, תלו במירוץ של יצחק רבין וחבריו אחרי "השלום". מטעמים פוליטיים ומפלגתיים ברורים, העלו יצחק רבין ושמעון פרס את מד הציפיות לרמה גבוהה ביותר בתחילת השנה. רבין דיבר על מדשאות הבית הלבן בקול רם וצלול "די לשפיכות הדמים וזרי לדמעות... אנו מתחילים עתה חשבון חדש בין העמים, בין הורים העייפים ממלחמה ובין ילדים שלא יידעו יותר מלחמה". שמעון פרס, באותה הזדמנות, הפליג על כנפי דמיונו הפורה ודיבר על התוכנית הכלכלית שתלווה את "הסכם השלום". "אנחנו נהפוך את המשולש: ירדנים – פלסטינים – ישראלים למשולש של הצלחה פוליטית ושגשוג כלכלי". רבין ופרס גם הרבו להצביע, לאחר חתימת ההסכם בוואשינגטון, על כך שהנה עומד אש"ף לבטל את סעיפי "האמנה הפלסטינית" הקוראים להשמדת מדינת ישראל. עתה, בראייה לאחור, ברור ששניהם רבין ופרס לא דיברו אמת. הם ידעו כבר אז כי "הסכם השלום" עם אש"ף הוא הימור מסוכן על חשבון עתידה של מדינת ישראל ועתיד אזרחיה. רבין ופרס ידעו בנוסף כי ההסכם עליו הם חותמים אינו מוביל לשלום אמת ולשלום יציב הנובע מהתפייסות אמת בין הצדדים. המכסימום שהם ציפו מן ההסכם היה שהוא יביא להפסקת האינתיפאדה שרבין לא הצליח, בעת היותו שר הביטחון בממשלת האחדות. בנוסף, קיוו רבין ופרס, שיוקל הלחץ הבינלאומי על הממשלה להגיע "להסדר" עם הערבים ומהר. אלה היו הציפיות של ממשלת השמאל מן המהלך שהם נקטו בו. מאידך, ידעו הממשלה, פרס ורבין כהן "המחיר" שהם מתחייבים לשלם תמורת הציפיות הקטנות שלהם. המחיר כלל התחייבות להקמתה של מדינה פלשתינית עצמאית בשטחי יש"ע, נסיגה מכל השטחים לגבולות 67, חלוקתה מחדש של ירושלים והכתרת ירושלים המזרחית כבירת המדינה הפלשתינית, ומתן "זכות השיבה" לכל הערבים שעזבו את שטחי ארץ ישראל במלחמת השחרור ובמלחמת ששת הימים.

הצהרות וגם כשלונות

הממשלה, רבין ופרס הונו את אזרחי ישראל בכך שהסתירו את האמת מהם. הממשלה, תוך גיוס כל כלי ההסברה הממשלתיים, ובסיוע מאסיבי של התקשורת, יצרה בציבור אווירה של אופוריה ע"י הצגת תבונה מעוותת ולא אמיתית, של "הצהרת העקרונות" ושל הציפיות שלהם עצמם מאותו הסכם שהם חתמו עם אש"ף. שמעון פרס באופן אישי תרם הרבה לאווירת האופוריה שיצרה הממשלה. בספרו "מזרח תיכון חדש" הוא מתאר את "גן העדן" שיווצר לאחר ביצוע ההסכם עם אש"ף, על ביצוע "תוכנית מרשל למזרח התיכון". הוא דאג להקדיש פרק מיוחד וגרוע "כהצהרת העקרונות", על ביטול החרם הערבי אשר יבוא מיד לאחר חתימת ההסכם עם ערפאת, ומעל לכל על הצטרפות מדינות ערביות ומוסלמיות רבות ל"תהליך השלום". למען האמת ניתן לקבוע כי חלק ניכר של אזרחי ישראל שוכנעו, בהשפעת מסע ההסברה ושטיפת המוח המאסיבית, כי מדובר באמת במהלך רציני אשר יביא את השלום המיוחל לעם למוד הסבל והמלחמות. סקרי דעת הקהל שנערכו סמוך לחתימת ההסכם עם אש"ף, הצביעו על נטייה ברורה של הציבור הישראלי להאמין לממשלה ובמיוחד להאמין לראש הממשלה יצחק רבין שתדמיתו שלו היה של אדם אמין וכל איש אשר לא יפקיר את בטחון ישראל. רבין ופרס וחברי ממשלתם הכבו ידיהם בהנאה, התרגיל שלהם הצליח מעל למשוער. הם הצליחו למכור "את תוכנית ההונאה הגדולה" שלהם לעם היושב בציון מבלי שהדבר הביא להתקוממות מאסיבית נגדם.

ואז הגיע שלב הביצוע של "הצהרת העקרונות" ו"הסכם קהיר" על יישום תוכנית "עזה ויריחו תחילה". אט אט החל להתברר כי ההסכם עם אש"ף אינו מביא ולא יביא את השלום האמיתי והמלא לעם ישראל כפי שהבטיחו רבין ופרס. בנוסף, התברר כי אכן ההסכמים עם אש"ף מובילים להקמתה של "מדינת פלשתין" בכל שטחי יש"ע, לחלוקתה מחדש של ירושלים, ולתהליך אשר יחזיר בשלב ראשון את הערבים שנטשו ב־48 ו־67 לגבולות המדינה הפלשתינית בדרך. יתירה מכך, התברר כי אף הציפיות המינמליות של רבין ופרס מן ההסכם, דהיינו הפסקת פעולות הטרור ההרג של הערבים נגד היהודים והפסקת הלחצים הבינלאומיים על ישראל "ללכת לקראת הערבים", לא התגשמו. כאשר מסכמים את מספר קורבנות הטרור היהודיים בשנה שחלפה מאז חתימת ההסכם, מתברר ששפיכת הדם היהודי נמשכת ואף התגברה בשנה זו. בשנת תשנ"ד, אחרי חתימת ההסכם עם אש"ף, נרצחו בפעולות טרור 68 יהודים, בעוד שבשנה שקדמה לה, מספר הנרצחים היה 32, ובשנת האינתיפאדה הראשונה מספר הקורבנות היהודים היה 18. בנוסף מספר הנרצחים היהודים היה גבוה בהרבה בשנת תשנ"ד. מאה יהודים נרצחו בפעולת טרור ערבית בבואנוס איירס שבארגנטינה. וזאת לא משום שהם ארגנטינים אלא משום שהם יהודים. ממשלת ישראל מנסה להוכיח וללא הצלחה, ע"י הזרמת מידע כוזב ו"נתונים סטטיסטיים" מסולפים, כי הטרור הולך ופוחת וכי מי שנרצח בשנה החולפת היה "קורבן השלום".

ביצוע "הצהרת העקרונות" ו"הסכם קהיר" ע"י הממשלה אופיין בשנה החולפת בכך שהוא נעשה בתהליך חפוז. אצה לה הדרך לממשלה וליצחק רבין לבצע מהר את ההתחייבויות שלהם בהסכמים לפני שיתברר לאזרחי המדינה מה באמת עומד מאחורי הסכמים אלה, וכי הממשלה, יצחק רבין ושמעון פרס הונו אותם לפני שנה כאשר תיארו בצבעים ורודים את "הישגי השלום". בחפזון שלהם כי רב, הם גם שכחו את ההבטחה שנתנו כי המדובר בנסיון המורכב משני שלבים "הסדר ביניים" ו"הסדר קבע". למרות שאש"ף ויאסר ערפאת לא ביצעו עד כה אף אחת מן ההתחייבויות שלהם בהסכמים שחתמו עליהם, ממשיך רבין לרדוף. הוא מסר את עזה ויריחו לאש"ף, הוא מיהר לסיים את "העברת הסמכויות המוקדמת" לאש"ף בכל שטחי יו"ש, בתחומי החינוך, הבריאות, הרווחה, המיסוי והתיירות. רבין גם הורה להמשיך מייד בדיונים עם אש"ף על ביצוע שלב נוסף בהסכם והוא נסיגת צה"ל ממרכזי הערים ביו"ש ועריכת בחירות ל"מועצת הרשות הפלשתינית" שיאסר ערפאת מתכוון במוצהר להפוך אותה ל"מועצה המחוקקת" של המדינה הפלשתינית שהוא מקים.

העם פקח עיניו

במרוץ הזה של יצחק רבין לבצע את התחייבויות של ישראל בהסכמים עם אש"ף, בטרם יעמדו אזרחי ישראל על משמעותם החמורה של הסכמים אלה על בטחונם ועתידם, נראה שרבין הפסיד. לאחר שהתברר כי רבין אינו דובר אמת. מפר חדשות לבקרים הבטחות להתחייבויות שנתן, וכי גם אינו אמין בתחום הביטחון עליו בנה את תדמיתו, החלו רבים מאזרחי ישראל לנטוש אותו ועברו לצד אלה הסוברים ש"הסכם השלום" עם אש"ף אין בו שלום ואין בו ביטחון וכולו מעשה הונאה גדול של יאסר ערפאת בסיוע המאסיבי של שותפיו רבין ופרס. בסקר דעת קהל עצמאי שביצע מכון "דחף" בסוף השבוע התברר כי היום סבורים 41% מאזרחי ישראל כי ביבי נתניהו ראוי לכהן כראש ממשלת ישראל בעוד שרק 39% תומכים ברבין. הירידה הגדולה הזאת בתמיכה ברבין היא הוכחה לאי האמון של אזרחי המדינה בראש הממשלה שהוכיח במעשיו שהוא אינו אמין, אינו דובר אמת ומפר הבטחות לרוב.

ממשלת השמאל ניסתה, לחפות על כשלונותיה ב"תהליך השלום", ע"י ניפוח מלאכותי ועריכת חגיגה גדולה מסביב להסכמת חוסיין מלך ירדן לצאת מן המחתרת ולקיים מעתה את המגעים עם ישראל בגלוי. לכך צרפה הממשלה את ההודעה הדרמטית כביכול של מלך מרוקו חסאן על פתיחת "משרד אינטרסים" בתל־אביב. לאחר שהחגיגות שהממשלה יזמה מסביב לשתי התפתחויות אלה חלפו, התברר כי הם היו תרגילים ביחסי ציבור ותו לא. השיחות בין ירדן לישראל שהופסקו בוואשינגטון התחדשו באיזור, אך מהותית לא השתנה דבר. המלך ודובריו מיהרו להבהיר שירדן לא תחתום על הסכם נפרד עם ישראל ולמעשה ידעו שהשיחות בינה לבין ישראל יגיעו לידי גמר רק כאשר יושג "הסדר כולל" שבמסגרתו יוחזרו כל האדמות הערביות הכבושות ויוחזרו זכויות הערבים. באשר למרוקו גם כאן לא התחדש משהו דרמטי ביחסי שתי המדינות. לעומת זאת הודיע המלך המרוקאי כי בעת ובעונה אחת עם פתיחת משרד האינטרסים בתל־אביב הוא יפתח משרד במעמד דיפלומטי זהה בעזה. דבר המנוגד להצהרת העקרונות, והסכמת ישראל לכך רק תומכת בעמדת ערפאת כי עזה ויריחו אינם אוטונומיה אלא מדינה לכל דבר.

"מאזן השלום" של ממשלת השמאל, מראה בסיכומה של השנה הראשונה להסכם עם אש"ף, כי ההימור המסוכן שלקחה על עצמה ממשלה זו נכשל. השנה הזו לא הביאה שלום ואף לא לתהילתו של השלום. מאידך היא ההמירה עד כדי סיכון את הביטחון האישי הלאומי של המדינה ואזרחיה. תכלה שנת "השלום" של ממשלת השמאל.

על הראשונים ועל האחרונים

מאת יצחק מאיר

פרופסור מרדכי בר לב חותם מאמר מאלף בנושא "תורה עם דרך ארץ בישיבה המודרנית" (גליון, בטאון נאמני תורה ועבודה, אב תשנ"ד) במשפט: "בעידן זה של בני תורה ותלמידי חכמים דתיים מן המדרגה הראשונה, אין כבר מקום לפעול מתוך תחושת נחיתות ובאופנים של בדיעבד. עם היובל הראשון ליסודן של הישיבות הראשונות, זוהי הזדמנות לבטא גאוות יהודה גם בתחום זה ולהביא לגישור לכתחילה בין התאוריה למעשה בחינוך הישיבתי".

המאמר כשלעצמו מפענח את צופן האוריינטאציה של הישיבות התיכוניות, או המודרניות, בפי פרופ' בר־לב. הוא טוען כי הישיבות לא ניבנו על פי הגדרות כיוון ושעל כן ארע כי אף על פי שלהלכה קבוצת ההתייחסות הסמכויה שלהן היתה הישיבה הליטאית, הן נמצאו מקיימות למעשה את האידיאלים של תורה עם דרך ארץ מיסוד הרב שמשון רפאל הירש, או מיסוד הרב עזריאל הילדסהיימר.

אבחנתו של פרופסור בר־לב אמינה. היא מעוררת, או צריכה לעורר מחשבה. טבעי הוא על כן כי בר־לב החוקר מתיר לו לבר־לב ההוגה להציע מסקנות. יש בהן בניסוחן שתי מטבעות לשון המשקפות כמובן חטיבות מחשבה המעוררות דאגה שאינה קטנה מזו המייסרת את החוקר. מטבע אחת היא "תחושת הנחיתות" שהיתה ואין לה מקום עוד, השניה "גאוות יהודה".

הצליל מוכר. קולו של פרופסור בר לב הוא הד לקולה של מקהלה המרוצה מעצמה רב יתר מן הראוי. זה מכבר רוקמים מחנכינו את התזה כי הישיבות התיכוניות גאלו את הציונים הדתיים מתחושת נחיתות שאפיינה אותם למן ראשית שיבת ציון שלנו ועד למלחמת ששת הימים. הם מציירים את הראשונים כמיעוט חיוור ונכנע שחשש לעמוד בגלוי ובגאווה על עיקרי דעתו, שהצניע את יחודו מפחד הרוב החילוני השליט, שנדחק לקרנות הזווית של העשיה הלאומית. ראשונים חשו נחותים מפני שהיו נחותים. חסמו בפניהם את השילוב מפני שהם לא אזרו עוז לתבוע את שילובם. הם לא נצטיינו ב"גאוות יחידה" לא בקול ולא במראה, לא באידאולוגיה ולא בהגשמה. אנומליה זאת, אומרים המחנכים דהיום, עברה מן העולם. הצעיר הדתי הלאומי, שלא כאבותיו, הוא לא רק שווה ערך אלא למעשה משווה ערך לצעיר שאינו דתי. הוא לומר יותר, הוא לאומי יותר, הוא משרת יותר ויותר טוב, הוא מתנחל יותר ובנאמנות יותר. הוא יורד פחות מן הארץ ומכל מקום אינו נגוע בחוליי ההדוניזם המכרסמים בנפש הנוער שמשמאל. הוא המשובח ברורו ומשובח מדור יולדו. פרופסור בר לב כמו שומע ואומר הן הן. הוא מאשר אך מבקש יותר. הוא אומר למעשה כי כשם שהישיבה התיכונית המודרנית ותלמידיה גברו על הנחיתות החברתית שהיכתה את דור הראשונים ברפיון לא נסלח, כן עליה לגייס את גאוות היחידה בה היא מצטיינת כל כך בכדי לגבור על נחיתותה המדומה ביחס לישיבות הליטאיות. הגאווה המוצדקת הראשונה צריכה לסלול דרך, לדברי פרופ' בר־לב, "לגאוות יחידה" גם בתחום זה, והדגש הוא על התיבה גם.

★

דאגה המקננת בי למקרא הניסוח הזה היא כפולה. המניפולציה ההנהגתית של העבר מפרנסת בי דאגה אחת, הצבת גאוות היחידה כאידאל חינוכי, מפרנסת בי את השניה.

ההשתדלות הנמשכת לצייר את ראשוני הציונות הדתית כנחותים או כמוכי תחושת נחיתות יש בה גדר של הוצאת דיבה קולקטיבית. הם לא היו נחותים ולא סבלו מתחושת נחיתות. טירת צבי עלתה על הקרקע הסדוקה והרותחת של עמק בית שאן בטוחה בנוסח הקבוץ הדתי לא פחות משעין חרוד בעמק יזרעאל היתה בטוחה בנוסח שלה. חומה שלה לא היתה רעועה יותר ומגדל שלה לא היה נמוך יותר. בטירת צבי כתבו "גם הלילה אשמור" כמו שכתבו בכל ההתישבויות שכבשו את הארץ, ובה, באותו שיר כתבו "תמול ידדו לבור שניים מחברי" כפי שספדו לנופלים על משמרתם באשר שם תרפו נפשם. הצעיר הדתי לא לחם פחות מרעו שלא נמנה עם הדתיים, לא היה מעורב פחות ממנו בהעפלה ובשליחות הצלת שארית הפליטה. הוא התגייס והתנדב, שרת בצבאות ומלא שורות המחתרות ככל צעיר יהודי ארץ ישראלי. המאבק הפוליטי על אופיו היהודי של הישוב ולאחר מכן על אופיה הדתי של המדינה היה קשה יותר משהנו היום ובוודאי לא נמרץ ונועז פחות ממאבקי ההווה. המלחמה על שוויון הערך והמעמד של יהדות תורה ועבודה לא היתה פשוטה משהנה עכשיו ולא נתנהלה בפה רפה ובעיקשות נחיתות כפי שהמיתוס השלילי הנרקם היום מבקש להציג. לא היו על ראשינו יותר כפות שחורות שחורות יותר. את שיר הכיפה הסרוגה "העולה כפורחת בכפרים ובעיר" כתבתי כחבר וכמדריך בבני עקיבא שנים לפני מלחמת ששת הימים, ומשיר זה, אז, לא היום, הוטבעה המטבע הגאה "דור הכפות הסרוגות". כיבדו אותנו אז לא פחות משמכבדים אותנו בשלהי תשנ"ד, ואם אכן הצרו צעדינו לא הצרו יותר משמצרים אותם היום, רק הצליחו אז פחות.

★

רוב בניין יהודנו הציוני הדתי נבנה בעבר, כולל נוסח תפילות הגאולה שהיה בטוח בעצמו אז יותר משהוא לצעירי בוטח בעצמו היום, כולל מאפייני בית הכנסת שלנו, נגוניו ועליותיו, אורחותיו המזמינים עוברי אורח והגיותיו שלא נשמעו מהוססות ומתגוננות. שרנו שירי פסוקים בהברה הספרדית המתחדשת. היום, האימוץ של ההברה האשכנזית מעיד על הצצה אל מעבר לכתלים לראות מה אומרים ארזי הלבנון ואדירי התורה על "הציונים" הפורצים גדרות שגדרו ראשונים. השרות לא עמד בספק כלל. להיפך, ראו בו אז פרשת מים בין נוסח השילוב לבין הפחדים מהם נוצרת ההתגודדות יותר, הרבה יותר מן המצוי היום. הנח"ל היה בגדר של יחידת עלית וגיוס לנח"ל היה אידאל, למעשים אבן, אך הרבים היו מגוייסים מרצון ביחידות צ.ה.ל כולן. ההתנדבות לקצונה לא הועלתה לדרגת שליחות לאומית דתית. היה צריך להאבק על אוחזי הקצונה, לשכנע את הראויים לחתום. הם לא רצו. הם סרבו לעזוב את הגרעין, לאחר להצטרף למשק. איש לא חשב בקטגוריות מוחרות של כבוש צה"ל מבפנים כפי שיש בתוכנו חושבים היום וכפי שיש בנו מתפארים בסטטיסטיקה של אחוזי קצונה בכיפה דתית. הצבא לא היה אלא חובת גברא בדרכה. קריירה בצבא לא נחשבה כיעד הגשמתי. ראשונים לא היו טובים פחות ולא טובים יותר. הם חיו בזמן שונה, על פי סולם קדימויות שונה. הם היו על כן שונים. מדינה נבנתה בזמנם ועל ידם והמעשה של אז תבע תביעות של אז והם נענו על פי מסכת הערכים של אז.

★

בה"ד של סוף שנות העשרים למאתנו ושל שנות עליית המשטר הנאצי, נתגבש סביב רעיון הציונות הדתית המגשימה. בה"ד הניח את יסוד העליה כחובה אישית, לא כשליחות המתנבכת את הזולת לעלות. בה"ד בנה הכשרות באירופה, יצר את התשתית האידאולוגית לתנועת תורה ועבודה הנבנשת היום להוות. הוא בנה את עליית הנוער הדתי על עיקרים של חינוך להתיישבות חלוצית המיישמת את כבוש הארץ ואת חיי החברה הערכית הדתית המתוקנת. בה"ד הנחיל לבני עקיבא את מסכת ההשקפות והיעודים ואכן בני עקיבא של אז לא היתה כבני עקיבא של היום, לא טובה יותר, לא טובה פחות. שונה.

בצבור שלא היה מאורס לאידאולוגיה החלוצית היתה השאיפה לשלוב באקדמיה מקובלת יותר משהנה היום ומכל מקום יותר מהיום היה הכיוון האקדמי מדעי הרוח והיהדות יותר ממדעי הטבע או המקצועות האקדמיים החפשיים. עם שפרופסור ארנסט סימון טבע את האידאל: "חלוץ תלמיד חכם" היה למוד התורה מקיף לעין ערוך פחות משהנו ברוך השם היום, כי הקדימות באתגרים היתה שונה. תפישת הרבנות כמוסד מנחה ולא רק כסמכות פוסקת היתה שנויה במחלוקת אך מחלוקת זאת לא בלמה את פרץ האנרגיה הדתית מן השורה. ראשונים כתבו יותר, התפלמסו מעל במות יותר היו ספקנים רב יותר מן הדור שקם להם אחריהם. הם לא היו נחותים!

הם משתבחים בבניהם. הם מאושרים בהם שהעמיקו ידיעותיהם בעיון בתורה ובהלכה. הם מתברכים בהם שהם נתאזרו במסירות נפש והתנחלו בארץ ישראל המשוחררת. הם לא מתקנאים לא בהם ולא בתלמידיהם. הם מתפארים בהם, והם רשאים להתפאר בשמחה. הבנים אינם רשאים להתפאר בעצמם. היאך הם מתחנכים לקבוע כי הם טובים מאבותיהם?!

אין לך בור כרוי ברשות הרבים, חפור על ידי מורים ומחנכים, שהוא מסוכן מן הבור בו מונחת הבשורה המפקפקת כי אני הבן טוב מאבי מולידי. אשרי אדם היודע לאמת ומודה באמת כי זולתו טוב הימנו. אוי לו לדור הכונה את ההתר על העיקר שהוא טוב מקודמו.

כאן מותר להתבקש למסרים המפחידים הטמונים במונח "גאוות יהודה". כלום היהדות הדתית הטוענת בצדק שהיא חותרת לשילוב, מותרת בראיית עצמה כיחידה? האם אין היא מעידה על עצמה באימוץ הביטוי השגרתי הצבאי הזה כי היא נחשבת בעיניה היא כמגוייסת כל ימיה, כמושבעת ועומדת לגאול במעשיה את הארץ שכל האחרים התוהים והטועים מפקירים אותה, את העם שמוריו ומחנכיו האחרים מסגירים אותו לתוהו? האם נבדקה בדיקה ערכית מידת המיפגע החינוכי לטווח ארוך הנובעת מתודעת ההתגייסות המתמדת, מהצגתה כאידאל חינוכי בא, מטיפוח העליונות על הזולת החי על פי מסכת ערכים שונה? האם מותר להתחנך על גאווה, האם זה אפשרי בכלל? האם חינוך ברוח זאת מקפח את סיכוייה של הצניעות כמידה? האם לא באה העת לתת לעצמנו דין וחשבון על מה שאנו מעוללים לעצמנו? היאך יכול, מי שכך הוא מתחנך, לקיים דיאלוג של אחווה עם כל חלקי העם? האם מותר לפתור הכל בהיגדים נאים של סובלנות או "חביב אדם שנברא בצלם"? האם היגדים אלה אינם משדרים יוהרה החוסמת סיכוי להידברות? הרי אין לצפות כי סיסמת "אחדות העם" השגורה כל כך על שפתותינו תתגבש לכלל עיקר מעשי אם מעבר מזה ניצבים הטובים והערכיים ומעבר מזה הטועים והפורצים? אי אפשר לקיים אחדות עם מי שמכבדים אותו רק בגין זה שהוא מועמד אהוב פוטנציאלי לחזרה בתשובה.

★

לא היה מעולם חינוך ואי אפשר לעולם שיהיה הטוען שהפרט טוב מזולתו. חינוך בנוי על האדם עצמו. בו בתוכו מתמודדת היכולת בחולשות השאיפה להגביה ביצר לצלול. האדם המחונך עומד תמיד מול עצמו ומול אלוקיו. לא מול האחרים בוודאי לא מול אבותיו. בוודאי לא מול ראשונים.

אינני עושה אידאליזאציה של העבר, וחלילה אינני עוסק בפיחות ערכו של דור ההווה. כל איש ואישה צריכים לעשות חשבון נפשם הם: ואל להם לאמץ את זחיחות הדעת כמצפן חיים. יותר מכל, שבע היהודיות צריכים להיזהר מגאווה או מגאוות יחידה.

פרופסור בר לב תובע תביעה שעניינה נכון. הוא תובע הגדרת הנוסח של חינוכנו בישיבות שלנו. הוא דורש קונצפט ברור ואמיץ, מפת נתיבים מדוייקת. הוא חושש להמשך בלבולו של הבדיעבד וקורא לקבוע את גדרות המלכתחילה. אני מחזק את ידיו ותומך בתביעותיו. תרומתו הרצופה לחקר המתהווה בתוך המחנה הדתי היא סגולית חוסרת פניות. חוב גדול אנו חבים לו.

מפני הכבוד שהוא ראוי לו אני מתבקש בדברי אלה לכשל המוצא ביטוי, לדידי, בדבריו. אפשר שפרופסור בר לב אינו מחשיב גאוות יחידה ונחיתות שנכתבו דרך אגב ככשל. הלוואי ויעיין בסוגיה. אני מצפה שתאיר עינינו כי אנחנו צריכים להארה.

ירושלים

עיריית ירושלים
האגף לתרבות תורנית

שמחת בית השואבה

ט"ו בתשרי, מוצאי חוהמ"ס (20.9.94)

תאור ומקום	אחריות
בישיבה בשכונת סנהדריה - בהשתתפות ראש העיר וסגניו	ישיבת "חורב"
מסיבה - 20 שנה ליסוד בית הכנסת, בבהכנ"ס ברח' מבוא הדודאים 1, שכונת גילה א'	בהכנ"ס הספרדי גילה א'
שיכון חב"ד - ברחובה	צא"ח חב"ד
בית הכנסת "שערי תבונה" - רח' שירת הים 9, רמות א'	"תודעה"
ישיבת הב"ן - רמות פולין	"תודעה"

ט"ז בתשרי, א' דחוהמ"ס (21.9.94)

פסטיבל שירים באידיש ורוסית ברחוב יהודית	חב"ד גוסניק
שמחת בית השואבה והנחת אבן הפינה	"מגן אבות"
שמחת בית השואבה בליווי תזמורת - רח' מירסקי 1	"תפארת ישראל"
ישיבת "נר שמואל"	"נר שמואל"
"מרום הרים" - רמות ג'	"תודעה"
בית הכנסת "עזרת תורה" - רח' האחדות 3, סנהדריה מורחבת	"תודעה"
בית הכנסת "שארית יוסף" - רח' הקבלן 37, הר-נוף	"תודעה"
ככר הרובע היהודי	"אש התורה"
הר נוף - הקבלן 34, הר נוף	"נר שמואל"
בשכונת רמות ג'	"האשל ברמה"

י"ז בתשרי, ב' דחוהמ"ס (22.9.94)

רח' מלכי ישראל 40	"תפארת ישראל"
שמחת בית השואבה והכנסת ספר תורה בבית הכנסת "מנורת המאור", רח' זוין 373, נווה יעקב	"מנורת המאור"
ישיבת "מרכז הרב"	ישיבת מרכז הרב
ישיבת חברון - רח' חגי	ישיבת חברון
לעולים חדשים ב"צמח בצדק" - ברובע היהודי	בית חב"ד הרובע היהודי
לתלמידים - ברח' עבודת ישראל 20	חלקת מחוקק
בית הכנסת "משנה וגמרא" - רח' ברנד 18, הר נוף	"תודעה"
בית הכנסת "חניכי הישיבות" - רח' זוין 5, נווה יעקב	"תודעה"
בית הכנסת "חניכי הישיבות"- רח' זכרון יעקב 12, רוממה	"תודעה"
הר נוף - מעלות האדמו"ר מבוסטון 1	מוסדות בוסטון
מקלט תלמוד תורה "המסורה"	"אתגר"

י"ט בתשרי, ד' דחוהמ"ס (24.9.94)

הרצאות, ריקודים, זמרים ועוד - בשכונת נווה יעקב	חב"ד נווה יעקב

הקפות שניות

כ"ב בתשרי - שמחת תורה (27.9.94)

רח' מלכי ישראל 40 - בליווי תזמורת וכיבוד	"תפארת ישראל"
אולם חפצדי, רוממה - בליווי תזמורת	"בני חיל"
רחבת כיכר השבת - עצרת חג	מרכז אגו"י
שכונת קטמון ס' - בהשתתפות הרבנים הראשיים	"קול הנער"
שכונת קרית מנחם-עיר גנים - בנוסח יהודי ספרד	מתנ"ס קרית מנחם
ישיבת אורות	ישיבת בית אורות
ישיבת חב"ד - רחוב ירמיהו	צא"ח חב"ד
רחבת בית הכנסת רח' דקנסי - רמות ג'	"תודעה"

לפרטים נוספים נא לפנות ישירות למוסדות המפורטים ליד כל אחד מן הארועים

המחלקה להסברה

هكذا من الأصل

האדם ואמונתו

מאת הרב פרופ' עמנואל רקמן

ב מרוס הימים הנוראים קודם את פני מורה באחד מבתי הספר היהודיים המעולים ובפיו בעיה: אחד מתלמידיו אמר לו: "רבי, אני יכול לחוש עצמי טוב מחוץ ליהדות, אולם קשה לי לעשות זאת ביחס לאלוקים. איזו תשובה אפשר לתת לו?".

בנסיוני הארוך מעולם לא העמדתי בפני בעיה בנוסח זה. ואכן התשובה המיידית שיכולתי לתת לו היא: "תנוח דעתך, אתה מצוי על דרך נכונה. בדיוק כשתראה את עצמך מחוץ ליהדות לבטח תחוש את עצמך גם מחוץ לאלוקים"...

וזה מה שה' בעצמו, ככתוב בספר דברים, אמר למשה רבינו. בספר נאמר: "ואהבת את השם אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". אולם חכמינו ז"ל מקימים ואומרים: יכול מישהו לבוא ולשאול: האיך אני מסוגל לאהוב את מה שאיני יכול לראות? את מה שאיני יכול לנגוע בו ושאיני מרגיש בו? בא הפסוק שאחריו ועונה על כך: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך ושיננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך"... זו תשובת התורה בעצמה על שאלת הסטודנט. ואין זאת הדרך היחידה ללמוד ולאהוב את האלקים. מצויות גם דרכים אחרות, אבל התורה מספקת דרך אשר ניתנת להשגה על-ידי כל אחד. פשוט בכך שילמד את התורה.

ישנם רבים שאוהבים את התורה, בהאמינם שה' נתן אותה לנו. ומצויים אחרים שאוהבים את הקב"ה משום שנתן לנו את התורה. בכל מקרה שתי האהבות משולבות ביהדות והן שני הצדדים של אותה מטבע.

תשובה מלאה בשביל אותו הסטודנט, היתה דורשת מאיתנו להבהיר לו להלוסין שישנן דרכים רבות בביקוש אחר אלקים ולא כל הדרכים שוות ותואמות לכל האנשים. ★ ויליאם ג'יימס מתאר שתי גישות לנסיונו המסתורי של השם ומודעות למציאות ובניעה מוחלטת לרצונו. מצויים כאלה, אשר כמלים של פרנסיס וד' ניומן "נולדו פעם אחת" וכאלה אשר "נולדו פעמיים". הנולדים פעם אחת גדלים מראשית קיומם בתחושה שהעולם הוא יפה, הרמוני, תועלתני וארוך, רב חסד ותקין. הם מטילים עצמם על הרגשתם את מגעמי החיים לצרות הקשיים במצבם הקשה ועל אף הדעות השמאלניות שבהן נולדו". פראנסיס וו. ניטמאן הוא הדוגמה הראשית בספרות האמריקאית לחוסר היכולת להרגיש רע.

מצד אחר בשביל "הנולדים פעמיים" מציאות המוות והרע יוצרת שאט נפש בשביל המוראליסטים כחולי העיניים החסונים. הם מגיעים לאמונה רק אחרי שמתגברים על קונפליקט פנימי, מודעות לחטא, אשמה ותסכול ומוצאים את תשועתם בהתמסרותם לה'. הגרי"ד סולובייצ'יק מצא סתירה בין שני פרקי תהילים. בפרק כ"ג אומר המשורר: "ה' רעי לא אחסר, בנאות דשא ירביצני ועל מי מנוחות ינהלני". ובפרק ק"ל זועק המשורר: "ממעמקים קראתיך ה'". מרן הרב הגאון אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל היה ללא ספק אחד שנולדים "רק פעם אחת". הוא לא היה מודאג ומוטרד בהוכחה על מציאות השם. אמנם הוא לא היה פרופסור סיסטמאתי כמו שהיה משורר פילוסופי אליעזר גולדמן פרופ' באוניברסיטת בר-אילן עשה זאת ברור להלוסין. הקב"ה היה מציאותי בעיני הגראי"ה קוק זצ"ל כמו העולם שמסביב. בפני הקב"ה הביע את מצבי הרוח שלו על פי רוב מנוגדים זה לזה, אבל כולם מלאים ערגה לאחדות עם האלקים ולהבעת המסע בתוכו כדי להשיג שלמות.

טיליך מגדיר את האהבה כמסע בין הנפרדים לאיחוד מחדש. הגראי"ה קוק השתוקק להתאחד עם ה', ולא לבחון את מציאותו. מה שציער אותו הוא כשלונם של יהודים אחרים, להבין שתקופת המשיח קרובה לנו. הקב"ה מגלה עצמו שוב בהסטוריה של האנושות והיהודים במיוחד נכשלים לשתף עצמם במה שמתרחש לנגד עיניהם.

הגרי"ד סולובייצ'יק היה שותף לאמונתו של הגראי"ה קוק, אולם לרוב היה זה מן המיצר שקרא לה'. בלי אהבתו את התורה בקשתו את ה' אולי לא היתה מגעת לאהבת ה' שהוא השיג. הרב קוק היה מקובל ובעל תורת הסוד, בעוד שהרב סולובייצ'יק היה אקזיסטנציאליסט.

★

הסטודנט ייתכן שיתקשה לאשר את הגישות הללו, עד שהוא או הם יגיעו ליתר בגרות וניסיון, של חיים ואתגרים. אולם מצויות דרכים יותר-פשוטות בפני נער חוקר. אחרים מגיעים לאמונה ואהבת הבורא בגלל מה שברא. הרמב"ם מדבר על אהבת השם התופסת אותו כאשר הוא רואה את הכוכבים, את מרחבי היקום ואת יופיו המעורר יראת כבוד. רבים נכבשים בראותם את הדיוק המתמטי בתנועת הכוכבים. מצד אחר, יש רבים שמתרגשים מפניה היפים של היצירה. אני זוכר בקראי את כתביו של ביאולוגיסט אשר טען שהאפשרות שהגן האנושי יכול לבוא לעולם במקרה היא מפלצת מתמטית כמו שמיליונים מצאו את האלוקים בגלל מה שראו בבריאה, כך גם היהודים מצאו אותו כזה שחוקק חוקה בשביל יהודים. השם אינו רק הבורא אלא גם המחוקק העליון. אני מודהם בקביעות ממה שאני מגלה בחוקת התורה. חוקים אלה יכלו לבוא רק ממקור אשר נעלה מאיתנו. זה מה שהפסוקים בספר דברים מציינים. וזהו הדרך היהודית היחידה אבל לא הבלעדית אפילו בשביל יהודים.

אין זה אומר שאמונתנו מעולם לא נתונה בספקות ושאלות. החטא הוא בעיה שאין להימלט ממנה ואין לענות עליה. פגעי העולם משוועים ליסוד הגיוני, אולם האם מסוגל מישהו לספק היגיון שיהיה בו טעם לנער או לזקן? אולי לא, אבל האם הבעיה יכולה לעקור את האמונה, היחידה הנותנת לנו חיים בעלי משמעות ומטרה?

לאהוב את הקב"ה על כל הטובה שמעניק לנו מספק תחושה קלה. אולם הבעיות מקשות עלינו להיות ללא הפסקה בשלות. אולם בלי אמונה אין בכלל שלום.

שיחה עם מזכ"ל הפועל-המזרחי אליעזר אבטבי:

הפועל המזרחי לא ישלים עם השתלטותה של ההסתדרות על מס הארגון

מאת חגי הוברמן

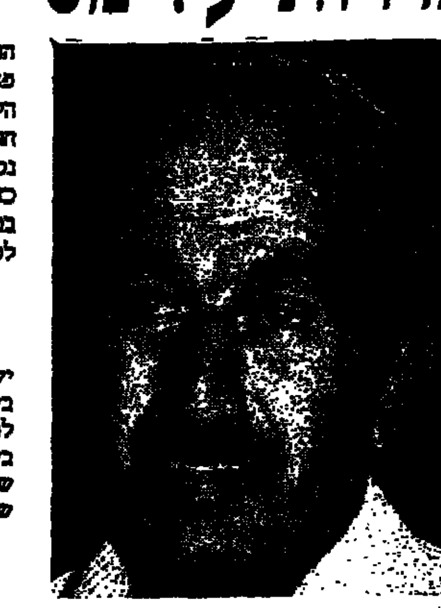

ה שנה האחרונה, אחת השנים הקשות של אליעזר אבטבי היתה. מזכ"ל הפועל-המזרחי נאלץ לעסוק בדברים שבחלומותיו השחורים בעבר לא פילל שבהם יתעסק: מכירת בניין ה"קסטל" ופיטורי כל עובדיו, בארבע מאות במספר. סגירת שני סניפים גדולים, בחולון ובבאר-שבע ומכירת מבניהם, ובכלל צמצומים מכל עבר כתוצאה מהירידה הניכרת בתקציב, כתוצאה מהבחירות להסתדרות שהעלתה לשלטון שם "מלך חדש אשר לא ידע את יוסף" התנבחש להסכמים שנבעו מהשותפות הוותיקה בין קופת-חולים הכללית להסתדרות הפועל-המזרחי — חיים רמון שמו.

שני חוקים חדשים היכו בפועל-המזרחי השנה: חוק המפלגות החדש שציווה על הפרדה בין הפועל המזרחי לבין הזרוע הפוליטית שלה, המפד"ל, חוק ביטוח בריאות ממלכתי אשר תוכן החוק הנלווה אליו, חוק מס-אירגון, עודנו מעורפל ומעורר את התקווה שאולי לא הכל אבוד.

אפשר היה לצפות נוכח כל אלו כי מזכ"ל הפועמ"ז אליעזר אבטבי יימצא נתון בפסימיות מוחלטת. אבל הוא, אופטימיסט, לא מהסס להכריז בטון נחרץ בפתח הראיון: "לדעתי יש עתיד להפועל המזרחי. תנועה שחרתה על דגלה להיות נאמנה לדגל, להרמת קרנו של דגל תורה ועבודה, הפועלת משך 70 שנה בצורה הטובה ביותר, יש לה יסוד מוצק להמשיך לשמור על קשר עם הבריה ולהמשיך לפעול גם בעתיד כתנועה חברתית".

לא נשלים עם פגיעה בציבור הדתי

– ולמרות זאת נשמעים קולות כאילו השינויים האחרונים הביאו את ההסתדרות הפועמ"ז בעצם לסוף הדרך...

אבטבי: "אנחנו מקווים שחוק מס אירגון שיתקבל בכנסת יביא בחשבון את ההסתדרויות הקיימות ומנסחיו יבינו שלא ניתן מהיום למנוע להתארגן בכוחות עצמיים. הדרישה של גופים חיצוניים, כמו ההסתדרות הכללית, שיהיה אירגון יציג בלעדית לא מקובלת עלינו. אנחנו בדעה שלהסתדרות הכללית בהחלט יש מקום בחברה הישראלית ועליה לייצג את העובדים כאירגון יציג ארצי, ולשמור ולהגן על העובדים, אבל יחד עם זה על ההנהגה החדשה לדעת שההסתדרות אינה רק אירגון מקצועי אלא גם תנועה חברתית. לכן לנו, כמו להסתדרות אגודת-ישראל והסתדרות פועלי אגודת-ישראל, יש מקום שכל גוף יוכל לנהל את עניניו בעצמו ויגיש את שירותיו לחבריו בהתאם להשקפת עולמו.

בשלב זה ההנהגה החדשה של ההסתדרות הקטינה את חלקן של ההסתדרויות הקטנות והגדילה את חלקה של קופת-חולים. עקב כך בפועל החל מאוגוסט הכנסותינו צומצמו ב-50%. וזה כמובן מכביד עלינו מאוד בתכנון התקציב של החודשים הקרובים. לכן בלית ברירה אנו נאלצים לצמצם ולהצטמצם. אנו מצרים על כך אבל אין מה לעשות. אין לנו ברירה זולת לפטר עובדים ולמכור נכסים, ולבנות מערכת כזאת בהתאם לחוק החדש שאיש עוד לא יודע מהו בדיוק. את סניף המפלגה המרכזי ב"קסטל" נעביר לירושלים הן לשם חיזוק מעמדה, והן כדי לצאת מהמצוקות הכלכליות שאני מאמין שחלקן זמניות.

בהזדמנות זו אני קורא לחברי הפועמ"ז לא לחתום על הצהרות החדשות של ההסתדרויות החדשות הרוצות לקום, כמו "מכבי" ו"קופת חולים לאומית" אלא להישאר במסגרת הסתדרות הפועמ"ז אשר תשמור את הקשר עם חבריה על פי ההשקפה הדתית-לאומית הציונית".

– עד כמה מקשה חוק ביטוח בריאות ממלכתי על המשך הפעילות של הפועמ"ז? תחו

אבטבי: "זה גרם לכך שנשארנו ללא הכנסות. אם חלילה לא יהיה מס אירגון נצטרך לבנות מערכת חדשה עם מבנה חדש ורצון חברים אשר ירצו לתרום למערכת הזאת ולבנות אותה כך שכל אותם ערכים, אשר הושגו בעמל רב ובמשך שנים רבות, לא ירדו לטמיון – עד שיזולף ועם".

– ומתי לדעתך זה יקרה?

אבטבי: "ישנן שתי אפשרויות: או כשההסתדרות תכיר גם בהסתדרויות הברתיות אחרות מלבדה, או כשהכנסת תחוקק חוק שיתאים גם למערכות שלנו ולא רק להסתדרות הכללית. אני מקווה שהכנסת לא תקבל החלטה חד-צדדית שתכיר רק בהסתדרות אחת תוך קיפוח יתר התנועות".

לא נשלים עם חוק חד-צדדי

– ואם תתקבל החלטה בכנסת שכספי מס אירגון יילכו רק להסתדרות הכללית, כפי שניסו לנסח בחוק ביטוח בריאות לפני שהוצע חוק מס אירגון?

אבטבי: "במישור הפוליטי ישנה הסכמה שלא יהיה חוק חד-צדדי. סעיף כזה פירושו חיסול הסתדרות הפועל-המזרחי, וזה יחייב היערכות מצומצמת מאוד בציפיה לשינוי מהיר במדינה.

היום יש רוב בכנסת שמצדד בהצעה שמס אירגון יועבר לכל ההסתדרויות. גם ראש הממשלה נתן את התחייבותו לכך שבפגישה שקיים עם סיעת המפד"ל. הוא אמר במפורש שלא יסכים לחוק שיפלה את הפועמ"ז.

אסור לשכוח שיש שוני רב בין ההסתדרות הכללית לבין הפועמ"ז, אגודת-ישראל ופועלי אגודת-ישראל, בכך שאנו נותנים שירותים חברתיים. אנו מודעים שלא ייתכן שבמס שישלם אדם דתי תשתמש ההסתדרות למימון פעילויות שכרוך בהן חילול שבתות וחגים. לכן גם דחינו את הצעת ההסתדרות הכללית שהיא תהיה האפוטרופוס להגשת שירותים דתיים גם לחברי הפועמ"ז.

אנחנו כעת בעיצומו של משא-ומתן עם ההנהגה החדשה של ההסתדרות, נקבעה לנו פגישה איתם לאחרי החגים לברר את הסוגיות הללו. הצענו להם הצעה האומרת, שאם יתקבל חוק מס אירגון בגובה של 0.8 אחוז מהשכר, נסכים שההסתדרות תהיה אירגון יציג ארצי כאשר מתוך הסכום 0.2 אחוז יילכו לטיפול במועצות פועלים ו-0.6 אחוז ישמשו לנו לפעולות חברתיות ותרבותיות".

– קצת קשה לי להבין למה חיים רמון יקבל את ההצעה הזו...

אבטבי: "כי זו הצעה הוגנת, אמיתית וכנה. יש בה מתן בכורה להסתדרות בכל הקשור למו"מ בין המעסיקים, הממשלה והעובדים, ומתן שליטה למועצות-הפועלים, כשיתרת ההצאה תישאר בידי כל גוף וגוף וולנטרי. משמעות ההצעה היא "שלך שלך שלי שלי" ולא "שלי שלי שלך שלי" כמו שהם מציעים".

– למרות זאת אתה בוודאי יודע שבמערכת הפוליטית בישראל הוגנות איננה הגורם הדומיננטי שמשפיע על קבלת הצעה...

אבטבי: "אני רק יכול לומר שאם הם ידחו את ההצעה, אם ההסתדרות תעמוד על כך שהיא ורק היא קיימת, ניאבק בכל דרך שזה לא יקרה".

– מה זה יכבל הדרך?

אבטבי: "ננהל מאבק חברתי קשה. אני רק יכול לקוות שלא נגיע למלחמת תרבות כי זו תהיה תחילתו של מאבק תרבותי שלא היה כמותו בארץ. עד כה היהדות הדתית מצאה את מקומה במובן הפוליטי החברתי. עד כה היתה הבנה בין ההסתדרות הכללית ליתר ההסתדרויות הקטנות שציינתי. לא יעלה על הדעת שמישהו רוצה להפר את האיזון הזה".

כוחו של הפועהמ"ז בשטח – בולט לעין

– השאלה היא אם לפועמ"ז כיום, במציאות הפוליטית הנוכחית בישראל, יש בכלל את הכוח לנהל מאבק שכזה?

אבטבי: "מסיבה זו אנו דורשים לערוך מפקד מדויק כדי לראות במדויק מה כוחנו. ישנם 115 אלף משלמי מסים לפועמ"ז, שלהם השקפת עולם משלהם. בפועל חברים בפועמ"ז 180 אלף בעלי פנקסי חבר. (הפער המספרי נובע מבני זוג שלשניהם פנקסי חבר אך הם משלמים מסים במשותף). אילו לחברי הפועמ"ז היתה זכות הצבעה בבחירות להסתדרות יכולנו להוכיח שאנו לפחות 10% מההסתדרות הכללית. יעידו על כך התוצאות של הבחירות השונות לאיגודים המקצועיים השונים, בהן התמודדנו ב-1993: בהסתדרות עובדי המדינה, בהליכה של כל ההסתדרויות הדתיות, קיבלנו 11.12% מהקולות. בהסתדרות הפקידים קיבלנו 9.4% מהקולות. בהסתדרות ההלומים עם פאג"י קיבלנו 18.6%, בהסתדרות פועלי הבניין – 11.85%, באירגון עובדי צה"ל עם פאג"י – 9%, בהסתדרות המהנדסים – 5.6%, בהסתדרות פועלי הדפוס – 10%, בהסתדרות החקלאים עם פאג"י – 18.10%, בהסתדרות המזון עם פאג"י – 11%, ובהסתדרות הטקסטיל – 9%.

התוצאות הללו מראות שבקרב ציבור העובדים אנו שומרים על ממוצע של 10%, ומכאן שאנו עשרה אחוזים מכלל חברי ההסתדרות. מדובר באלפי עובדים. לא ייתכן שבגלל חוק ביטוח בריאות יגידו לנו: אתם לא קיימים. עובדה שב-1993 קיבלנו את אמון המצביעים. אנו מוכנים כיום לכל מבחן שתעשה המדינה – אם בחירות האם מפקד – ונוכיח את כוחנו בשטח".

– חוק המפלגות שנכנס לתוקפו באפריל 1994 קובע הפרדה מוחלטת בין אירגונים וולנטריים כמו הפועמ"ז לבין מפלגות פוליטיות דוגמת המפד"ל. איך החוק הזה משפיע על המשך הפעילות שלכם?

אבטבי: "זו בעיה קשה. זה אומר שצריך להפריד בין המוסדות, בין המזכירויות, בין הוועד-הפועל, וכל זה צריך לבוא לידי ביטוי בחוקה נפרדת שתנוסח במקום החוקה המשותפת לפועמ"ז ולמפד"ל שהיתה קיימת עד כה.

הוועידה הקרובה של המפד"ל תהיה הוועידה המשותפת האחרונה לשני האירגונים. הבחירות האחרונות למפד"ל היו הבחירות האחרונות שהיו משותפות למפד"ל ולפועמ"ז. זו המציאות ואין מה לעשות נגדה".

המבחן של המפד"ל

מאת יואל פלורסהיים

ב מדינות שבהן המשטר הפוליטי מבוסס בעיקרו על שתיים או שלוש מפלגות, מקובל שהן מתחרות ביניהן על הנהגת המדינה. מאידך גיסא, במשטר רב-מפלגתי, כזה הנהוג במדינת ישראל, בו מצויות מפלגות רבות, חלקן גדולות ומובילות, ואחרות קטנות יותר ותלויות, המושגים של המפלגות על ויעודיהן עשויים להיות שונים ממפלגה למפלגה.

יש תנועות פוליטיות אשר להן נכסים כלכליים חשובים, עליהם הם רוצים לשמור באמצעות הכוח הפוליטי, ובדבר הזה הן רואות את עיקר מטרת פעולתן הפרלמנטרית. אמנם חייבות הן לגייס תמיכה ציבורית כדי לזכות בייצוג פוליטי, ולשם כך מחפשים ציבור כל שהוא ומבטיחים לדאוג לצרכיו, אך, עם זאת, עיקר מעייניהן הוא השמירה על הנכס הכלכלי. למשל, אפשר למצוא מדינות שבהן נציגי קרטלים כלכליים גדולים משתלבים בפעילות הפוליטית כדי לשמור על זכויותיהם, ולשם כך מגייסים את עובדיהם הזוקקים לקרטלים הללו להמשך קיומם הכלכלי. תנועות פוליטיות מן הסוג הזה אינן שואפות בהכרח לשלוט במדינה. ואדרבה, אולי נוח להן להשיג את הישגיהן הרחק מעיני הציבור. בישראל, אחרי שהוחק בכנסת החוק האוסר על הפעילות הכלכלית של גופים פוליטיים, ולו מן הבחינה הפורמלית, מטרה זו אינה קיימת יותר, ובוודאי שאינה מוצגת בפרהסיא.

ויש תנועות הקמות כהתארגנות של ציבור בעל גוון אידיאי מסויים, דתי, כלכלי או לאומי ועוד כיוצא באלה. ויותר מאשר יש להן עניין או סיכוי להיות הגוף הפרלמנטרי השולט במדינה, עיקר מטרתן להבטיח את זכויותיהם של הבוחרים המתאגדים במסגרת הגוף הפוליטי הנתון. דוגמא מובהקת לדבר היא אגודת ישראל בסיים הפולני. אפשר לומר בוודאות גמורה שמעולם לא עלה על דעתה של מפלגה זו להיות זו שממנה ימונה ראש הממשלה בפולין, ושהיא תהיה המפלגה השלטת. ונראה לי שאפשר לומר אותו הדבר לגבי מפלגה זו בישראל. עיקר עניינה בהשפעתה הפוליטית והפרלמנטרית באמצעותה היא דואגת לאינטרסים של בוחריה. סבור אני שרוב המפלגות בישראל אפשר לשייכן לקטיגוריה הזאת.

וכמובן ישנן מפלגות אשר אינן מסתפקות בייצוג האינטרסים של בוחריהן, אלא שואפות להיות הגוף המושל במדינה. ואין זה חשוב אם היא נזקקת לשם כך לקואליציה של מפלגות, בכל אופן היא המרכיבה את הממשלה והגוף השולט בה. אין זאת אומרת שהיא חדלה להיות מפלגה מן הטיפוס השני ומפסיקה לדאוג לדרישותיהם של בוחריה, אבל בכל זאת, מצפים ממנה שבמסגרת מכלול מערכת השיקולים שלה, יהיו צרכי החברה והמדינה קודמים.

★

בכל המערכת הזאת, אנו שואלים היכן מקומה של המפד"ל? אני מניח שלא כמו מפלגת העבודה בהסתדרות, לא היה סיפק בידה לשלוט באמצעות הנכסים הכלכליים שהיו לה בעבר, כדי להשפיע על בוחרים שיצביעו בעדה, על כל פנים לא בהיקף משמעותי.

עם זאת, קשה להימנע מן הרושם שהיא מסתפקת בדגם השני שהצגנו, ואיננה חושבת, כמו שאומרים הבריות, בגדול. אין עולה על דעתה האפשרות הסיכוי שמא תיקרא לדגל של הנהגת המדינה. אדרבה, נראה שהיא נוהגת בדרכה במתכוון ומסתפקת במה שיש לה פחות או יותר. די לה אם תשיג מדי פעם בפעם עוד שניים או שלושה מנדטים ותשמור עליהם, אבל שלושים או ארבעים מנדטים, הס מלהזכיר. קשה לה מאד לדמיין 'אסון' שכזה. ואכן יש האומרים שאוי לה אם תצליח במנדטים כאלה, משום שלא תדע מה לעשות. אחרי ככלות הכל, היום עדיין אין יודעים מה הן תכניותיה כדי שהמדינה תהיה יהודית יותר, לא רק במצוות שבין אדם למקום, כי אם במה שחשוב יותר לעת עתה, במצוות שבין אדם לחבירו. ואולי מה שחמור יותר הוא, שלא רק העולם הפוליטי הדתי אינו ערוך להתפתחות שכזאת, אלא גם העולם הרוחני של הציונות הדתית אינו ערוך לשינויים מהפכניים כאלה.

ובזה אני חוזר לדברים שכתבתי בעבר. חייב לבוא שינוי בתפיסה הכוללת. לשם כך חייב להתייצב בראש הציונות הדתית מנגנון פוליטי ואידיאי המסוגל להכין את התשתית הארגונית והאידיאית באמצעותה תוכל המפד"ל להפוך מתנועה נגררת פוליטית לזו המובילה את המדינה היהודית לקראת ייעודיה. לו השכילה, היתה מבינה שמבין כל המערכות הפוליטיות והאידיאות הקיימות כיום בישראל רק בציונות הדתית אפשר שתימצא ההנהגה המסוגלת לשנות את פניה הלא כל כך יפים של החברה בישראל היום למה שנועדה להיות באמת – ממלכת כוהנים וגוי קדוש.

הוצאת צה"ל מערי יהודה (המשך מעמוד 3)

יכולת ההתרעה, היתרון האיכותי שלנו, וכן הלאה. אבל אין מה לעסוק בזה עכשיו. שכן, המו"מ עם הסורים אפילו לא החל, או מה יש כבר לדון עם האמריקנים. כך שהדיבורים איתם הם ראשוניים.

איזור הרום לבנון ממשיך בעקביות לתבוע מחיר דמים מחיילי צה"ל. ישנה טענה, כי בעוד שהתכנית שלושם של תושבי הצפון בהבנות שהושגו בעקבות מבצע דין וחשבון, חיילי צה"ל משלמים מחיר דמים. מה תגובתך לטענה זו?

אני שומע את הטענה הזו בעיקר מאנשי תקשורת. תמיד חיילי צה"ל הגנו בפעולתם, לאורכנו גם עם המוקד, על תושבי המדינה בכל מקום. המטרה העיקרית של איזור הביטחון היא הגנת האזרחים ואני רואה הישג יוצא דופן וחשוב מאוד שבשנת תשנ"ד לא נהרג אף אזרח – בשנת תשנ"ג למיטב זכרוני נהרגו שלושה. הצימרים מלאים, כך שקודם כל המטרה מושגת. יש לה מחיר דמים כבד. בתשנ"ד איבדנו 15 בחורים, בתשנ"ג איבדנו 30. לכן, גם המטרה מושגת, וגם במימד השני של השנה במינימום מחיר יש התקדמות, תוך העובדה שכל אדם שנהרג הוא עולם מלא.

השאלה היא, מדוע במסגרת ההבנות שהגדירו מה מותר ומה אסור לשני הצדדים, נקבע שירי על ישובי הצפון ייחשב להפרת ההבנות, בעוד שלא נקבע דבר באשר לירי החיזבאללה נגד חיילי צה"ל, וליכולת של צה"ל לפעול בחופשיות במקרים כאלה?

במה לפעול בחופשיות... לנו אין בעיה להביא לשבירה מודעת של ההבנות האלה. אבל אנחנו לא רוצים לעשות זאת, כי השאלה היא מה המטרה. אנחנו לא משלים את עצמנו שאפשר לגמור או לאייד את החיזבאללה ע"י פעולה צבאית. ב-17 השנים האחרונות ניסינו בלבנון כמעט כל דבר שעולה על הדעת. מבצע דו"ח נעשה כדי להפסיק את הדפוס הזה של ירי קטיושות על ישובי הגליל ונפסק כשהדבר הזה הושג. מי ששואל, למה לא הושגה הבנה שלהם להפסיק בכלל את הלוחמה שלהם בדרום לבנון – זו שאלה מפליגה שאף אחד מאיתנו לא הישלה את עצמו שניתן להשיגה.

אני רוצה להזכיר לך, שרוב הסיקור הישראלי והפרשנות המדינית, כשפתחנו במבצע דו"ח אמרה, שכל מה שאנחנו רוצים להשיג באמצעותו, אי אפשר להשיג, ושזה בניין קלפים שנשען על השערות משוגעות, ולבסוף, חמישה ימים לאחר שהחל, המבצע הזה הסתיים והמטרות הושגו.

גם השנה היו כמה פעולות מוצלחות נגד החיזבאללה. בתשנ"ד הם איבדו 80 לוחמים. תמיד יש אצלנו רצון והתלהבות לפעולה בין החיילים והמפקדים, זה טוב מאד. אבל, אלוף הפיקוד, הרמטכ"ל, שר הביטחון וראש הממשלה צריכים לחשוב יותר ברחב ולכל הזמן לשאול, איך כל פעולה משרתת את המטרה.

יש מלחמת מוחות בין צה"ל לחיזבאללה

כל הזמן יש שינוי באמצעים. בשנה שעברה היו הרבה מאוד מטענים, והיו תקיפות מקרוב. זה כמעט נעלם ועכשיו יש את הירי מרחוק והיתקלויות עם כוחות שבאים לתקוף אותנו. אפשר לומר שמתנהלת גם 'מלחמת מוחות' גם מלחמה של טכניקה ופעולה, ואנו מנסים למצוא כל הזמן את הדברים שיש לנו בהם יתרון. אנו לא פוסלים אף סוג של תגובה אבל, לא נכון יהיה להרחיב את הירי ולפעול ללא אבחנה כנגד הכפרים ולנסות להשיג דרך זה הפסקה של הפעילות נגדנו. לא היינו משיגים דבר, לבד מירי קטיושות אל הגליל.

כזכור, איזור הביטחון איננו מסוגל למנוע ירי קטיושות, כי הם יורים אותן מעל איזור הביטחון. אם היינו רוצים למנוע מבחינה טכנית את ירי הקטיושות, היינו צריכים להרחיב את איזור הביטחון עד ל-20 ק"מ. אבל אז היינו קולטים תחתנו עד 400 – 500 אלף תושבים לבנונים. ובמצב הזה כבר היינו, ודווקא אז, ולא במה שאנו עושים עכשיו היינו חשופים ומסכנים את חיילינו יותר, כדי "כאילו" להשיג הגנה יותר משלמת לישובינו.

ולכן, שיטת הפעולה שלנו היום נראית לי גם נכונה, גם משיגה את המטרות, וגם פעולת נכון, וצריך לדעת שסיום הפרשה של לבנון לא יהיה רק ע"י הפעולה הצבאית. פעולה זו מטרתה למנוע פגיעה באזרחים, ולהמשיך לקיים את איזור הביטחון במינימום נפגעים. הסיום יהיה ע"י התקדמות מדינית, אם וכאשר תהיה כזו, וכפועל יוצא מהסכם עם הסורים אם וכאשר יהיה.

איך תחשב, שעד שהדבר הזה יושג, לא נכון היה לפעול להשגת איזשהו הסדר ביניים, על פיו צה"ל יסוג מדרום לבנון, ובמקומו יתפרס צבא לבנון על השטח, כשהחיזבאללה מפסיק את פעולתו נגד גבול הצפון?

עמדת ממשלת ישראל ידועה. אין לנו תביעה על אף דונם או על ק"מ מרובע בלבנון. במובן הזה, גם, להבדיל ממקומות אחרים אנו כן מוכנים להגיד מראש – נסיגה מלאה. רק אנחנו אומרים, שמה שצריך לקיים לזה, זהות שהנסיגה המלאה יכולה להיות רק על פי הערכה שהממשל הלבנוני יהיה מסוגל לאכוף שם את סמכותו באופן שימנע פיגועים בישובים שלנו, או כל מיני נסיונות חדירה, היינו מצפים שקודם כל הם יוכיחו יכולת זו באזורים שכבר ניתנו לשליטתם, קרי מצפון לאיזור הביטחון. ואנחנו היינו מצפים, שקודם כל תהיה תקופה של כמה חודשים של ריסון החיזבאללה ע"י ממשלת לבנון, בניכוי זה או אחר של סוריה, ואז כך ניכנס למו"מ שבו אנו מוכנים לצאת מאיזור הביטחון. יש לנו עוד תנאי אחד, שאנשי צד"ל שירצו להשתלב בכוחות הביטחון הלבנונים יוכלו לעשות זאת.

לכן עמדתנו ידועה. מצד שני, נמשיך להיאבק בחיזבאללה כל הזמן וכל עוד שהדברים האלה לא מתקבלים.

אני לא בטוח שזה נכון לרוץ ולבקש הסדרי ביניים, זה משדר חולשה וקוצר נשימה. כמו כן, הדבר יכול להרע את התנאים שבהם הדבר הזה יסתדר בסוף.

ברשותך, לעניין אחר לגמרי. החיילים הדתיים משרתים ומתחנכים בחלקם במסגרת ישיבות ההסדר. הגולם, ישנם גם חיילים הדתיים שמשאמים, הולכים אף מצליחים להגיע לזהות מובחנות ולתפקידים מיוחדים. מה אתה יודע על החיילים האלה. במה הם מתאפיינים, והאם צה"ל מעוניין בהגעתם ליחידות אלו המעודד אותם.

צה"ל לא מבחין בין חיילים דתיים ללא דתיים, למעט בהיבט של שרותי דת ליהודי. אבל, אני לא יכול שלא לציין בחיוב רב את התופעה של נוער מסור מאוד, עם מוטיבאציה גבוהה מאוד זהו הנוער הדתי לאומי שורש, וממש מתרוקן על ולנות כל היחידות הקרביות, היחידות המיוחדות, קורסים יחודיים וקורסי הפיקוד. בעיניי זו תופעה מאוד מעניינת ואפילו חשובה. זה דור שני לתנועה אידיאליסטית – אני ראיתי יותר מעשם אותם בתולדותינו במאה השנים האחרונות את הדור השני שמוצא את דרכו לתקומות הכי קשות, שניתן לקרוא אותם בשמות 'מתנצבים' או מליצים משה.

מהמדינה זו תופעה מאוד חשובה. כמובן שמבחינת צה"ל כצבא ההתייחסות היא לכל אחד לחוד ואנו שמחים שבאים אנשים טובים ומוכשרים, שחלק מהם נהיים קצינים טובים מאוד. זה כמובן טוב.

התהליך המדיני הנבור את החייבות הפוליטי השמיראלתי. בשל כך, נשמעים לא פעם קולות, אף אם בערום, המייעצים לצה"ל שלא לקדם חיילים וקצינים דתיים, שמא יביאו לביטוי בתפקידם את דיעותיהם הפוליטיות. כיצד אתה מתייחס לכך?

אנחנו באופן עקרוני לא מקבלים את האפשרות בכלל, שאיזשהו חייל במדים, דתי או לא דתי, התומך באופן במפלגה מהקצה הימני או השמאלי של הקשת הפוליטית, שתהיה איזושהי התערבות של השקפת עולמו כאורח עם פעילותו במסגרת הצבא. הצבא במדינה דמוקרטית בנוי על ההנחה שברגע שהאיש לובש מדים הוא מקבל בצורה מוחלטת את הנאמנות למדינה כפי שהיא מבוטאת בפקודות של מפקדיו – נקודה.

ואני מצפה מחייל שבבחירות מצביע בעד "יש גבול" שהוא יבצע פקודה לפזר בכוח הפגנה אלימה של פלשתינים, גם אם הוא חושב שאנחנו לא צריכים בכלל להיות באיזור. אני גם מצפה מכוחו, איש מילואים שהצביע בבחירות ל"צומת", שהוא יעצור במקום קבוצה של מתיישבים שמנסה להגיע לביהכ"ס בירחו, אם הוא קיבל הוראה לעשות זאת.

אותי לא מעניין מה הוא חושב, האם החייל חובש כיפה או לא. ברגע שהוא לובש מדים הוא מקבל ומבצע פקודות כולל כשהוא נותן פקודות כמפקד. ולכן, לא קיבלתי את כל העניין הזה במידה שהיתה פניה כזו לגבי מישהו בעבר, או תהיה בעתיד.

כל אדם צריך להיבחן על פי מעשיו, תחת ההנחה של הדברים שאמרתי קודם לגבי מה מותר ומה אסור.

ובכל זאת, קשה שלא להזכיר בקולות שנשמעו נגד קידומו של אפי איתם, והביקורת הקשה ששמעת מתוכי השמאל לאחר שבשבל את הולדות לקרמר – נראה היה שמהקולות הללו נדף ריח פוליטי, ולאו דווקא מקצועי צבאי?

ראה, כלפי אפי איתם, לשתות מרצאלית עסקו הטענות בדברים אחרים, בעבירות לכאורה המשמעותם. אבל אני חושב שהוא מפקד מוכשר מאד, שרינה, תתן את הדין על דברים, במידה שהוא היה אחראי להם, לא במסגרת משפטית בכלל, אלא במסגרת צער אדמיניסטרטיבי. ואני השבתי שלא ראוי לקבל את המלצה שתשלול מצה"ל את האפשרות שאפי יהיה מפקד. אני מניח שכל משקר בבבא לגבי כל הוראה חוקית שיקבל, וכל הוראה לא בלתי חוקית בעליל, הוא יבצע אותה.

לסיום הרמטכ"ל. איני מעוניין לומר דבר באשר להתבטאותך לאחר הר"ג בצאור 88. האם בכל זאת, תהיה מוכן להזות דעתך על הקריאה להנהיג, תקופת צינון לרמטכ"ל, שרק בסיומה יוכל להצטרף לחיים הפוליטיים?

אני לא חושב שראוי שברמטכ"ל במדים אני אחווה על כך דיעה. כי הרי זה יראה כאילו אני חושב שהקריאה בכלל מכוונת אליי והיא איננה איזשהו דבר עקרוני שרואים אותו כראוי להנהיג כלפי כלל נושאי התפקידים הבכירים. ולכן, איני רוצה להתייחס לדבר הזה. כמובן, שכל מה שייקבע בחוק חל גם על הרמטכ"ל, כמו על כל אזרח אחר.

לסיום, הייתי רוצה להעביר לכל חיילי צה"ל, לעובדי צה"ל, לאנשי מערכת הביטחון כרועות הצורות, לפצועים, לנכים, למשפחות השבויים והנעדרים, למשפחת השכול ולכל בית ישראל שתהיה לנו שנה טובה, שנת ביטחון, שנה שבה נגיע לעמוד על האינטרסים הבטחוניים והקיומיים שלנו מצד אחד, ונמשיך את מה שהתחלנו בבניית השנת שלום אמת.

מדינת אש"ף בחסות ישראלית (המשך מעמוד 3)

הפלשתינאים שנשאל מדוע לא ציינו את יום השנה להסכם אוסלו, השיב כי בעיניו זה יום אבל ולא יום של חגיגה.

מדינות ערב שתמכו במאבק הפלשתינאי, באמצעות הזרמת כספים במשך 46 שנה לאש"ף וליתר ארגוני הטרור הפלשתינאיים, עומדות מן הצד נוכח המאבק של הממשל העצמי על קיומו. הן היו מוכנות לתמוך במלחמה נגד ישראל, לראות בזה עניין לאומי-ערבי, אבל מתרחקות מן התמיכה בהקמת הממשל העצמי הפלשתינאי. זה לא מעניין אותן, למרות שבכך יש משום הגשמת הסיסמאות הערביות בדבר הצורך בהקמת מדינה פלשתינית.

וזו אחד הפרדוכסים שמתגלה במדיניות הבינערבית. תמיכה במלחמה, כן, ולא בשלום. האמונה הבינערבית שבשמה יצאו מדינות ערב למלחמות נגד ישראל, נעלמה בימים של שלום. מדינות אירופה וארה"ב, וגם ישראל, לקחו על עצמן את המשימה לעזור במשימת הקמת הממשל העצמי הפלשתינאי.

חשש מהתמוטטות הממשל

המצב החריף שנוצר כיום בין ישראל לבין אש"ף הוא שהממשלה תרצה להוכיח שההסכם עם אש"ף מיושם, ולכן גם כאשר ערפאת יפר את ההסכם, לא יעניש אותו ולא יודיעו לו כי ישראל מפסיקה הזרמת כספים לאש"ף.

שר החוץ שמעון פרס אמר כי סיוע לאש"ף, משמע סיוע לביטחון ישראל. הסבר הוא, שאם הממשל העצמי הפלשתינאי יתמוטט, זה יגרום נזק לביטחון ישראל. בעקיפין זה יכול להוכיח גם את הממשלה, שכן יתגלה כי ההסכם בנוי על כרעי תרנגולת. כשערפאת יפול, יפלו גם פרס ורבין. מכאן המאמצים של פרס להגיע את המדינות התורמות לגייס כספים, גם בלי הצמדות לתקנה, שאין לתרום כספים אלא לצרכי פרוייקטים ולא לצרכי החזקת המנגנון.

ערפאת יודע זאת. לכן הוא מרשה לעצמו לתמרן בכל הנוגע לתגובה נגד החמאס. הוא מבין שהממשלה זו קשורה להסכם, והיא לא תסוג ממנו גם כאשר יפר אותו. לכן הוא יכול להרשות לעצמו לשחק תפקיד של מגיע נגד הטרור, ובמקביל להשתדל את הרוצחים. ההסכם עם אש"ף, בעיני ערפאת, איננו הסכם נגד החמאס. הוא מוחה על הרוצחים, כי הוא לא מעוניין להגיע לעימות עם החמאס.

אין סיכוי גם לביטול האמנה הפלשתינית הקוראת למחיקת ישראל מעל המפה. זו היתה הבטחה מילולית מצד ערפאת, מסוג אותן הבטחות, שלא חושבים כלל לקיים אותן. כדי לתקן את האמנה הוא זקוק לרוב של שני שלישים במועצה הפלשתינית. אין לו רוב כזה, משום שבמועצה זו יושבים גם נציגים של כל הארגונים הקיצוניים.

באותו זמן נמצא הממשל העצמי הפלשתינאי במצב קריטי. כבר מספר חודשים שלא שולמו המשכורות לשוטרים. מנגנון המיסוי לא הוקם עד עתה משום שאש"ף החליט לנתק את עצמו מהמחשב הישראלי, שהכיל את רשימות חייבי המסים. עתה הוא צריך לבנות לעצמו רשימה חדשה של חייבי מס, וזה עניין לזמן רב. השיקול של הכבוד הלאומי גבר אצלם על השיקול הכלכלי. לכן מנגנון המיסוי לא פועל והממשל העצמי זקוק לתרומות באופן דחוף כדי לקיים את עצמו.

המדינות התורמות מהססות להזרים את הכספים, משום שלפי המצב המשפטי, מדינות אינן מורשות כספים להחזקת מנגנון אלא לתכניות שיקום וסיוע סוציאלי. המנגנון של הממשל בעזה וביריחו זקוק כיום באופן דחוף לחמישים מיליון דולר כדי לשלם את המשכורות של הפקידים והשוטרים עד שיתחילו לגבות מסים. ההערכה היא שרק בחודש ינואר יגיעו לגביית מס. כדי לצאת מהסבך הזה, הועלתה הצעה שהמדינות התורמות תעבירנה את הכספים לקרן המטבע הבינלאומי שליד האו"ם, והיא תעביר את הכספים לאש"ף. אך מזכ"ל האו"ם בטרוס גאלי לא הסכים לכך, משום שיש צורך בהחלטה של עצרת האו"ם כדי שקרן המטבע תקבל על עצמה משימה זו.

ברשימת המדינות התורמות נמצאות בריטניה שהסכימה לתרום 4 וחצי מיליון דולר, סעודיה שהסכימה לתרום 5.8 מיליון דולר, וארה"ב שתרמה 4 מיליון דולר. הזרמת הכספים מתעכבת גם משום שלא הוקם גוף כלכלי, בנפרד מהממשל של אש"ף שיקלוט את הכספים. ערפאת לא הסכים עד עתה שהכספים יוזרמו לגוף נפרד שלא עומד תחת פיקוחו. אחת ההצעות המוזרות שלו לפתרון הבעיה היתה, שהכספים יוזרמו לחשבונם של כמה ידידים פרטיים שלו הגרים בבריטניה, ואלה יעבירו אליו את הכספים.

★ עיטורי סופרים וספרים ★

תורת היהדות לאנושות

מאת הרב רצון ערוסי

שני חגים מרכזיים לעמנו, פסח וסוכות. וכל אחד מהם הוא בן שבעה ימים. אלא שלחג הסוכות חג נלוה, שמיני עצרת. להלן נראה שבעוד שלחג הפסח יש משמעות לאומית, הרי שלחג הסוכות יש גם משמעות אוניברסלית.

חג הפסח הוא חג לידת עמנו, וחג הסוכות הוא חג הקיום של עמנו. חג הפסח הוא זכר ליציאת מצרים, זכר לנסים ונפלאות שעשה ה' לאבותינו כשהוציאם מעבדות לחירות, מכור הברזל ממצרים. וחג הסוכות הוא זכר לעובדה שה' קיים את אבותינו במדבר, ארבעים שנה, בנסים ונפלאות. חג הפסח בא להשריש את נסי המדבר לדורות (מו"נ, ח"ג, מ"ג). ע"י שני החגים ידעו כל הדורות שה' הוא שיצר את עמנו לעם באורח נסיי, והוא שמקיים את עמנו בכל הדורות באורח נסיי. וידיעה זו היא תמצית הכרתנו ואמונתנו שאנו עם ה'.

לחג הפסח ולחג הסוכות יש גם ייעוד ערכי, שאנו בני העם היהודי נהיה שלמים במדותינו. שלמות במדותינו נשיג, בין היתר, אם נדע להודות בימי הטובה על ימי הרעה. כלומר, אם נחנך את עצמנו ואת בנינו לדורות, שגם כשנהיה בימים של טובה, שלא נשכח להודות לה' על כל מה שעשה לנו בימי רעתנו, בימים בהם היינו עבדים במצרים, ובימים בהם היינו במדבר, בארץ לא זרועה. כי האדם שיודע להודות גם בשעה שהוא משופע בטובה, למי שעשה לו טובה בימי רעתו, הוא אדם עניו ושפל רוח, והוא אדם שלם במידותיו. לא כן האדם המתגבר והמתעלם ממי שעשה לו טובה, הרי הוא כפוי טובה, ואינו שלם במידותיו.

לכן, אנו מצווים לאכול מצה ומרור גם בימי טובתנו כדי להודות לה' על מה שעשה לנו בימי רעתנו, ואנו מצווים שנצא מדירות קבע שלנו, ונשב בסוכות, דירות עראי, בשבעת ימי חג הסוכות, כדי שנודה לה' על מה שעשה לאבותינו במדבר ארבעים שנה (מו"נ, שם).

לאור הדברים האמורים חג הסוכות הוא מקביל לחג הפסח ומשלים אותו. ושניהם חגים לאומיים לכל דבר ועיקר. חג הפסח הוגדר ע"י אנשי כנסת הגדולה בתפילה כזמן חירותנו וחג הסוכות הוגדר כזמן שמחתנו.

פסח וסוכות בדברי הנביאים

אולם עיון בהפטרות של פסח ושל סוכות מלמדנו על פן מעניין שהיה לקובעי ההפטרות, שחג הפסח הוא חג לאומי, ואילו לחג הסוכות יש גם פן אנושי. כי ההפטרות של פסח עוסקות בעניינים לאומיים, ביום הראשון בעניין פסח שעשו ישראל בגלגל מיד עם כניסתם לארץ. ובשבת חול המועד, חזון העצמות היבשות (ביום שביעי של פסח שירת דוד). לעומת זאת, בחג הסוכות, ביום ראשון מפטירים בזכריה על מלחמה עולמית שתפרוץ בירושלים ותסתיים בנצחון אלוקי ישראל. ובשבת חול המועד סוכות מפטירים בעניין מלחמת גוג ומגוג שתסתיים בקידוש שם ה' עולמי (ובשביעי של סוכות אין הפטרה ושמיני עצרת יש לו דין מיוחד שלא ניגע בו ברשימתנו זו). אבל המורם מן הדברים הנ"ל שלחג הסוכות, להבדיל מחג הפסח, יש גם פן של כלל עולמי, לאנושות כולה. ובפן זה נעסוק ברשימתנו זו.

מלחמת ה' בגויים בירושלים

כאמור ביום ראשון של סוכות אנו מפטירים בדברי הנבואה של זכריה (יד). לפי נבואה זו, ביום ה', לעתיד לבוא, יאסוף ה' את כל הגויים אל ירושלים למלחמה. התוצאות של המלחמה בשלבה הראשון תהיינה קשות לעמנו, "ונלכדה העיר, ונשסו הבתים והנשים תשגלנה (תשכבנה), ויצא חצי העיר בגולה, ויתר העם לא יכרת מן העיר". אבל אז "ה' יצא ונלחם בגויים ההם כיום הלחמו ביום קרב". "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים... ונבקע הר הזיתים... ונסתם גיא הרי... והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים, חצים אל הים הקדמוני, וחצים אל הים האחרון... והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

כלומר, בסופה של אותה מלחמה עולמית שתהיה בירושלים, יהיה ה' מלך על כל הארץ (על כל האנושות). כי ה' יגוף את העמים שצבאו על ירושלים במגפה קשה. ואפילו סוסי הגויים ובהמותיהם ייגפו. מפלת הגויים והינגפותם דווקא בירושלים, כנראה תשכנע את הגויים להכיר באלוקי ישראל, בקדושת הארץ המקדש, ובקדושת תורת ישראל. והתוצאה תהיה, "והיה כל הנותר מכל הגויים הבאים על ירושלים, ועלו מדי שנה בשנה להשתחוות למלך ה' צבאות, ולחוג את חג הסוכות".

מתמיה הדבר, שהנביא מצא לנכון לציין רק את חג הסוכות, בעוד שיש גם רגל נוסף והוא חג הפסח, או אפילו שבועות (אף כי הוא קצר), כחג שבו שארית הפליטה של הגויים שנלחמו בירושלים יבואו להשתחוות לה' בירושלים. ואם לא די בכך, הנביא מאיים על משפחת מצרים, וכן יתר הגויים שלא יעלו לחוג את חג הסוכות, שכל אלה שזקוקים לגשמים, ה' ימנע מהם את הגשמים, ואלה שאינם זקוקים לכך, כמו המצרים, תהיה בהם מגפה, כפי שנגפו הגויים שנלחמו בירושלים. מבחינתו של הנביא, חג הסוכות משמש משום מה מבחן של אמונת הגויים בה' לעתיד לבוא, מבחן שאם ייכשלו בו, הם ייענשו קשות. ודבר זה אומר דרשני.

הסוכות במדבר – נס ומבחן לישראל

ואמנם התורה ציוותה את ישראל לחוג את חג הסוכות בחמישה עשר לחודש השביעי (=תשרי) בכך שנשב בסוכות שבעה ימים. הנימוק למצווה זו, "למען ידעו דורותיכם, כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים" (ויקרא, כג, מג). כלומר, ה' קיים את עמנו ארבעים שנה במדבר, אנשים, נשים וטף, באורח נסיי, בין אם זה בענני כבוד, או בסוכות ממש. וזאת משום שאין המדבר ראוי לשהייה ממושכת, גם של צבאות, כל שכן להמון עם, אנשים, נשים וטף. ולכן אם כל שנה יישבו שבעה ימים בסוכות, כזכר לסוכות, שה' הושיב את אבותינו בהוציאו אותם ממצרים, הרי שבכך יתחזקו כל דורות עמנו להאמין בה' ובהשגחתו הפרטית על עמנו.

אולם דומה שלעניין הסוכות יש פן נוסף מלבד נס הקיום הלאומי של עמנו, והוא פן המבחן הלאומי של עמנו באמונתו לה'. שכן ארבעים שנה היה עמנו מוכן ללכת במדבר בארץ לא זרועה אחרי משה שליח ה'. וכלום דבר זה פשוט בעינינו? כלום יכול איזה שהוא מנהיג להוליך אחריו עם, אנשים, נשים וטף (לא צבא), שנה אחת במדבר, תוך מתן הבטחות שהוא יתן להם ארץ וחירות? דומה שהתשובה לכך שלילית. והנה עמנו עשה זאת. אנשים נשים וטף, ארבעים שנה במדבר. וכל זאת מכוח אמונתו הבלתי מעורערת בה'. ולכן ה' מעריך את עמנו בשל כך. "כה אמר ה', זכרתי לך חסד נעוריך, אהבת כלולותיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" (ירמיהו, ב, ב).

מכאן, שישיבת עמנו בסוכות במדבר, ארבעים שנה, היא ביטוי לעמידתו במבחן האמונה בה', כמבחן אהבתם לה', אהבת כלולותיהם לה' (הברית שכרתו עם ה'), אלא שיסודה של אמונה זו הוא, לא רק הברית כבריות, אלא תפישת עולם, שחיי האדם בעולם הזה הם ארעיים, וכי ייעודו של האדם הוא, להידבק בבורא, והביטוי היותר נעלה של הידבקות זו, היא חיי העולם הבא. שכן בפרשת בהר בעניין השמיטה (הפקרת השדות), ובעניין היובלות (החזרת האדמות לבעליהן), התורה נימקה את ציוויה, "והארץ לא תמכר לצמיתות, כי לי כל הארץ, כי גרים ותושבים אתם עמדי" (ויקרא, כה, כג).

כלומר, צייתנותו של עמנו לציווי ה' להפקיר שדותיו אחת לשבע שנים, ולהחזיר אדמות לבעליהן ביובלות, ולשבת בסוכות במדבר ארבעים שנה, ולצאת כל שנה מדירת קבע ולשבת שבעה ימים בדירת ארעי (סוכה) – כל הציוויים האלה עמנו מוכן לקיים בגלל הכרתו ואמונתו שהאדם בגופו הוא עובר אורח בעולם הזה, וכל יעדו הוא להרבות בתורה ובמצוות, כדי שירבק את נפשו בצור העולמים. ולפי הסבר זה נבין שבכל חג הסוכות, אין היהודי יושב בסוכה רק כדי להודות לה' על חסדיו עם אבותינו במדבר, אלא שבכך הוא מתחנך לאורה של תפישת היסוד של השקפת עמנו שאסור לאדם לסמוך על כוחו, על חילו ועל הישגיו, אלא עליו לבטוח בה', ולעולם עליו לראות בהידבקות בה' – עיקר, ובשאר הדברים טפל, או אמצעים להידבקות בו.

הסוכה מבחן לגויים

אולם חג הסוכות אינו בא לגרום רק לכך שאמונתנו בה' תהיה שלמה יותר, אלא הוא בא להזכיר לנו את ייעודנו האוניברסלי, להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש, ואור לגויים. כלומר, עמנו צריך להיות מודל מופתי ומקרין של חיים אלוקיים. וכל זאת כדי לגרום לכך, שכל אדם שנברא בצלם אלוקים, בכל זמן ובכל מקום, בסופו של דבר ידבק בה', באמונתו ובתורתו.

ייעוד אוניברסלי זה של עמנו אינו קל כלל ועיקר. הן משום שלעמנו כבכורו ובעצמו יש עליות ומורדות, והן משום שהמודל היהודי הוא אידיאלי למדי, בשביל הגויים. כי הגויים מעדיפים יותר את המודל של "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", או את המודל "אכול ושתה כי מחר נמות", או את המודל האלילי, שאינו מחייב את האדם להיות על פי נורמות ערכיות.

לכן כבר בראשית הופעת היהדות סמוך למעמד הר סיני, דחו אומות העולם את הצעות משה רבינו בשם ה' שהם יקבלו את התורה, כל אומה מנימוק שלה. אבל יותר מזה, יש מאומות העולם שלא זו בלבד שלא הסכימו לקבל את התורה, אלא שהם נלחמו נגד היהודים, כשמלחמתם האמיתית היתה נגד היהדות ונגד ה'.

אולם היהדות לא התייאשה מעולם שתורת היהדות תתקבל בצורה זו או אחרת על האנושות. הנה, למשל, בחג הסוכות עצמו מקריבים כל יום במקדש קרבנות מוסף, שבעים פרים במשך ימי החג, כשכל יום, המספר הולך ופוחת, וזאת כביכול לכך, שהגויות בעולם תלך ותפחת (סוכה, נה, ב, רש"י, במדבר, כט, יח).

ולא עוד אלא שהיהדות מאמינה על פי נבואות נביאיה שבאחרית הימים יקבלו הגויים את האמונה בה' ובתורתו. אלא שהגשמת חזון זה תושג בשתי דרכים – בדרך ההתפתחות ההדרגתית ובדרך מהפכנית דרמטית. על הדרך ההתפתחותית אומר הרמב"ם: "וכל הדברים האלו של ישוע הנוצרי (=נצרות) ושל זה הישמעאלי (=האיסלם) שעמד אחריו אינן אלא ליישר דרך למלך המשיח ולתקן העולם כולו לעבוד את ה' ביחד, שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד" (רמב"ם, משנה תורה, הוצאת מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ב, פרק י"א, ד, הערה לג). כלומר, אפילו דת הנצרות שלדידנו היא בבחינת עבודה זרה, היא כבר מהווה התקדמות תמידית מן האלילות הגסה שהיתה האנושות שבויה בה בעבר, וכל זאת בהשפעת היהדות. האין לומר דת האיסלם שיש בה ייחוד ה', היא כבחינת התקדמות האנושות לקראת ההכרה בה' אחד ובתורתו. וזו, כאמור, דרך ההתפתחות ההדרגתית.

הדרך המהפכנית הדרמטית תהיה, כשתתרחש מלחמת עולם בירושלים עיר הקודש באחרית הימים. באותה מלחמה יוכחו הגויים בדרך נס, באופן כזה שהגויים יידעו שיש ה' ושהוא אחד ושהוא מולך על הארץ, ויש לקבל את תורתו. המבחן לקבלת האמונה בה', תהיה הסוכה. כלומר הבנתה של האדם, לוותר על נוחותו, על רכושו, על עצמתו, ולראות בכל אלה טפל, ובהידבקות בה' עיקר. וכל עוד אומות העולם לא יכירו בעיקרון זה של התבטלות האדם כלפי הבורא, שבא לידי ביטוי בקיום מצוות סוכה, הם לא יהיו ראויים להיות בני אל חי, ולא יהיו ראויים לקיים את תורת ה'. ועל כך רמזו חז"ל בדברי האגדה על אותם גויים, שהיו מבעטים בסוכה ויוצאים ממנה (ע"ז, ג, א).

אולם בכל שלב, לרבות באחרית הימים, על עם ישראל להיות בני ה' ולשמוח לפני ה' (=במקדש) עם הלולב שבעת ימים, כי ככל שהעם היהודי ישכיל לצאת מדירת קבע לדירת ארעי וישמח בעובדה שהוא במחיצת ה' ובקדושתו, רק כך עמנו יהיה ממלכת כהנים וגוי קדוש כשהוא לעצמו, ורק כך הוא יאיר את עולמם של הגויים באור ה' ובתורתו.

המזבח, ניסוך המים וארבעת המינים

מאת הרב בניהו ברונר

בפרשיות המועדות בספר ויקרא בפרק כ"ג סוקרת התורה את כל המועדות שמקור חיובם מדברי תורה. מתוך התבוננות בסדר בו המועדים מופיעים, אנו רואים שקיימים שני מעגלים: מעגל אחד הוא שלושת הרגלים שכבר נגשנו גם במקומות נוספים בתורה, בספר שמות בפרשת משפטים וכי תשא ובספר דברים בפרשת ראה. מעגל שני הוא חגי חודש תשרי.

חג הסוכות שייך לשני המעגלים גם יחד. לכן הוא בפרשתנו מחולק לשניים, פסוקים ל"ג-ל"ו: "וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה, חג הסוכות שבעת ימים לה', ביום הראשון מקרא קדש, כל מלאכת עבודה לא תעשו, שבעת ימים תקריבו...". חלק אחר פסוק ל"ז כאילו חותם את פרשת המועדות כולה "אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש... מלבד שבתות ה' ומלבד מתנותיכם... אשר תתנו לה'", ולאחר מכן חוזרת התורה לעסוק בסוכות ופותחת "אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג ה' שבעת ימים... ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר... ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים... בסוכות תשבו שבעת ימים..." פסוקים ל"ט-מ"ג חלק שני.

החלק הראשון מדגיש את שייכותו של חג הסוכות לחגי החודש השביעי, ראש השנה ויום הכיפורים. חג הסוכות בא כהשלמה למעגל חגים זה. ואילו החלק השני קושר את חג הסוכות לעונות השנה החקלאית, "באספכם את תבואת הארץ". וממילא מקשר את סוכות לפסח ושבועות, שגם הם קשורים לעונות השנה החקלאיות. אביב – קציר שעורים – פסח; קציר חיטים – שבועות. על פי זה נראה שמצוות הסוכה וארבעת המינים קשורות להודאה על אסיף הארץ.

בפרשת ראה, דברים פרק ט"ז, קושרת התורה את הרגלים במפורש לעונות השנה, פסח – "שמור את חודש האביב", שבועות – "שבעה שבועות תספר לך מהחל חרמש בקמה... ועשית חג שבועות לה' אלוקיך", סוכות – "חג סוכות תעשה לך באספך מגרנך ומיקבך".

מעבר לקשר הברור של שלושת הרגלים לעונות השנה, הריהם קשורים ליציאת מצרים: פסח הוא יציאת מצרים; שבועות קשור לפסח, מתן תורה חמישים יום אחרי פסח; סוכות הוא זכר לסוכות שהושיב הקב"ה אותנו בצאתנו ממצרים.

עומר – שתי הלחם – ארבעת המינים

בבית המקדש היו מקריבים קרבנות מיוחדים במועדי השנה. התורה סוקרת קרבנות אלו בספר במדבר פרקים כ"ח-כ"ט, התורה עוסקת שם בעיקר בקרבנות מן החי, שהיו קרבים על גבי המזבח. המנחות והנסכים מוזכרים אבל לא מפורטים "ומנחתם ונסכיהם" וכיו"ב.

בפרשת אמור, ויקרא כ"ג, אנו מוצאים שבפסח ושבועות היו מקריבים מנחות מיוחדות – בפסח את מנחת העומר ובשבועות את מנחת שתי הלחם. מכאן שמנחות אלו קשורות לעונות החקלאיות – בפסח מקריבים את מנחת העומר מן התבואה החדשה מן השעורים, ובשבועות מנחת שתי לחם מן החיטים. מתוך ההקבלה שקיימת בין שלושת הרגלים בנושאים אחרים, נראה שגם בסוכות צריך להיות ביטוי ליבול החדש.

מתוך התבוננות בפסוקים נראה שמצוות ארבעת המינים, שהיתה קיימת בבית המקדש שבעה ימים, משמשת כביטוי לאסיף החדש, "ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים". הביטוי "לפני ה'" מופיע גם במנחת העומר בפסוק י"א, "והניף את העומר לפני ה'" ובשתי הלחם, "והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה לפני ה'".

ארבעת המינים בתור נציגים של עולם הצומח משמשים נציגי האסיף החדש.

הגמרא במסכת סוכה (דף ל"ז) לומדת את נענועי הלולב מהנפת שתי הלחם. "שתי הלחם ושני כבשי עצרת, כיצד הוא עושה? מניח שתי הלחם על גבי שני הכבשים ומניח ידו תחתיהן, ומניף ומוליך ומביא מעלה ומוריד... א"ר יוחנן מוליך ומביא למי שהארבע רוחות שלו...". ובסוף הסוגיא אומר רבא: וכן ללולב. סוגיא זו מלמדת אותנו על הקשר שקיים בין שתי מצוות אלו.

בעל ספר החינוך כשהוא דן בטעמי עומר ושתי הלחם, כותב שמצוות אלו קשורות להודאה על היבול החדש, ולגבי ארבעת המינים כותב הרמב"ם (מורה נבוכים חלק ג' פרק מ"ג), שהטעם של מצוות ארבעת המינים היא משום הודאה על העובדה שעם ישראל נמצא בארץ ישראל במקום שפע בניגוד למצבו במדבר.

קיים הבדל בין מנחת העומר ובין שתי הלחם. מנחת העומר היתה קרבה על גבי המזבח כיוון שהיא היתה עשויה מצה. שתי הלחם אינם יכולים ליקרב על גבי המזבח כיוון שהם היו עשויים חמץ, "כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ, כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה'". ומבחינה רעיונית, על גבי המזבח יכול ליקרב רק דבר פשוט, חמץ הוא דבר מורכב ומנופח, המצה מסמלת את הענוה וכשמקריבים לפני הקב"ה מידה זו הכרחית.

ארבעת המינים גם הם אינם יכולים ליקרב על גבי המזבח, אלא להיות מונפים ליד המזבח.

פסח – סוכות

קיימת הקבלה מיוחדת בין פסח לסוכות יותר מאשר בשאר החגים: שניהם חלים בט"ו לחודש. בשניהם התורה מזכירה במפורש את הקשר ליציאת מצרים – פסח הוא יציאת מצרים, וסוכות "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל". הקבלה זו מחייבת אותנו שגם בסוכות יהיה קרבן מיוחד, שיוקרב על גבי המזבח ממש. הפתרון זה מושלם על ידי ניסוך המים, שהוא הלכה למשה מסיני, כדברי הגמרא במספר מקומות, ביניהם תענית דף ג.

פרוכת לחג הסוכות, פראג 1610

עומר – שתי הלחם – ניסוך המים

המים הם הבסיס לגידול של כל הפירות שאספנו לפני חג הסוכות. האתרוג בשמו "פרי עץ הדר" אומרת הגמרא במסכת סוכה (דף ל"ה), אל תיקרי הדר אלא אידור, שכן, בלשון יווני קורין למים אידור. איזה הוא שגדל על כל מים, הווי אומר זה אתרוג. ערבי נחל גדלים בסמיכות למים. (רבינו בחיי בספרו כד הקמח מקשר את הסוכה שקשורה לענני הכבוד גם למים. ענני הכבוד הם מקיפים את כסא הכבוד. וכל מקום שמוזכר בתנ"ך כסא הכבוד בסמיכות אליו נמצא מים).

ניסוך המים הוא קרבן עצמאי בניגוד לנסכים רגילים הבאים עם קרבנות מן החי.

הגמרא במסכת ראש השנה (דף ט"ז) מקשרת את העומר, שתי הלחם וניסוך המים: תניא אמר ר' יהודה משום ר' עקיבא מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח? מפני שהפסח זמן תבואה הוא. אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות. ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת? מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא, אמר הקב"ה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן, ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג? אמר הקב"ה נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה.

גמרא זו באה אחרי המשנה האומרת שבארבעה פרקים העולם נידון. העומר, שתי הלחם והמים משמשים גם כתפילה לקב"ה לשנה חקלאית ברוכה.

ניסוך המים – ניסוך הבא כקרבן עצמאי

ניסוך המים היה מתבצע אחרי תמיד של שחר. כך עולה מן המשנה ביומא דף כ"ו וכך פוסק הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין, ונשאלת השאלה: מדוע סמוך לתמיד של שחר, לכאורה היה מקום שיעשה סמוך לקרבן מוסף שהרי הגמרא (מסכת תענית דף ב) לומדת רמז לניסוך המים מקרבנות המוסף שבפרשת פנחס?

הרמב"ן בספר במדבר ט"ו ב' דן בסמיכות בין פרשת המרגלים ובין פרשת הנסכים והוא כותב: אחר שהבטיחו את הבנים שיבואו אל הארץ, השלים להם תורת הקרבנות שיקריבו נסכים בבואם לארץ. ואולי היה זה לנחמם ולהבטיחם... כי במדבר לא נתחייבו בנסכים לבד בתמיד, שנאמר ונסך רביעית ההין יין לכבש האחד", עולה מדברי הרמב"ן, שלנסכי תמיד של שחר יש חשיבות מיוחדת, ולכן היו קרבים גם במדבר. ייתכן שלכן הסמיכו את ניסוך המים לתמיד של שחר. נסכי תמיד של שחר נהגו במדבר. ניסוך המים בא כהודאה על רוב הטובה של האסיף, שהגיע על ידי המים, וכתפילה למים של שנה הבאה, וכוללת תקופת המדבר עם ההודאה על הטובה של ארץ ישראל.

ניסוך המים הוא קרבן הבא בפני עצמו, וכדי להדגיש עניין זה הוא בא אחרי תמיד של שחר. בניגוד לנסכים המיוחדים למועדים, שבאו עם קרבנות מוסף.

ארבעת המינים – ערבה – ניסוך המים

כדי להשלים את התמונה יש להוסיף את הערבה שהיתה נוקפת סביב המזבח בסוכות. הערבה הגדלה על מים משתלבת עם ארבעת המינים וניסוך המים ויוצא שהקיפו את המזבח בארבעת המינים, הערבה היתה קרובה יותר למזבח בגלל פשיטותה ללא טעם וללא ריח, והמים נוסכו על גבי המזבח ממש.

אם חיפשנו את הייחוד של חג הסוכות סביב המזבח במקביל למנחת העומר בחג הפסח ולמנחת שתי הלחם בחג השבועות, מצאנו את ריבוי הפעולות סביב המזבח, כשבמרכז עומד עניין המים.

נראה שחג הסוכות מהווה שיא במספר [illegible] שתוכנו בעובדת היותו קשור למעגל חגי תשרי ולשלושת הרגלים, ובהמשך נוכחנו לדעת שסביב המזבח רבתה התכונה בחג זה, ולכן נראה שזו הסיבה שזה החג היחיד בתורה הנקרא "חג ה'", ויקרא כ"ג ל"ט, "אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג ה' שבעת ימים".

(הכותב הוא ראש כולל תורני לאנשי עיוש מכון ר' יוסף קארו – צפת)

חיים חמיאל

אֶת הַשִּׁיר

אֶת הַשִּׁיר אָמַרְתִּי
אֶת הַשִּׁיר,
כְּשֶׁנִּפְתַּח הַשַּׁעַר,
מַסֵּכָה נוֹפֶלֶת,
אֶל הַסַּף.

אֶת יָדִי שָׁלַחְתִּי,
כַּפִּי אֶל קַו,
לְהַשְׁעִין דַּפְנָה עָלַי,
הִתְפַּלַּלְתִּי שֶׁאַצְלִיחַ – – –

רוּחַ שׁוֹעֶלֶת,
דַּרְכִּי שְׁבִלָּה,
אֶל תִּקְוַת
בֹּא הַמָּשִׁיחַ.

זהבה בן־דב

אל מקור אחר

מִזֶּה דּוֹרוֹת
מְבַקְשִׁים מַיִם לְעָקְרֵנִי אֶל מָקוֹם אַחֵר.
כָּל הַמַּיִם, לְתֻמִּי
סָבַרְתִּי לִשְׁכֹּן נְבִיעוֹת
בֵּין צוּקִים,
חִפַּשְׂתִּי מָקוֹם בַּבָּר,
הִסְכַּנְתִּי,
אֶל אָפִיק.
כָּל יָמַי.

לוּלֵא שְׁמוּעָה שָׁמַעְתִּי,
נִשְּׂאָה בְּרֶטֶט אִשָּׁה,
לַיְלָה:
מִזֶּה דּוֹרוֹת
מְבַקְשִׁים מַיִם לְעָקְרֵנִי אֶל מָקוֹם אַחֵר.

לֹא חָרַב עוֹלָמִי עִם בֹּקֶר,
לֹא נָתַתִּי יָד
שֶׁאֶפָּתֶה, שֶׁאֵעָקֵר,
בִּשְׁנָתִי.

נְבִיעוֹת יֵשׁ גַּם בִּי
בְּכָל שֶׁאֶחְפֹּץ
אֶשְׁתַּל בְּמָקוֹם אַחֵר.

על מעמד הקהל ומלכות ישראל

מאת עזריאל אריאל

הערב יורד על רחבת הכותל המערבי. כוכבים נדלקים בזה אחר זה בשמים הצבועים בכחול עמוק. עוד יום של שמחת סוכות עבר על ירושלים. וברחבת הכותל – המון אדם זורם. משפחות משפחות, נשים וילדים, אנשים וזקנים, אצים לתפוס מקום. למעלה ממאה אלף איש גודשים את הרחבה ואת סביבתה. אין מקום להכניס סיכה. מעמד "זכר להקהל", סוכות תשמ"ח. על הבמה: נשיא המדינה, ראש הממשלה, ממלא מקומו, הרבנים הראשיים לישראל, נשיא בית המשפט העליון, יושב ראש הכנסת, ועוד ועוד אישי ציבור. מדינת ישראל כולה, על כל מוסדותיה, נותנת כבוד לתורה.

לא בקלות עבר מעמד זה של "זכר להקהל". רק ימים מספר קודם לכן קיננו חששות כבדים בלב. הגרא"מ ש"ך, ראש מועצת גדולי התורה של אגודת ישראל (ראו), יצא חוצץ נגד קיומו של מעמד זה. לא מעט אנשים נמנעו מלבוא עקב כך. אך יותר אנשים אשר לא חשבו מראש להגיע לאותו מעמד – גרמה להם הכרזה זו שיגיעו.

על מה יצא הקצף? על מה נתגלע הוויכוח? ובכלל, מהו מקומו של מעמד "הקהל" זה במדינת ישראל המתחדשת?

מעמד "הקהל" מתואר בדברי הרמב"ם, כשיחזור של מעמד הר סיני, אותו מעמד אשר נקרא בפיו של משה רבינו בשם: "יום הקהל". וכך כותב הרמב"ם בהלכות חגיגה (פרק ג הלכה ו):

"...חייבים להכין ליבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה וביראה וגילה ברעדה, כיום שניתנה בו בסיני. אפילו חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה – חייבין לשמוע בכוונה גדולה ויתרה... שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת, ויראה עצמו כאילו עתה נצטווה בה, ומפי הגבורה שומעה..."

אם כשיחזור של מעמד הר סיני עסקינן, צריכים אנו לתת את דעתנו על הקושי הגדול שמתעורר עקב כך. בתורה לא נאמר דבר ב"שאלת מי". לא כתוב מיהו הקורא את דברי התורה "נגד כל ישראל באזניהם". ואנו, מפי מי אנחנו מצפים לשמוע את משנה התורה? – במחשבה ראשונה, מפי אנשי התורה. יהיו אשר יהיו: יהיה זה נשיא הסנהדרין, יהיה זה בדורנו אב בית הדין, יהיה זה המופלא שבסנהדרין, יהיה זה הכהן הגדול, יהיה זה הנביא אשר יהיה בימים ההם. הלא הם הם נציגיו של הקב"ה עלי אדמות! ולהם יאה כתרה של תורה!

ואילו המשנה, במסכת סוטה (פ"ז מ"ח), מה היא אומרת?

"פרשת המלך, כיצד? מוצאי יו"ט הראשון של חג, בשמיני במוצאי שביעית... המלך עומד ומקבל וקורא וכו'".

לומדים אנו פעם ופעמיים, ואיננו מבינים. מדוע דווקא המלך? מה לו לשיחזור מעמד הר סיני, בו נאמר "והייתם לי סגולה מכל העמים" – ל"ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגויים אשר סביבותי"? האם לא יכול היה משה רבינו לבחור לעצמו ממלא מקום הולם יותר מאשר המלך דווקא? ומדוע נקרא מעמד זה של "הקהל" בשם "פרשת המלך" דווקא? מדוע ראו חז"ל לנכון להדגיש כי זהו עיקרו של דבר?

★

כדי לעמוד על פשרם של דברים, צריכים אנו להעמיק חקר בהבנת עניינה של המלוכה בישראל. מלכות ישראל ומדינת ישראל, מה הן? האם הן אמצעי טכני לסידור נאות של חיי החברה, צורך בסיסי לאדם שאינו יכול להתמודד לבדו במלחמת הקיום? (ולא אוכל שלא לרמוז לדבריו של אותו פרופסור שהלך זה עתה לעולמו, שהכריז לא פעם, כי מדינת ישראל איננה אלא צורך ככל שאר צרכיו של אדם, הד"ל). או שמא שונה היא היחס של עם ישראל למלכותו מכל העמים אשר סביבו, וכדברי הפסוק: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש".

בשאלה זו עסק מרן הרב קוק זצ"ל, בפיסקה הנושאת את השם: "אושר המדינה האידיאלית", בה נוקב הוא לראשונה בשמה של מדינת ישראל (אורות עמ' קס):

"אין המדינה האושר היותר עליון של האדם". זה ניתן להאמר במדינה רגילה, שאינה עולה לערך יותר גדול מחברת אחריות גדולה... מה שאין כן מדינה שהיא ביסודה אידיאלית, שחקוק בהויתה תוכן האידיאלי היותר עליון... ומדינה זו היא מדינתנו, מדינת ישראל, יסוד כסא ה' בעולם, שכל חפצה הוא שיהיה ה' אחד ושמו אחד, שזהו באמת האושר היותר עליון".

בעצם, רמוזים הם הדברים בפרשת המלך שבתורה עצמה. ירדה תורה לסוף דעתו של אדם מישראל, שהוא מחפש לעצמו מלך כצורך בלבד, ככל העמים: "כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך, וירשתה וישבת בה, ואמרת: אשימה עלי מלך, ככל הגויים אשר סביבותי".

אך לא זוהי תשובתו של הקב"ה ולא זוהי מצוותו:

"שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלוקיך בו... והיה כשבתו על כסא ממלכתו, וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים. והיתה עמו, וקרא בו כל ימי חייו, למען ילמד ליראה את ה' אלוקיו לשמור את כל דברי התורה הזאת ואת החוקים האלה לעשותם".

וכך נאמר בספרי (דברים, שם):

"ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגויים" – ר' נהוראי אומר: הפסוק בגנאי ישראל הוא מדבר, שנאמר: "כי לא אותך מאסו כי אותי מאסו ממלוך עליהם". אמר ר' יהודה: והלא מצוה היא מן התורה לשאול להם מלך, שנאמר: "שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלוקיך בו"! ולמה נענשו בימי שמואל? מפני שהקדימו על ידם.

לא נתגלע הויכוח על המלוכה בימי שמואל, אלא על הציור הזה. לא חלק שמואל על הציווי המפורש בתורה שבכתב ומבואר בתורה שבעל פה. אך ראה שמואל, כי המניע לבקשת המלך מפי העם אינו אלא "ככל הגויים": ליצור מסגרת לשם השגת סדרי משפט ושלטון, מלחמה ובטחון. מלכות כזאת, סכנת ההסתאבות אורבת לפיתחה, כפי שמאריך שם שמואל בנאום תוכחתו אל העם. המלכות עליה מצווה התורה – ייעוד אחר לה. אין היא מזלזלת בסדרי שלטון מתוקנים, במדיניות כלכלית וחברתית נבונה ובדאגה לבטחון הלאומי. אך אין הם העיקר. הם הבסיס והם גם המוצר היוצא. העיקר הוא ליצור מדינה שתיישם את הערכים האלוקיים כולם, בחייה הציבוריים. מדינה זו צריכה שתהיה מופת בעמים לצדק ואמת, לחסד ולצדקה בחייה הכלכליים, אור לגויים בחיי רוח ותרבות עשירים וטהורים, ומקור לאמונת אמת בהשגחת ה' הגלויה ומתגלה בחייה ההיסטוריים. לכן, נאמר במשנה בסנהדרין (פ"ב מ"ד) שהמלך מצווה להאיר את כל מערכות חייו, הן אלה הפרטיות והן במדיניותו הממלכתית – באורה של תורה:

וכותב לו ספר תורה לשמו: יוצא למלחמה – מוציאה עמו. נכנס – מכניסה עמו. יושב בדין – היא עמו. מיסב – היא כנגדו. שנאמר: "והיתה עמו, וקרא בו כל ימי חייו".

הרגשת יתר של צרכי הפרט בבטחון ובכלכלה, העמדה שלהם במרכז התודעה – הורסת את אותו אידיאל עליון שעליו מושתתת מלכות ישראל. ומתוך כך מבינים אנו את ציווי התורה:

רק לא ירבה לו סוסים... (בטחון) ולא ירבה לו נשים... וכסף וזהב לא ירבה לו מאד (כלכלה).

בכל זה מלמדת אותנו תורתנו את ייעודו הגדול של עם ישראל. צדיקים, קדושים וחסידים – יכולים וצריכים להיות גם בעמים אחרים ובארצות שונות. "ממלכת כהנים וגוי קדוש" שתהיה חייה הציבוריים והחברתיים מוארים באור ה' – יש רק אחת: מדינת ישראל בארץ ישראל. ומתוך שזהו עיקרה של תורה, הוא ייעודו של עם ישראל – בחר הקב"ה דווקא במלך ישראל להיות נציגו עלי אדמות, לקרוא את משנה תורתו באוזני כל ישראל במעמד "הקהל".

★

השקפה זו, שמכוחה נקבע יחסנו אל המדינה כאל עוד, ומכוחה חוגגים אנו את יום עצמאותנו זה ארבעים ושש שנה – היא נשמת אפה של הציונות הדתית. אין אנו חולים בסכיזופרניה: גם קצת דתיים וגם קצת לאומיים. להיפך: הערכים הלאומיים הם הנושאים על גבם את הערכים הדתיים, והאמונה הדתית היא הנותנת בסיס, כוח ועוצמה לרגש הלאומי עם כל ביטוייו, כלפי העם הארץ, המדינה והחברה, ההתיישבות והצבא. מאמינים אנו כי מדינת ישראל כמות שהיא, עם כל קלקוליה ומחסרונותיה, עם כל המאמצים הנעשים כיום לטשטש את זהותה היהודית – נושאת היא עמוק בתוכה, ואף בכל כוחה, את היעוד הגדול של "ממלכת כהנים וגוי קדוש". מה יכול היה לבטא יותר את זיקתה של המדינה כולה לתורה ולאמונה, לירושלים ולמקום המקדש – מאשר מעמד כזה של "זכר להקהל"? מעמד בו עומדים כל ראשיה, שריה ויועציה של מדינתנו, מימין ומשמאל, דתיים ושאינם כאלה – ליד שריד בית מקדשנו ונותנים כבוד לתורה? מעמד בו עומדים כל חלקי העם באהבה ובאחוה המתגברת על כל חילוקי הדעות והמפלגות, ונפגשים עם הבסיס המשותף לכולם? מה הפלא אם כן, אם אלה אשר מסתייגים מכל מהלך מחשבה דתי־לאומי, יוצאים בקריאה נגד מעמד נפלא זה?

גם השנה, שנת תשנ"ה, היא מוצאי שביעית. גם השנה ציפינו למעמד כזה של "הקהל". רצינו להקהיל את העם על כל מפלגותיו וזרמיו. רצינו לחדש את הברית שבין מדינת ישראל לבין מורשת ישראל. רצינו לחדש את הברית בין ממשלת ישראל לבין ירושלים עיר הקודש. דומה כי לא זכינו. גם השנה יתקיים מעמד "זכר להקהל". אך לא באותה מתכונת גדולה ומרוממת. מצפים ומייחלים אנו לשנת השמיטה הבאה. מתפללים אנו שאותה שמיטה תנהג כבר מן התורה, כאשר יישב כל עם ישראל בארצו וכל שבט בנחלתו. אז תחזור ותנהג גם מצוות "הקהל", לא כטקס של "זכר למקדש" ולא כרמות של "זכר למלך ישראל". נתקהל אז כולנו לראות את פני אבינו־מלכנו שבשמים, ונשמע את משנה התורה מפי מלך ישראל, כדברי הרמב"ם בהלכות חגיגה: "שהמלך, שליח הוא להשמיע דברי הא־ל".

(מכון התורה והארץ, כפר דרום)

صكنا من الاصل

יהודי איטליה במרחב ימי הביניים

דיוקן וקתדרה

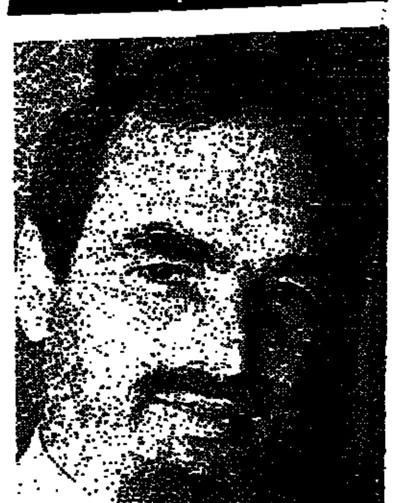

עם פרופ' אריאל טואף

מאת אברהם בלאט

עם פרופ' אריאל טואף, אשר גדל בתוך עולם מיתולוגי, למרגלותיהם של אבות מיתולוגיים, כמו סבו הרב שבתי א' טואף, רבה הראשי של קהילת ליוורנו, ואביו שהוא רבה הראשי של רומא כיום – אנו באים בסוד תקופת ימי הביניים, החל מהמאה השלוש־עשרה עד המאה השבע־עשרה. זוהי תקופה שהטביעה את חותמה על ההיסטוריה התרבותית והחברתית בימי החושך וימי הרנסנס, וזהו פרק הביניים בין הימים הקדמונים והעידן החדש, בספרד ובעיקר באיטליה, שחכמיה הגיעו לפרפרזה מחודשת של הפסוק הידוע מ'ישעיהו', בה נזכרות שתי ערים איטלקיות במקום ציון וירושלים; כי מבארי תצא תורה ודבר ה' מאוטראנטו", כדי להגדיר את התרומה של יהדות איטליה למחשבה הדתית ולתרבות עם ישראל בפרשנות התנ"ך והתלמוד, בתחום הפילוסופיה והמיסטיקה.

אריאל טואף הוא פרופסור מן המניין במחלקה לתולדות עם ישראל באוניברסיטת בר־אילן ומתמחה בחיי היהודים בימי הביניים, שהם חלק בלתי נפרד מתולדות המחשבה היהודית על תמורותיה השלכותיה בכל תהליכי ה"לך לך" של עם ישראל.

מהי היסטוריה יהודית?

– ההיסטוריוגרפיה היהודית, שמקורה בתנ"ך, והמשכה בספר המכבים, יוסף בן מתתיהו, סדר עולם רבה בתקופת התלמוד, "ספר היוחסין" לאברהם זכות, גרץ, יעבץ, דובנוב, עד חיים הלל בן ששון בזמן החדש – משקפת מסכת רחבה של מלוא מרחב הזמן והמקום, ועד לידתה של ההיסטוריה האקדמית המודרנית וצמיחתה של המיתודה הביקורתית החדשה. אך מה טעמה של ההיסטוריה היהודית, והאם יש היסטוריה יהודית, ואם כן מה בינה לבין ההיסטוריה האוניברסלית? לית מאן דפליג שאם ההיסטוריה של עמים תחילתה עם אלים, הרי תולדות ישראל ראשיתה באל, אך אלה כמו אלה טומנים בתוכם את המסר של הקיום והישום המאורעות שמצאו את ביטויים בהתהוותה של ההיסטוריוגרפיה המודרנית אצל היסטוריונים שלעתים תפסו את מקומם של הפילוסופים בעיצוב המחשבה המנטאליות של עמים, בהיותם עומדים על המצפה כצופים מבחוץ ומבפנים לדרכי החברה ההיסטורית.

– "אין אנו באים כאן לבחון את המערכת ההיסטורית בראי של הדור, כי אם להתייחס אל סוגיית המקום והזמן של הייחוד היהודי על רקע יקומו הראשוני של האדם לזמן, שכן ההיסטוריה מוצבת במציאות 'לעצמה'" – אמר פרופ' נתן רוטנשטרייך.

– זהו זה ההיסטוריון היהודי שמעון דובנוב, אשר דרש את ההיקש, כי כשם שאנו כותבים את "דברי ימי עולמי" הקשורים למושג ההיסטוריה האנושית, כך יש לכתוב את "דברי ימי עם עולמי", עת אנו נזקקים לקורות עם ישראל שהיה פזור בכל הארצות שהשתרעו מחופי ים התיכון במזרח ובמערב, לא רק במקום אלא גם בזמן, בהיותו עומד על בימת ההיסטוריה מימי קדם עד היום הזה.

– ברוך כלל שואלים היסטוריונים במכלול המחקרי לנתיבות עולם, כי ההיסטוריה ממלאת את תפקיד האדריכל שצופה וחושף את התקדמה המדעית, אך ביחס לעם ישראל התעוררה תמיד בעיית הגדרת הזהות. האם עם שהוא נטול קרקע או מדינה, אך מצטיין בחיי הרוח – יכול בכלל להיות נושא פועל בדברי הימים, או שמא רק נשוא נפעל בקורות העמים?

האם מרכזו של עם שכזה הוא בתולדות הספרות ולאו דווקא בתולדות האומות – שכך אומנם למדו בבית מדרשו של צונץ, יו"ט ליפמן הינריך גרץ, לפי היסוד התיאולוגי, ובניגוד לתפישה הסוציולוגית – שעם ישראל הוא חי הנושא את עצמו ויוצר את דברי ימיו לא רק בחיי הרוח אלא גם בחיי החברה, אם זה כעם שעיצב את דמותו בשבתו על אדמתו, או כעדה דתית המפוזרת בין האומות, ואז אומה זו היא בבחינת "עם עולמי" הנאבקת ומתמודדת בכל זמן ובכל מקום לקיומו העצמי.

כזו היתה התיזה היסודית של שמעון דובנוב, ש"זכות מיעוטים לאומיים" שהתגבשו כחטיבה ציבורית – דינם כמרכזים לשלטון עצמי. דעה אשר התגבשה בתקופת ההתבוללות של אמצע המאה התשע עשרה, שהצהירה שהיהדות אינה אומה, אלא "קיבוץ דתי בלבד".

– מחקרו של שמעון דובנוב סימן איפוא מפנה בהיסטוריוגרפיה היהודית, כאשר הסיט מן התפישה הרוחנית, מיסודו של גרץ לעבר התפישה הסוציולוגית של תולדות ישראל, אלא שהוא הרחיק לכת והדגיש את החילון שבדעה הלאומית, כאשר כל שאיפתו היתה להציג את ההיסטוריה הישראלית החילונית.

לעומתו בא פרופ' שמואל אטינגר להדגיש את המימד האוניברסלי של המשותף הקיים בין "ישראל לבין אומות העולם", שכן מראשית קיומו בא העם במגע קרוב עם אומות אחרות, ואף נשלט על ידי אומות הציביליזציות האחרות, ולמרות כל ההתמודדות וההתגוננות נשתייר הייחוד ההיסטורי של העם היהודי. על מהותו של ייחוד זה לא הגיעו החוקרים ההיסטוריונים להסבר כולל ומוסכם. היו שראו בכך ביטוי לבחירה ולרצון ההשגחה. אחרים הדגישו את יצר הקיום וכושר ההסתגלות, והיו גם כאלה אשר גרסו שהקיום היהודי המתמשך בתנאי הדיכוי והרדיפות היה כעצם התולדה של המוצא היהודי שמצא את אושרו ברעיון הבחירה, בברית שכרת ה' עם אבות האומה על פי תורת ה' והמנהיג משה שהוביל את העם לארץ היעודה.

אם נתייחס לתודעה ההיסטורית, הרי היציאה מעבדות לחירות והלידה גם את הראייה העתידית של העם – נושא השליחות ויסודות רעיוניים על "אחרית הימים" שחישלו את הפזורה על המוקד ולקדש את השם, וכך עמדו בתקוותם למן ימי קדם, דרך ימי הביניים עד העת החדשה.

אל "ההיסטוריה ההיסטוריות" התייחס גם פרופ' חיים הלל בן ששון, בהדגישו את הדעות הקונטרוברסליות ביחס למדע ההיסטוריה, כאשר מחד גיסא ראוי לו לאדם המודרני להגיע לתחום החשיבה, שהערכיות המוסרית והתרבותית היא במרכז הווייתו, וזאת כדי לחסום את משבי הרוח של הבלתי אנושי שבחוקי הטבע המתמטיים, ולצאת מן הכפור והניהיליזם, אך מאידך גיסא צצה הדעה כי דווקא עולם הטבע והכרתו הם אשר חשובים ומכריעים יותר לאנושות מאשר חקרי עבר. לאחר הבחנה אנאליטית אישש פרופ' בן ששון את ההנחה, שאי אפשר לנפש האדם החיה בלא העניין ההיסטורי, כי אין בריאה "יש מאין" בהוויה האנושית.

מכאן מובילה הדרך להיסטוריה של עם ישראל, אשר ארנולד טוינבי ניסה לשלול ממנו את זכות הקיום הקולקטיווי, כי לגביו הדיון בהיסטוריה הלאומית הצטייר כקרתני ומצומצם, לעומת המסגרת הציביליזציונית, שהמלומד האנגלי הקנטרוני דגל בה ובהיסטוריה הפוליטית.

ספר תולדות האומה מתחיל אצל בן ששון עם האבות, עם אברהם שיצא בעצת אלוקיו מארצו, ממולדתו ומבית אביו, וצירוף זה הניח את התשתית בין העם והארץ, דרך מלכות יהודה וישראל, בית החשמונאי והסנהדרין, עם "ספר הכוזרי" לר' יהודה הלוי ו"מורה הנבוכים" של הרמב"ם, ימי הביניים ו"תור הזהב", לאדינו ויידיש, הגות העם ואמונת המשיח, עד הזמן החדש של תחיית הציונות ומדינת היהודים.

כך התחוללו התמורות החברתיות והתרבותיות בעולם הגדול ובחברה היהודית, והמחשבה נעה באורח דינמי על פני מקומות שאין בהם גבולות ובזמנים שאין בהם תיחום, שהתחלקו לשלוש תקופות גדולות: של ימי קדם, ימי הביניים והעידן החדש, אם כי התקדמות המחקר ההיסטורי במחצית השנייה של המאה העשרים הלכה ומערערת את החלוקה המשולשת הזאת, אף מסגרת תקופתית אחרת עדיין לא נתקבלה על דעת הכול, והחלוקה התלת תקופתית שרירה וקיימת.

עם כל אותן קושיות ובעיות שהתעוררו אצל אסכולות שונות באתי אל פרופסור אריאל טואף מאוניברסיטת בר־אילן, וביקשתי דרך ביניים בין הדבכים הללו.

שמירה על הייחוד

אומר המלומד: "לפי דעתי אין ההיסטוריה של עם ישראל מתמצית בהיסטוריה של דת או של מיעוט תרבותי, אלא מדובר בעם שפעל, חי ושרד בתנאים קשים בשומרו על זהותו בכל התחומים ובשאפו לחזור לארץ היעודה כדי להמשיך בחיים הרגילים שנותקו לאחר חורבן בית המקדש.

ברור שבשנות הגלות נע עם ישראל במדינות ובאזורים שונים ומגוונים ושאב מתרבות העמים שבתוכם ישב ותרם להם, אבל בעיקרון הוא הצליח לשמור בצורה מפתיעה שאין לה תקדימים על מבנה אידיאולוגי, דתי וחברתי מיוחד, שהוא המשך רצוף של אותה מסגרת אידיאולוגית שהיתה קיימת לפני נפילת ירושלים. אחד הקווים החשובים של פני היסטוריה זו הוא שבעת דיון על ריכוזים או קהילות ספציפיות חייבים לבדוק את מידת ההשפעה שיהודים קיבלו מהחברה החיצונית, נוצרית או מוסלמית במנהגים, חיי יומיום, ומאידך גיסא לבחון מה משותף בין כל הקהילות הללו כאשר מדובר במטען היהודי היהודי שהם שמרו עליו".

אך למה בחרת במחקר על תקופת ימי הביניים שבהיסטוריוגרפיה של התקופה החדשה היתה ההערכה המסורתית של תרבות יהדו"ב שלילית בעיקרה? – אני תוהה. לכך עונה פרופ' טואף: "ישנן שתי סיבות. סיבה ראשונה היא, שאין להבין את היהודי המודרני בלי להתייחס ליהודי בימי הביניים. המנטאליות, התרבות, המנהגים, שהם בחלקם הגדול תוצר של המסגרת שאנחנו מגדירים אותם כימי הביניים. סיבה שנייה, ולא פחות חשובה, היא, שנולדתי וגדלתי באיטליה, שתקופת ימי הביניים והרנסנס מהווים עבורה את העידן הפורה והמשמעותי ביותר מבחינה תרבותית, אמנותית ופילוסופית. מבחינה אישית סיקרן אותי לדעת מה היה תפקידם ומקומם של היהודים בתקופה החדשה הזו על כל גורמיה, והמחקרים האחרונים שלי וכל עמיתי מהווים בעצם את התשובה המפתיעה בקשר לתרומתם של היהודים לאמנות, לתיאטרון, למוסיקה, לרפואה, למדע ולביקורת ההיסטורית. אפשר להגיד שהמחזה היהודי הראשון בעברית נתחבר באיטליה של הרנסנס, והוא "צחות בדיחותא דקידושין" של פורטה ליאונה בתחילת המאה השבע עשרה, כך בכבר עם שלמה מהאדומים – המוסיקאי הראשון שכתב קונצרטים ופירסם את ספר התווים הראשון בעברית. זה האיש שכאשר תקפוהו על ניגוד התוקיות בקשר לדת ישראל – ענה, ש"עם ישראל היה העם הקדום הראשון שעסק במוסיקה בבית המקדש עצמו, האחרים באו בעקבות זה, וגם "ספר יוסיפון" – הכרוניקה ההיסטורית החשובה ביותר בעולם היהודי של ימי הביניים – נכתב באיטליה". כך מתגלה אריאל טואף כאפולוגטן מושבע על יהדות איטליה – כבתחום המעיד על עיסוקו, שכתב תשעה ספרים באיטלקית, שלושה באנגלית, אחד בצרפתית, ואחר בעברית על "גטו רומא במאה הט"ז" ("בעיות עוני ומאבקים עדתיים", הוצ' "בר־אילן", בשנת תשמ"ד).

זאת ועוד, כאשר נשאל ז'אק לה־גוף – אחד מגדולי ההיסטוריונים הצרפתים – על בחירתו דווקא בתקופת ימי הביניים במחקריו, סיגנו על עצמו. הוא השיב, כי התיעוד ההיסטורי בעת העתיקה הוא דל ומצומצם, וההיסטוריון יותר מאשר הוא מתאר – הוא נוטה לדמיין. לעומת זה, בעת החדשה התיעוד התיעודי הוא כל כך רחב ומגוון, שכמעט בלתי אפשרי להגיע למלוא מיצויו ולסינתיזה מדעית מתקבלת על הדעת. מטעם זה – אומר טואף – בחרתי בימי הביניים, שהתיעוד הוא לא רחב מדי ולא דל מדי, ובמידה כזו הוא מאפשר להיסטוריון עבודה מחקרית בעלת משמעות. ההיסטוריה רוקמת כל הזמן סיפורי מעשים ומאורעות כדי להסביר תמורות מחשבתיות ומדיניות בשם המציאות והחופש האקדמי, ואריאל טואף הוא אחד הרוקמים של ימי הביניים.

שושלת מיוחדת במינה

משפחת טואף היא שושלת מיוחדת במינה, השוזרת את המיתולוגיה הרומנטית שלה קרוב לארבע מאות שנים, מאז 1601, כאשר הרב שלמה טואף, מיוצאי גלות קטלוניה בספרד, היה אחד מרבני הקהילה הספרדית ברומא, שנשארה בעיר עד המאה השמונה עשרה. עקבות אלה מצאה המשפחה בארכיון של הקהילה, על יסוד קבלות מכירת נרל"ן, והשתתפות בוועד הקהילה בתפקידים שונים, כאשר רומא היתה חוץ גרוב לתולדות מין האדם על פני ידיעת הזמן. מיתולוגיה זו ממשיכה ומספרת על יציאת המשפחה לאזור טוסקנה ופירנצה בצפון מרכז איטליה, לאחר שתנאי החיים בבירה הדעו היה צריך לחפש אורות אחרים. במאות השמונה עשרה והתשע עשרה אנו מוצאים באיטליה דמויות עשירות רוח בתולדות ישראל, כגון הרמח"ל, שעסק בשירה ובקבלה, ואחר כך את שד"ל, פרשן המקרא ומחולצי חכמת ישראל, וכן את עקבות משפחת טואף בליוורנו, שהיתה מרכז ספרדי עולמי עם בתי דפוס יהודיים שהדפיסו ספרי תפילה לכל הקהילות הספרדיות בים התיכון. שם גם הוקמה ישיבה חשובה על ידי החיד"א, הראשון מבין החכמים היהודים שבדק את כתבי היד העבריים הגנוזים בספריות הגדולות באיטליה ובצרפת, ושם למד סבו של אריאל טואף, שהוכתר בשנת 1890 לרב העיר, בד בבד עם כהונתו כפרופסור ללימודי ספרות רומית באוניברסיטת פירנצה ויושב ראש ועד רבני איטליה. אביו של פרופ' אריאל טואף הוא הרב אליהו טואף שנולד בליוורנו ושם קיבל סמיכות ותואר שלישי במשפטים, כיהן כרב באנקונה, ונציה, והחל משנת 1950 – כראש רבני איטליה ורבה הראשי של רומא והרקטור של הרבנים.

אריאל טואף נולד באנקונה בשנת 1942, בעיצומה של המלחמה, כאשר אבי־הרב חייב היה לברוח מאימת הנאצים ולמצוא מחסה במרכז איטליה ולהצטרף לתנועת הפרטיזנים. האב נעצר אומנם על ידי הס.ס. הגרמניים, אך נמלט, ועם שחרור האמריקנים חזר למשפחה ולונציה, שם התחיל הנער אריאל ללמוד בבית ספר עממי, עד שעברו לרומא, ושם המשיך בבתי ספר היהודיים עד סוף התיכון בשנת 1960. במקביל ללימודי חול, למד גם בבית מדרש לרבנים וקיבל סמיכות לרבנות בשנת 1964, ונכנס לאוניברסיטה ברומא כדי להתמחות במקצועות של ההיסטוריה הכללית. בין מוריו היהודים זוכר אריאל טואף את הרב אליהו שמואל הרטום, שפירסם פירוש לתנ"ך, וכן את הרב אלכסנדר שפרן־מלנתה, ומבין מורי האקדמיה את ההיסטוריון סרגיו רומאנו.

קהילת רומא, אשר יהודים גרים בה זה אלפיים שנה, זמן יותר ארוך מאשר גרו באיזו עיר אחרת באירופה, הידלדלה לאחר מלחמת העולם השנייה ומאוכלסת באותם השנים ע"י עשרים אלף נפשות, ולה מסורת חינוך ותרבות עם תנועות נוער. הסטודנט אריאל שימש באותה תקופה המזכיר הכללי ב"בני עקיבא", ואף פרסם באותה עת את העיתון "זרעים" באיטלקית.

[illegible] קיים היה פרק זמן מתח בין הקהילה היהודית לבין הכמורה הוותיקן, ורק באמצע שנות השישים חל שיפור ביחסים, ובשנות התשעים התקיים המפגש ההיסטורי בין ראש רבני איטליה, הרב טואף, לבין האפיפיור יוחנן פאולוס השני בבית הכנסת הגדול ברומא. בשנת 1967 התרכז אריאל טואף בספר "יוסיפון" וההיסטוריוגרפיה היהודית בימי הבינים, ועל כן הוענק לו התואר של דוקטור, ועם סיום הלימודים נסע ל"ישיבה יוניברסיטי" וקנה תורה ודעת אצל פרופ' מירסקי והרב סולובייצ'יק זצ"ל בקורסים של הלכה והיסטוריה. בשנת 1968 חזר ד"ר אריאל טואף לרומא, שם מונה לאחראי על התרבות היהודית, ובמקביל התחיל להרצות באוניברסיטת פיזה על ההיסטוריה של ימי הביניים.

בשנת 1971 עלה לארץ והתקבל כמרצה במחלקה לתולדות עם ישראל ב"בר־אילן", עד שדילג על פני הדרגות השונות בהגיעו לפרופסור מן המניין בשנת 1989, ומאז הוא מרביץ היסטוריה ברבים ומדי פעם עורך גיחות לנידחי ישראל, כמו לארץ תימן בשליחות יהודי איטליה, מתרכז בתולדות ימי הביניים ובזמן הרנסנס.

אך מה הם המאפיינים של יהודים בימי הביניים ומה הם ההבדלים התרבותיים באותו זמן? "הייתי אומר" – הוא משיב – "שיהודים בימי הביניים התמודדו עם סדרה של רדיפות, איומים, גירושים ותקנות מגבילות, שכל אחת מהן היה בה כדי לחסל את הקולקטיב היהודי, ולמרות זאת יצאו היהודים בצורה פרדוקסלית מתקופה הזאת מחוסנים ומחושלים, ומבחינה אידיאולוגית ואפילו כלכלית, חזקים יותר ובטוחים עקב היותם פעילים ומצליחים בתחומים מרכזיים, כמו המסחר הבינלאומי והבנקאות, שם הכו שורשים עד היום הזה.

לעומת זאת, היה קיים מתח תרבותי ודתי בין החברה היהודית לבין החברה הסובבת, נוצרית ומוסלמית, על רקע הציפייה העתידית לגאול, בבקשם למחוק את סימני הגלות של מעמד תחתי או מושפל, כאשר ציון וירושלים היוו את החלום הרומנטי של השיבה הנכספת".

"מבחינה זו" – מוסיף המלומד – "אני דוחה את התפישה הסוציולוגית של שמעון דובנוב, שגרסה כי העם היהודי נאבק על הזהות החילונית, כי עיקר המאוויים של הפזורה היהודית לא היו נעוצים ביסוד הלאומי אלא במורשת ישראל סבא".

בשיעוריו ירד פרופ' טואף אל נבכי ההיסטוריה למן דיימנגס, לוצי, סאלו בארון, עד הלל בן ששון, בהתוודעו להיסטוריה התרבותית של עם ישראל.

דפוסי התנהגות בתוך חברה זרה

כך הוא מתמיד בחיפוש אחרי דפוסי התנהגות של היהודים בתוך חברה זרה, ולפעמים עוינת, בימי הביניים, תוך איתור מיוחד שמבדיל בין החברה היהודית והנוצרית עקב אות הקלון שהיה מוטבע בגבנת היהודים. אות הקלון שהודבק על היהודים בשל מה שכונה "חטא הריבית", כי כך הציגו השלטונות את דמותו של הבנקאי היהודי, דרך עיסה מעוותת של מגמות ריאקציוניות אנטי המוניסטיות.

"ימי הביניים", שנחשבו פעם במחקר כתקופת האופל, שינו כיוון, במשך הזמן, וכיום עולה הסברה שבלעדיה לא ניתן להבין את העת החדשה והגלגל השיפוט התהפך.

פרופסור אריאל טואף מתרכז בעיקר במרחב האיטלקי של פרק זמן זה, ובשנה אחרונה אף הוזמן לאוניברסיטת הוותיקן כדי להעביר קורס בנושא היהודים שבין הכנסייה הנוצרית והיהדות, צעד שהשתלב עם ועידת הוותיקן השנייה ברומא בשנת 1964, עת הכנסייה ביטלה לחלוטין את האשמה התיאולוגית כלפי העם היהודי, כמי שאחראי לרצח ישו, ולאחרונה אף נתכוננו יחסים דיפלומטיים בין הקריה הוותיקנית עם מדינת היהודים.

יהדות איטליה של ימינו מעוררת אצל פרופ' טואף מחשבות על ארמונות ואצילים שירדו מנכסיהם, שאינה מצליחה להסתיר את הירידה בהווה, אף שמעטות הן הקהילות שעוררו עניין כה רב אצל חוקרים רבים שכתבו גם על מרכזים שונים, כגון פרופ' ס. ב. רות, א. מילאנו, קאסוטו וסימונסון. בהקשר זה משבחת גישה אחת ומהללת את היהדות האיטלקית כאילו היא נמצאת עדיין בתור הזהב שלה היכולה עוד לתרום ליהדות בת זמננו, כשהיא עוצמת עיניים ומסלפת מצב. ואילו הגישה השנייה שהיא נפוצה מאוד ואופיינית לתיירים – רואה את איטליה היהודית כמוזיאון שגם היהודים חיו בו באיטליה, בזמן שהיתה "עריסת האמנויות והתרבות". גישה זו מעידה על התעלמות מן המצב העובדתי של היהדות באיטליה, שהיא מעין חלום על רבנים השטים בגונדולות על פני הלאגונה של ונציה, של יהודים שנולדו בעיר האפיפיורים בצל הקולוסיאום, אשר בה בעלי מלאכה יוצקים תכשיטים וכוסות כסף ומנורות בעלות שבעה קנים, לא הרחק מצורפי הזהב הפלורנטיניים של "פונטה וקיו". כך כותב אריאל טואף המפוכח באירוניה, אם כי אינו בז למציאות האכזרית.

הוא אינו מתעלם מהמציאות, גם כאשר הוא כותב על הקהילה היהודית ברומא במאה השש עשרה, שהצטיינה במתחים ובמאבקים גלויים ונסתרים בין עדותיה השונות, עם גירוש היהודים בשנת 1492 מספרד ומסיציליה, שהגיעו לרומא אשר שימשה להם מקלט, ועד שנת 1541 כאשר יהודים באו לגרות הסיבר גם מטריפולי אשר בצפון אפריקה, ואז הופר האיזון ביחסים הבינעדתיים. בסמינר שלו, שבו דנים בעניין "אות הקלון", חוזר פרופ' טואף אל "אות קין" הקדמון ועורך אנאטומיה על כל ביטויי הקלון בהיסטוריה היהודית והאנושית.

מחקריו של אריאל טואף מסועפים, והם מקיפים "ידיעות חדשות על חיי ר' עובדיה מברטנורא באיטליה", "דמויים לתנועה משיחית ברומא במאה הי"ג", "על הבנקאות היהודית", "על פנקס הזיכרונות של משה יעקב אוטלנגי", ועל כל גילויי החיים בעידן הזה.

פרופ' אריאל טואף, נשוי + 3, חוקר היסטוריה, והוא אומר גישה פרטיקולרית לחומר, אף כי הרצאותיו עממיות ומתחילות בקורס של בריותא. נשים בשביסים ובתורים גלויי ראש דרוכים ודנים בכבוד ראש בהיסטוריה אשר פרנסיס בייקון (1561־1626) כלל אותה בתוך שלושת שדות הידע העיקריים, לצד פילוסופיה ושירה. בייקון, אשר ביקש לסתור את דעות אריסטו במדע ולשחרר את השכל ממשפטים קודמים, הפריד בין סגולות ותכונות האנושיות, כאשר ייחס את התבונה לפילוסופיה, את הדמיון לשירה, ואילו להיסטוריון הוא ציוה את הזיכרון שתפקידו להדרש לקבוע עובדות ולא לחזות את העתיד או לחפש איזו חוקיות בלתי רלוונטית. מאז נשארה ההיסטוריה כשדה פרוע, עליו מתעמתים החוקרים על עמדות פוזיטיביסטיות ורלטיביסטיות, אידיאולוגיות ונטולי קשר, והאמת מאין תצמח?

תמונה מגוונת

אומר פרופ' טואף: "אחרי שנים רבות של פעילות מחקרית הגעתי למסקנה שכל עבודה היסטוריוגרפית הראויה לשמה חייבת להתבסס יותר ויותר על גישה אינטרדיסציפלינרית. ההיסטוריון היודע לשלב במחקריו שיטות אנתרופולוגיות, כלכליות וחברתיות יוכל להגיע למסקנות מקוריות וחשובות בהבנת תהליכים משמעותיים שהתחוללו בתקופה היסטורית מסוימת. לצערי, הגישה האינטרדיסציפלינרית המקובלת כבר שנים במחקר ההיסטורי הכללי בחו"ל והתקבלה בהישגים חשובים, טרם נקלטה בצורה ראויה בחקר על תולדות עם ישראל. מי שעוסק בהיסטוריה יהודית מעדיף במקרים רבים להמשיך ולטבוע בביצה של השיטות המיושנות הנטולות כל השראה, כאשר הראייה הכללית לוקה בחוסר הזיקה לדיסציפלינות אחרות מוגבלות.

"במחקרים שאני עוסק בהם היום כוונתי להקדיש את התעניינותי לחיי היומיום ולמנטליות של יהודי ימי הביניים והרנסנס, לתרבות העממית ולאנתרופולוגיה התנהגותית של ההמון בקהילה היהודית ושל אנשי השוליים שבתוכה. מדובר בתמונה מגוונת ובלתי שיגרתית, שבמקרים רבים עוזרת לשנות את התבנית הסטריאוטיפית והמקובלת של תולדות עם ישראל בימי הביניים, המבליטה רצף של צרות ורדיפות, ומציגה התפתחות סוציותרבותית עצמאית של עם ישראל בתנאי בדידות עוינת".

זהו ה"אני מאמין" של פרופ' אריאל טואף, ואשרי המאמין.

ברכה קופשטיין

בשבילי בית־שאן

(קטע)

מסילות בשביל של בית־שאן
שלש ילדות קטנות־קטנות
ברחופת קלילות לגליל.

ראשיהן – תלתלים סבוכים,
פניהן – מלאות כמו תפוחים.

שלש ילדות – ואחת [illegible]
ונפלאה בפיהן השירה.

ידיהן – זו בזו שלובות
לשונן – צפצוף־ציפורים.

מסילות – [illegible] –
לא ידעה אחת את רעותה.

מאין באה? גולה איפה?
אך הפגישה נועדה להן פה.

בשביל, בין הרבה של בית־שאן
בבליל לשונות, [illegible]

שבעים לשונות [illegible] –
רק מהתלות רעה – [illegible]

עד שהיו לצחוק בשפתן
על שלש ילדות בשבילי בית־שאן.

מיידיש: [illegible]

למען אתרוגי ארץ ישראל

מאת עקיבא צימרמן

יבוא האתרוגים לפולין הפך לאחד העסקים הטובים בעולם היהודי, ומעמדו של ה"אתרוגר" – סוחר האתרוגים היה מהחשובים שבחברה היהודית בפולין. מצבות בבתי הקברות היהודיים מעידות על מקצועם של הקבורים, ועל מצבות של סוחרי אתרוגים נחרטו צורות ארבעת המינים.

ועד ארבע הארצות טיפל בין שאר העניינים גם ביבוא האתרוגים והוויכוחים בין סוחרי אתרוגים בערכם כפנים. בין תקנות הוועד "הנהגת אתרוגר במדינת פולין", ובמסמכי הוועד נמצאים גם תווים והתחייבויות לסוחרי אתרוגים נוצרים ("רשומות" סדרה חדשה כרך ג', הוצאת "דביר" ת"א תשי"ז). רוב האתרוגים הובאו מהאי קורפו שביוון וחלקם ממרוקו.

על אתרוגי ארץ ישראל נודע רק משנת תרל"ה (1875). הסופר יחיאל מיכל פינס כותב ב"המליץ" (גליון 57 תרמ"ג) כי "בשנת תרל"ה לא הוציאה ארץ ישראל בלתי אם כששת אלפים אתרוגים אשר רובם נרקבו בדרך הליכתם, ומעולם נתקלקלו ביום הראשון של חג, ועל יתר הפליטה הקדישו סוחרי אתרוגי יוון מלחמה עצומה מכל העברים".

אחד הראשונים ואולי הראשון, שניהל מלחמה נגד השימוש באתרוגי קורפו, היה הרב חיים אלעזר ואקס, הרב מקאליש, סדיגורה ופיוטרקוב. הוא נחשב כאבי חיבת ציון הדתית בפולין. הוא קנה בשנת תרל"ו פרד בארץ ישראל ונטע בפרדסו עצי אתרוג. בשנת תרמ"ו כאשר היה כבר חולה ותשוש בא לארץ כדי לבדוק את הפרד, וכן פעל למען המתיישבים היהודים בארץ. הוא לחם מדי שנה בפרוס חג הסוכות להפצת אתרוגי ארץ ישראל בפולין ולא נרתע מלבוא בריב עם שוללי האתרוגים מארץ הקודש.

מעניין כי אחד המתנגדים החריפים לאתרוגי ארץ ישראל היה רבי גרשון העניך מראדזין, אשר פרסם קול קורא נגד אתרוגי הארץ וכתב ש"הרוצה לצאת ידי חובת המצוה בשלמות ולצאת מחשש ברכה לבטלה, החוב עליו להדר אחרי אתרוגי קורפו" (הכרוז במלואו מובא בספרו של ישראל דוד בית הלוי, "תולדות רבי חיים אליעזר ואקס", ת"א תשי"ז). הרב וואקס הצליח להביא לכך שהרבה מקומות בפולין החלו להשתמש באתרוגי ארץ ישראל. אחרי פטירתו בשנת תרמ"ט חזרו והחלו להשתמש באתרוגי קורפו.

בעתון "יודישע צייטונג" שהופיע בגרמנית בשנת תרנ"ח בקרקוב בעריכת הסופר אהרון מרכוס, מצאנו כרוז על עמוד שלם, ובו הדרישות לקנות רק אתרוגי ארץ ישראל. סוכן החברה "חובבי ארץ ישראל" בקרקוב היה שלמה מרכוס והוא כותב: "כל אלה אשר הפיקו רצון ממני בשנה שעברה, אתכבד לבקשם שיבואו גם בשנה הזאת אתי בברית המסחר ויפיקו רצון ממני על צד היותר טוב". הוא מציין כי על אתרוגי ארץ ישראל קיים "הכשר ברי"צ ירושלים, יפו וקראקא". בין החותמים על קול קורא לשימוש רק באתרוגי ארץ ישראל נמנה גם רבה של קובנה הגאון המפורסם רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל. הוא כותב במכתב מיום כ"ג אייר תרנ"א שלא רק שמצוה להשתמש באתרוגי ארץ ישראל הואיל ו"יש לנו בעז"ה אתרוגי ארץ הקודש יפים ומהודרים", אלא שאסור להשתמש באתרוגי קורפו "כי זה כחמש עשרה שנה שאסרו אתרוגי קורפו ומני אז ועד היום אין נוטלים בפה ובכל המחוז אתרוגי קורפו כלל, ואין לי להוסיף על זה כי הנני באיסורי עומד". במודעה נוספת באותו עתון מודיע סוחר האתרוגים הרמן ראם מטריסט כי אצלו אפשר להשיג גם "אתרוגים מפלסטינה", והוא מציין כי מחירם של "האתרוגים הפלסטינאים" גבוה בעשרים אחוז ממחיר האחרים.

הסופר יחיאל מיכל פינס מתאר במאמרו ב"המליץ" את התפתחות יבול האתרוגים בארץ. הוא מספר כי בשנת תרמ"ג עתידה ארץ ישראל לשווק ארבעים אלף אתרוגים מהודרים. הוא מהלל ומשבח את הרבנים "גאוני ישראל הנאמנים אשר ראו את הנולד מראש, ולא נפתה לבם ללכת אחרי עצת העושים סחורה בתשמישי מצוה הללו".

סוחרי האתרוגים מקורפו ניהלו מלחמת חרמה נגד הסוחרים המשווקים אתרוגים מארץ ישראל. חלק מהרבנים סירבו לחתום על קול קורא למען שימוש באתרוגי ארץ ישראל ובעתון "המצפה" שהופיע בקרקוב בעריכת שמעון מנחם לאזר אנו קוראים כי הסיבה לכך היתה שאגודת "פרי עץ הדר", שבה התאחדו מגדלי האתרוגים בארץ ישראל פנתה במאמר אל הסוחרים, שחלקם כבר הצטיידו באתרוגי קורפו "ולמען שלא יבואו לידי הפסד מרובה, לא הסכימו הרבנים הגאונים שליט"א, לפרסם אזהרתינו זאת, כי התורה חסה על ממונם של ישראל". על כן בשנת תרס"ו הקדימו אנשי אגודת "פרי עץ הדר" ופרסמו מודעות כבר בחודש אלול.

אנשי אגודת "פרי עץ הדר" מפרסמים קול קורא בחתימת הרב אברהם יצחק הכהן קוק "עבד לעם קודש על אדמת הקודש, בעיר הקודש יפו, והמושבות תובב"א". הרב קוק קבע כי אתרוגי ארץ ישראל "אשר לאחינו האכרים בראשל"צ" הנם כשרים למהדרין, "על כן כל הזוכה לקיים מצוות פרי עץ הדר מהגנות הללו הוא בטוח בעז"ה שהוא מקיים מצוה כמאמרה, מפרי ארץ הקודש בתכלית הכשרות". אחד הנימוקים נגד אתרוגי קורפו הוא, כי בקורפו היו פרעות ביהודים ו"אתרוגי קורפו מגואלים בדם יהודים". הסופר יחיאל מיכל פינס מסיים את מאמרו ב"המליץ" בחזון אחרית הימים של אתרוגי ארץ ישראל – "הנה ימים באים, נאום חוזן לבי – ובאו אתרוגים מגנות יפו ופרי עצי הדר מהגליל ושטפו ועברו את אירופה כשטף מים רבים, והיה ביום ההוא ולקח איש עשרים אתרוגים בשקל. ויבדיל מהם ששה והיו קודש למצות אתרוג, אחת ליום, ויתרם ישים צבי כבוד לסוכתו".

אכן, נתקיים חזונו של רבי יחיאל מיכל פינס, האם לא זכינו לכך ש"עשרים אתרוגים בשקל" ואי אפשר עדיין לקנות מדי יום ביומו בחג הסוכות אתרוג חדש, ועוד להשתמש בהם בקישוטי סוכה, הרי זכינו לכך שרוב האתרוגים הנמכרים בעולם היהודי כולו, הינם מגידולי ארץ ישראל.

אגודת "פרי עץ הדר" במושבות יהודה באה"ק

א) באם ה'. שלום רב להרב המו' וכו' ר' יצחק רבינוביטש והשלשת הכרין שליט"א

אברהם יצחק הכהן קוק

Gesellschaft „Pri Ez Hador" Jaffa, Palästina.

קול קורא של אגודת "פרי עץ הדר" לקנות אתרוגי ארץ ישראל, שנתפרסם בעתון "המצפה" בקרקא, באלול תרס"ו.

אזהרה.

אגודת פרי עץ הדר.

אין לו מה יאכל ואדם חשוב

מאת רפאל לוי

לרגל חג הסוכות נעסוק בכמה דברי לשון בעניני דיומא.

אין לו מה יאכל

בישראל נהגו שלא לעשות מלאכות הרבה בחולו של מועד – פרט למקרים מסויימים כגון עבודות הכרוכות בחג עצמו, דבר האבד ומקרים דומים נוספים.

במועד קטן יב ע"ב מסופר על רב, שקצרו לו קציר בחול המועד ונשאלה השאלה למה עשו כן, ונימוקו: "אין לו מה יאכל" הוה (היה), ונזקק למזון ולכן קצרו לו, ונאמר שרב עשה זאת מפני דוחקו; או אדם חשוב – שונה, וצריך היה להחמיר אפילו בכגון זה (שלשמש דוגמה לאחרים).

על הדאגה הרבה לעניים שלא היה להם מה לאכול (או בלשון הגמרא: "אין לו מה יאכל"), היו צריכים לעבור ולהתפרנס גם בחול המועד למרנו על בעלי המקצוע שהותר להם לעשות עבודה (שהיתה, באמת, לצורך המועד) ובעלי מקצוע שלא הותר להם. במועד קטן יג, ע"ב מצאנו: "מביאין כלים מבית האומן כגון כד מבית הכדר, וכוס מבית הזגג, אבל לא צמר מבית הצבע ולא כלים מבית האומן (כי צמר וכלים אלה – אינם לצורך המועד). ואם אין לו מה יאכל – נותן לו שכרו ומניחו אצלו (כלומר, הלקוח משלם לאומן את השכר בחול המועד ומשאיר את הכלי אצל האומן)".

(אגב, בבבא קמא קיט, ע"א, מצאנו בעל מקצוע שכינויו המעניין הוא בַּדָד: "הבדדין לוקחין מהן זתים במידה, ושמן במידה". רש"י אומר: "הבדדין – בעלי בית הבד [illegible]...").

אנשים של צורה

במועד קטן ט, ע"א למדנו: "בני אדם הללו אנשים של צורה הם". רש"י אומר: "של צורה – כלומר: חכמים". הרב ע' שטיינזלץ מסביר: "אנשים של צורה – ביטוי זה נזכר בכמה מקומות בתלמוד, אלא שייתכן שאין פירושו שווה בכולם. שכן במסכת תענית (טו, ע"א) יש מפרשים כי אנשים של צורה הם אנשים שצורתם החיצונית עושה רושם על הבריות, ואילו כאן נראה כי משמעות הביטוי – אנשים חשובים, אנשים בעלי מעמד וחכמה.

תובליא

בנדרים מט ע"ב למדנו: "דרהיט בגפא ובתובליא (רץ בסולם ובחבל)". רש"י אומר: "תובליא – חבל שתולין בדקל ומושכין להם למטה הענפים שבהן התמרים". הרשב"ם כותב: "חבל לעלות לדקל מרוב גובהו, וי"מ של לקבל פירות". הר"ן כותב: תרמיל. פ"א: בנה, שפורשים תחת הדקל כדי שיפלו עליה התמרים.

עץ תמר בעל לב אחד

מגילה יד ע"א: "והיא יושבת תחת תמר" – מאי שנא "תחת תומר"... מה תמר זה אין לו אלא לב אחד – אף ישראל שבאותו הדור לא היה להם אלא לב אחד לאביהן שבשמים". כותב הרב עדין שטיינזלץ: לב אחד – בניגוד לרוב העצים הרי לדקל התמרים אין ענפים כלל. מראש הגזע יוצאות כפות התמרים הנמצאות תמיד בצדי הגזע ואינן כצמיחות כשלעצמן ענפי משנה. ומכאן הדימוי של עם ישראל לתמר: אין לו אלא כיוון צמיחה אחד, ולבו – מרכזו הוא אחד בלבד.

חופת חתנים וסעודת עניים

מאת ד"ר נפתלי טוקר

דגש מיוחד נתנה התורה למצוות עשה ליתן צדקה לעניי ישראל. ביטוי מפורש לזה מובא בפסוקים רבים, כגון: "לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך מאחיך האביון" (דברים ט"ו, ז), "פתח תפתח את ידך לו" (שם, ח), "וחי אחיך עמך" (ויקרא כ"ה, לו), ועוד הרבה. מדרשי ההלכה והאגדה, ספרות הפוסקים ונושאי כליהם המשיכו לעסוק במצוה נכבדה זו ונתנו לה סדר הלכתי, כללים ותקנות תוך שהם מאדירים במעלתה, מוכיחים את המעלימים עיניהם מן הצדקה, ומרבים לתאר את גודל השכר השמור לנותני צדקה לעניים. פרק מיוחד למצווה זו הקדישו הרמב"ם במשנה תורה, בזרעים, מתנות עניים, וכן הטור והשולחן ערוך, ביורה דעה, הלכות צדקה, רמז-רנט.

בכל עיר שישראל דרו בה העמידה הקהילה גבאי צדקה שניהלו קופת צדקה ממנה חולקו מעות לעניים מערב שבת לערב שבת, ולצידה – תמחוי, מעין צרכנייה או מסעדה שחילקה מזון לעניים בערבו של כל יום.

תשומת לב מיוחדת והקשה לעניים בקשר לסעודת האדם על שולחן ביתו. בפרקי אבות פרק א', משנה ה, אומר יוסי בן יוחנן: יהי ביתך פתוח לרווחה ויהיו עניים בני ביתך. ופירשו זאת, בין היתר, במצוות הכנסת אורחים, לתת סעד ללב העניים, לארחם ולהאכילם בסבר פנים יפות. במסכת ברכות נד, ע"ב; נה, ע"א, נאמר שאחד הדברים המאריכים חייו של אדם, אם מאריך על שולחנו, כדי לאפשר פרק זמן גדול יותר לעני לבוא בתוך הסעודה ויתן לו וישביעו. שכן כל זמן שבית המקדש קיים, היה המזבח מכפר על ישראל, ועכשיו כשחרב, שולחנו של אדם מכפר עליו. וזה מה שאומר הכתוב בישעיה נ"ח, ז, "פרס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית". ומעין זה בדרך ארץ זוטא ט: הוי זהיר בדלתי ביתך שלא יהיו נעולות בשעה שאתה מסב באכילה ובשתיה. ורבו הכתובים בדבר העניין הנכבד להזמין עניים ולהשביעם מן הסעודה שיש לו, והאריכו בספרי הצדיקים והחסידים לספר עלילות מעשים הקשורים לגורל המצוה הזו.

צדקה תציל ממוות

מצאנו בחופת חתנים סימן ז, אות ט, שעיקר שמחת סעודת הנישואין היא להאכיל ולשמח נפש העני והאביון. ואין שמחה של מצוה גדולה מאשר להזמין עניים ושבורי לב שיסעדו וישמחו בשמחת הנישואין. עוד כתב בעניין סעודת הנישואין, שלא אמרו שמצוה להרבות סעודות וכל מיני שמחות לקרות ולזמן עשירי עם, אשר המה רשנים ורעבים. כי המה שמחים מאליהם בלאו הכי. כי עיקר הכל לשמח למי שאינו שמח, ולשבוע למי שאינו שבע. שכל מי שמשמח לב האומללים האלה משמח את הקב"ה.

המצוה לשמח עניים ולהזמינם לסעודת החתונה, שהאריך בה 'חופת חתנים', דברים המלבבים לנדיבי הלב המשמחים את לב העניים, ותוכחתו הקשה נגד המרחיקים את העניים מעל שולחנם, שימשו מקור לכמה מנושאי הכלים של ספרות הדינים והמנהגים. התופעה כשלעצמה מוכרת בכל קהילות ישראל ונפוצה בשמחות ובסעודות חתונה. עם זאת לא מצאנו הוראה מפורשת בעניין הזה אצל שלושת עמודי ההוראה: הרמב"ם, הטור והשולחן ערוך.

החומרה היתירה שייחסו ספרי המנהגים, ליקוטי ההלכות ודרושי המוסר למצווה זו בהקשר עם שמחת חתונה, נלמדת ומסתמכת, קודם כל, על מדרשי אגדה שממחישים בפועל המעשה את הרעיון שצדקה תציל ממוות, ולא צדקה סתם, אלא צדקה עם עניים בסעודת נישואין שהצילה ממוות את החתן או את הכלה.

המעשה הראשון מתייחס לבתו של רבי עקיבא והוא מובא במסכת שבת קנו, ע"ב. להלן בתרגום לעברית. רבי עקיבא הייתה לו בת. אמרו לו הכלדיים (החוזים בכוכבים): באותו היום שתיכנס לחופה יכיש אותה הנחש ותמות. הייתה דואגת לדבר הרבה. באותו יום של חתונתה לקחה מכבנה (סיכה) מראשה ונעצה אותה בחור שבכותל לשמירה, ונזדמן שפגעה הסיכה בעינו של הנחש ונכנסה בה. בבוקר כשהוציאה את סיכתה היה נמשך ונגרר הנחש אחריה. אמר לה אביה: מה עשית שזכית להינצל מן הנחש? סיפרה לו: בערב בא עני ודפק על הדלת, והיו הכל טרודים בסעודה ולא היה מי שישמע לו. עמדתי ונטלתי את מנתי שנתת לי ונתתי אותה לו. אמר לה: מצוה עשית ובשכרה ניצלת. יצא רבי עקיבא ודרש: "וצדקה תציל ממוות", ולא ממיתה משונה אלא ממיתה עצמה.

המעשה שקרה לבתו של רבי עקיבא מצטרף לסידרה של מעשים שהגמרא מביאה שם כדי להסיק מהם שאין מזל לישראל. כלומר גורלו של איש מישראל אינו מושפע מן הכוכבים אלא ממעשיו. על ידי הצדקה ניצול היהודי גם ממיתה.

ובאמת נמצא הקורא למד מן המעשים שהגמרא מספרת, שיש מזל לעולם ויש בסדרי הכוכבים צפונים החוזים עתידות גם לאיש מישראל. שהלא הכלדיים ידעו לחזות נכונה מה צפוי ועלול לקרות לבתו של רבי עקיבא ביום שתיכנס לחופה. בהתאם לתחזיתם אכן ארב הנחש לבתו של רבי עקיבא כדי להכיש אותה בליל חופתה. אף זאת, על סמך תחזית של הכלדיים שאל רבי עקיבא את בתו מה זכות היתה לה להינצל מן המיתה. משמע, שהאמין במידה כלשהי לתחזית מן הכוכבים שהנחש נועד להכישה. החידוש בדברי הגמרא הוא שאצל איש מישראל, גם אם סדרי הכוכבים קבעו וחרצו את גורלו, הנה יש בידו לתקן את המזל לטובה באמצעות מעשי חסד שהוא עושה. לצדקה יש הכוח להכריע את גזירת הכוכבים. צדקה תציל את היהודי ממיתה ולא רק ממיתה משונה כמדרש בבבא בתרא י, ע"א – ויזכה לאריכות ימים (מהרש"א לשבת, שם).

המעשה בבתו של רבי עקיבא שימש במקור ואסמכתא למצווה החשובה ולשכר הגדול שעתיד האדם לזכות בו, בהזמינו עניים לסעודת נישואין. זאת בגלל התפקיד הנכבד שממלאים בסיפור, הכלה, החתונה והסעודה. הכוח הדרמטי המשוקע באופי הנושא, בנסיבותיו ובשותפים לו, השפיע אף הוא על השומע לראות במעגל סעודת הנישואין כמוקד הלקח: כלה שנגזר גורלה למות בליל חופתה מנשיכת נחש. עני רעב, המזדמן לסעודת הנישואין, זוכה לתשומת לב ולרחמים מצד הכלה בעיצומו של ליל חופתה הגורלי. היא נותנת לו מנת סעודתה שלה. סיכה, שתקעה הכלה בלי משים בחור שבכותל, פגעה באקראי ומבלי שתהא מודעת לזה, בעינו של הנחש שארב לה במחבוא החור הצר. הקישור בין מכלול האירועים, כפי שמפענח אותו רבי עקיבא, מציג סדר ותבנית השגחה אלוקית, המושפעים ומכוונים גם על ידי התנהגות האדם ומעשיו. הלקח הלימודי שצדקה תציל ממוות, בכל שהוא מכוון משמעות כללית, ניתב עצמו בסיפור זה אל עבר סעודת הנישואין והמצווה הגדולה להזמין אליהן עניים.

מתניה

המעשה השני, "מתניה", מובא במדרש עשרת הדברות, בדיבר השביעי (וכן בבית המדרש ח"א, עמ' 8. אוצר מדרשים ח"ב, 458. שבילי אגדה, 191. ממקור ישראל, סימן תרכג).

מעשה באדם אחד שהיה מוליד בנים, והם מתים. ועמד בתפילה ואמר, רבונו של עולם, אם תזכני לראות בן שקורא בתורה ואכניסו לחופה אזמין לחופתו כל התלמידים העניים והיתומים שיהיו בעיר. ונעתר לו הקדוש ברוך הוא, ובאה שאלתו לפניו והוליד לו בן, וקרא את שמו מתניה, כי מתת־אלוהים הוא, ולימדו תורה הרבה. בא לחופה זימן לו לחופתו כל התלמידים והעניים והיתומים שהיו בעיר, ומילא שבעה בתים של תלמידי חכמים. שלח הקדוש ברוך הוא את מלאך המוות, עשה עצמו כעני ואמר להתחן, עשה עמי חסד ותן לי מקום בין התלמידים. ענה החתן, מה שהיה לי להזמין כבר זימנתי. וביקש שלוש פעמים ולא רצה להזמינו. דחק ונכנס לחופתו. פגע בו החתן וגרמו לו כאדם לבוש בגדים צואים. ענה החתן ואמר לו, לא דייך שדחקת אותי ונכנסת לחופה אלא שנכנסת בבגדים צואים. הלך בבושת פנים. ואחר כן נכנס החתן לשמוח בחופתו עם הכלה. מתוך שהיו שמחים, דחק העני בדלת. עמד החתן וראה אותו. התחיל כועס עליו ואמר עד מתי אתה מעיז פניך, והלא כבר הברחתיך מן הסעודה ועכשיו אתה באת לכאן. לך מכאן. באותה שעה הלך מלאך המוות ובא לעמוד אצל החתן לפני מיטתו כעמוד אש מן הארץ עד לרקיע. ענה החתן ואמר לו, מי אתה. אמר לו, אני מלאך המוות ובאתי ליטול נשמתך. ענתה כלה ואמרה, רבונו של עולם, תעשה תורתך פלסתר, שכתבת בתורתך: כי־יקח איש אשה חדשה, לא יצא בצבא ולא־יעבר עליו לכל־דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את־אשתו אשר לקח. ועכשיו לא חודש ולא שבת ולא יום אחד. רבונו של עולם, תן לי הריון ממנו שלא אצא כוונה. באותה שעה שמע הקדוש ברוך הוא בתפילתה וגער במלאך המוות, והוציאה את בעלה מן המיתה. ומה היה מעשיה שזכתה לכך. אמה הייתה שואבת מים בכל יום ומספקת לתינוקות של בית־הספר ואשה זקנה הייתה, והייתה בתה (הכלה) תופסת במסה ונותנת ביד אמה ומשענת אותה, והבת הייתה סובלת המים ואומרת לאמה, אמי, אל תניחי מצוה. אם אינך יכולה לעשותה, אני אעשה. תיקרא על שמך. וכן עשתה כל ימיה. ובעבור המצווה הצילה את בעלה מן המיתה. ועל זאת נאמר, אשת חיל מי ימצא ורחק מפנינים מכרה. לא־תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבש שנים. אין שלג אלא מלאך המוות שתציו אש ותציו שלג. זה מעשה של רבי מתניה.

שני הסיפורים, "מתניה" ו"בתו של רבי עקיבא", מעמידים במרכזם את גודל המצווה שבהזמנת עניים לסעודת החתונה. החותם הדרמטי הטבוע בסיפורים מן הסוג הזה, מושג בין היתר מן העובדה שעיקר העלילה ותהפוכותיה מרוכזים בפרק זמן קצר ומטביע חותם במיוחד – ליל החופה. בסיפור בתו של רבי עקיבא הכיוון הלימודי היה על דרך החיוב: צדקה לעניים שקיימה הכלה בסעודת החתונה הצילה אותה עצמה ממיתה. בסיפור מתניה מוצג הרעיון על דרך השלילה: התחמקות מצד החתן להזמין עני לסעודת החתונה, גורה עליו מיתה. הכלה, בזכות כיבוד אם שקיימה ומעשה חסד לתינוקות של בית רבן שהייתה שותפה לו, השפיעה על בית־הדין של מעלה להציל את חתנה מן המיתה.

בשני הסיפורים מעוצבת הכלה כבעלת המעשים הטובים ולזכותה יש לזקוף את ההצלה ממיתה. עם זאת, אצל בתו של רבי עקיבא אין לחתן כל תפקיד באירועים. למעשה מתעלם הסיפור כליל מקיומו. אף זאת, אין לדעת מה חטא חטאה בתו של רבי עקיבא שבגללו נגזר עליה למות בנכישת נחש בליל חופתה. הסיפור יכול היה להרשות לעצמו להעמיד את גורלה בגזירה שרירותית, מאחר שמקור הגזירה נבע ממזל הכוכבים. כנגד זה הצלתה לא הייתה עוד מזל מקרי. בקטע זה ניכרת יד ההשגחה העליונה שמנהלת את גורלה מתוך זיקה למעשיה. מעשה הצדקה שעשתה מטוב לבה ומדעתה עם העני, הציל אותה מגזירת הכוכבים.

בסיפור מתניה ממלא החתן תפקיד מרכזי בחלקו הראשון של הסיפור. בחלקו השני נכנסת לתמונה הכלה בבחינת עזר כנגדו. יש לשים לב כי אבי מתניה קיים כל מה שהבטיח בדברי תפילתו לרבונו של עולם. התפלל לילד, וכשנולד, קיים עליו ללמד אותו תורה הרבה, ולחופתו זימן כל התלמידים העניים והיתומים שהיו בעיר. סעודת החתונה לא לקתה אפוא באי הזמנת עניים. עם זאת מה שידעה בתו של רבי עקיבא בליל חופתה, לשמח עני בלתי קרוא שנתדפק על פתח ביתה ולסעדו במנת האוכל שלה, לא ידע החתן מתניה לנהוג מתוך חסד דומה בליל חופתו. הבאי היה שהבריח בבושת פנים עני מרדן ובלתי מוסר, מאחר שלא נכלל ברשימת המוזמנים הקרואים מעניי העיר, ובעיקר מפני שהופיע לחתונה לבוש בבגדים צואים. הסיפור מבקש באופן זה להעמיד באור ביקורתי מכבלה מסויימת בשמחות חתונה.

הזמנת עניים בתקיפות אומנם ברוחב לב, אך זו נעשית מתוך סלקציה ועל פי רשימת מוזמנים סדורה וערוכה מראש, כך שהמסכן הבודד, יוצא הדופן והחורג מדרך הופעתו, בלתי רצוי. ובהסתמך על עצם הזמנת עניים שקיימו בעלי השמחה, אין חוששים לסלקו.

האומנם רומז הסיפור על חטא כלשהו בהתנהגות החתן בזה שבמה בכלה פתחת לחופה?

היטפלותו של השטן המקטרג

מסתר מעין זה אומנם מצאנו בסיפור 'שאול־מתניה' (תגה), המובא אף הוא במדרש עשרת הדברות, הדיבר השביעי, תיכף אחרי סיפור 'מתניה'. אליהו הנביא מובא בת זוג לבחור העני 'שאול' והללו מתחתנים. ביום השביעי לנשואיהם בא אליהו ומצאו יושב ומשחק עם הכלה. אמר לו אליהו: הנחת ושכחת את חייך, שבע שנים תימכר לעבד תחת שבעת ימי המשתה. ובנוסח המובא במקור ישראל, סימן תריד, מוכיח אליהו להתחן: איך השלכת מנגד את חייך כל שבעת הימים ולא עסקת בתורה וגם לא בגמילות חסדים? על כן נגזר עליך שתימכר לעבד לשבע שנים תחת שבעת ימי המשתה שהיית בהם לבטלה. כעסו של אליהו בעניין שמחת החתן עם כלתו בשבעת ימי המשתה מצריך בכל אופן עיון. שהלא נהג החתן כמצוה וכדרך ישראל, שכל הנושא בתולה צריך לשמוח עמה שבעה ימים ופטור בימי שמחתו מלימוד תורה.

באשר לסיפור 'מתניה', הדגש ששם הסיפור על שמחת החתן, נראה לי לפרשו במגמה לחדד את הניגוד בין מה שמשמח החתן בחופתו עם הכלה, לבין קשיחות הלב ועזות הפנים שהפגין כלפי העני המסכן, אותו הוא מבריח בבושת פנים. ביקש הסיפור להזהיר מפני האפשרות שבשמחת החתן עם הכלה עלולה בלי משים להשכיח מתודעת החתן את המצווה לשמח את העניים. הללו במסכנותם ובכיעור העלוב יראו לו כמיטרד עולב, המקלקל את טעם שמחתם ומעכיר את הדרת המאורע.

סיפור זה מצוטט כאסמכתא בספר עטרי הגפן, פרק ז, הערה כד, כדי להזהיר חתנים מפני גודל מעשה השטן להכשיל במעשה צדקה וחסד בעת הנשואין. וצריך על זה הזהרות יתירה.

בחתונת בתו של רבי עקיבא, הופעת העני מתוארת כמקרה מן המקרים, והעני הוא עני מן העניים. התדפקותו על פתח סעודת החתונה אינה מוצגת כהעמדה בניסיון שמישהו יזם אותה. בחתונת מתניה, לעומת זאת, הופעת העני היא התחפשות מכוונת של מלאך המוות שמוזמן לו תפקיד בנסיבות של שמחה יתירה, להעמיד בניסיון את החתן המאושר והשמח בכלתו. העובדה שהעני מופיע לבוש צואים, דוחק עצמו בלכלוכו להיכנס בעצם עריכת החופה. אחר כך נכנס להטריד את החתן שעה שהוא מתייחד עם הכלה, כל זה הוא מיסוס לסיפורי הנסיונות בהם נהג השטן להתחפש לעני ולחזר על הפתחים. מהמסופר בהם מסתבר שהשטן המקטרג נטפל בעיקר לצדיקים ולישרים (שהלא עניים הוזמנו לחתונת מתניה), כדי להתגרות בבעלי השמחה ולהעמידם בנסיונות קשים. החטאת בני אדם היא משימה המשתמעת כעיקר מעיינו של השטן, במיוחד בעתות של סעודות שמחה ומצווה.

תופעה זו מתוארת בזוהר תורה ליהודה יודל ראזנבורג, פרשת וירא. הדרשן מקדים להזהיר אותנו כללית מן הנטייה הנודעת הזו של השטן, ומקשר זאת אחר כך למשתה הגדול שעשה אברהם ביום היגמל את יצחק, אז קרא לכל גדולי הדור לסעודה ההיא. מקדים הזהר להזהיר: ולמדנו שבכל סעודה של שמחה מקטרג הוא (השטן), הולך ורואה אם האיש הנוהג בסעודת שמחתו הקדים טובה לעניים. ובאם נמצאים שם עניים בבית, נפרד המקטרג ההוא מן הבית ואינו נכנס שמה. ואם לא, נכנס לשם ורואה ערבוב השמחה בלי עניים, ובלתי טובה שהקדים לעניים, עולה למעלה ומקטרג עליו. וכך קרה אצל אברהם. כיון שהזמין לגדולי הדור, ירד המקטרג ועמד על הפתח כדמיון עני. ולא היה מי שישגיח בו. אברהם היה משמש לאותן המלכים והשרים. שרה הניקה בנים לכולם, כי לא היו מאמינים שהיא ילדה, אלא אמרו על יצחק אסופי הוא, ומן השוק הביאו הילד הזה. לפיכך הביאו ילדים עמהם, ושרה לקחה אותם והניקה אותם לפניהם. וכאשר המקטרג ההוא עמד על הפתח, אמרה שרה צחוק עשה לי אלקים. מיד עלה המקטרג ההוא לפני הקב"ה ואמר לו: רבון העולם, אתה אמרת אברהם אוהבי. עשה סעודה ולא נתן לי כלום ולא לעניים. ולא הקריב לפניך אפילו יונה אחת. ועוד אמרה שרה שצחקה בה. א"ל הקב"ה, מי בעולם כאברהם. ולא זז משם עד שבלבל כל שמחה ההיא. ופקד הקב"ה להקריב יצחק לקרבן, ונגזר על שרה שתמות בשביל צער בנה. כל צער ההוא גרם על שלא נתן כלום לעניים (מובא גם בספר הישר, וירא. ובסנהדרין פט, ע"ב. ובבראשית רבה נה, ד, גירסא אחרת).

לפי דעת ר' תנחום ב"ר חייא, בויקרא רבה ז, ג, המשתה שעשו בני איוב, משתה נשואין היה להם, שקידשו להם נשים. וזהו שנאמר באיוב א', ה, "וישלח איוב ויקדשם" – איוב קידש להם נשים. והאחים והאחיות היו באים להיטפל באלה שהיו מתחתנים, כלומר היו באים כדי לעזור בצרכי הנישואין והסעודה. והשווה לזה מה שמסופר בספר דברי איוב ו"ז, על השטן שבא כדמות עני מסבב ושואל על הפתחים, ויתדפק על דלת איוב שיתן לו פת לחם. בפעם הזו עשה השטן ככה מפני שידע שאיוב רגיל לרחם על העניים ולכן היה בטוח כי הוא יקבלנו מיד, אז ימצא דרך לפתותו ולהסיתו. ובספר קב הישר לקאידנובר, פרק י', מביא שמצינו אצל איוב, שעשה סעודה עם בניו ולא היו שם עניים. וקטרג השטן, עד שהמית את בניו ובנותיו של איוב.

בסיפור 'מתניה' הצליח השטן להכשיל את החתן. שלוש פעמים ביקש את מתניה להזמינו ובכל הפעמים הבריח אותו החתן מן הסעודה. קשיחות לבו עשויה להסביר מדוע שונה הסיפור במהלך מסויים שבו מן המתכונת הקבועה של הסיפורים מן הסוג הזה. בסיפורנו מתייצב מלאך המוות אצל החתן מתניה לפני מיטתו כעמוד אש, ומציג עצמו לפני שני בני הזוג כמלאך המוות שבא ליטול את נשמת החתן. כיוון שכך מתערבת מיד הכלה ומעלה לפני מלאך המוות את הטיעונים הנכונים להגנת בעלה. בסיפורים מן הטופס הזה מתראה מלאך המוות לפני החתן בלבד. לאחר דין ודברים מקבל החתן ארכה כלשהי, כדי להיפרד מאשתו. בשלב הזה, כשמספר החתן לכלה את הפגש שנגזר עליו, יוצאת הכלה לפגוש במלאך המוות בשביל להתנצח איתו ולהעלות לפניו את הטיעונים הנודעים. זכות עצמית לא עמדה לו אפוא למתניה להינצל מחרב מלאך המוות. זכות הכלה היא שהכריעה את הכף לטובה. דברי הכתוב בדברים כ"ד, ה, אותם מצטטת הכלה כאסמכתא לבקשתה מעם האלוקים לחון את בעלה, השפיעו את השפעתם לטובה. אף זאת, בזכות מעשה צדקה לתינוקות של בית רבן שעשתה בכל יום בשותפות עם אמה, ובזכות כיבוד אם. על הראשונה נאמר "צדקה תציל ממוות". ועל כיבוד הורים נאמר בעשרת הדיברות "למען יאריכון ימיך".

(המשך יבוא)

אתמול בבורסה

עליות שערים חדות

מאת מרדכי זסם, כתבנו הכלכלי

עליות שערים חדות היו אתמול בשוק המניות בתל אביב. מדד מניות ה"משתנים" עלה ב־2.5 אחוזים לרמה של 199.9 נקודות, לאחר שבמהלך המסחר כבר חצה את רף 200 הנקודות. גם כך זהו המדד הגבוה מאז נבלמה הירידה במפולת פברואר. מדד מניות הבועה עלה אתמול ב־3 אחוזים ל־200.9 נקודות. מחזור העסקות גדל ל־233 מיליון שקל.

לשוק המניות הגיעו עודפי ביקוש של כ־170 מיליון שקל, מרביתם ל"כברות".

בלטו: טבע שעלתה ב־5 אחוזים במחזור של 11 מיליון שקל בעקבות עליות נאות בניו־יורק וכן מניות כור, כי"ל, כזק, ריסקנס השקעות ודומיהן שעלו בין 2 ל־3.5 אחוזים.

בלטו לרעה יהה"ש של הנפט, בעקבות הודעת ישראמקו, ערב יום הכיפורים, על כשלון ההפקה הראשון בקידוח היכל. כך, ישראמקו ירדה אתמול ב־10 אחוזים ושאר יהה"ש בין 5 ל־10 אחוזים.

בכר"ב היתה נטיה לעליות אך לא כמו ב"משתנים".

מניות הבכורה של להבכ"נ עלו אתמול בין 9 אחוזים, ואג"ח ש"א ירדו בכ־3 אחוזים.

בתגובה למדד אוגוסט שפורסם בערב יום הכיפורים, האג"ח המדדיות ירדו אתמול בכחצי אחוז. במק"מ ירדו התשואות לכ־14.5 אחוזים.

בקבוק תבערה נזרק לבית שוטר בפתח־תקוה

בקבוק תבערה נזרק ביום א' לפנות בוקר לביתו של שוטר המשרת בבית המעצר של מרחב שרון בפתח־תקוה. הבקבוק הגיע לבית, התנפץ אך לא התלקח.

מחקירת המשטרה עולה, שאשתו של השוטר נתנה מחסה למשפחה המתגוררת בשכונה ונתונה למעשי אלימות קשים מצד אב המשפחה.

האשה ברחה לבית השוטר כדי לזכות בהגנה.

הבעל האלים התקשר אחר כך לבית משפחת השוטר והודה במעשה.

הוא ידוע למשטרה והמשטרה עורכת סריקות כדי לאתרו ולעצרו.

450 שקלים נשדדו מתחנת דלק בצפון ת"א

שני שודדים רעולי פנים שדדו ביום א' לפנות בוקר 450 שקלים במזומן מעובד תחנת דלק בכביש [illegible] בתל ברוך.

השודדים איימו על המתדלק באמרו, כי יפגעו בו אם לא ימסור להם מזומנים. הוא מסר את פדיון התחנה והשודדים נמלטו ברגל. המתדלק לא נפגע.

הממשלה אישרה העלאת שכ"ד בצמוד למדד

מאת מוסרנו הכלכלי בירושלים

הממשלה אישרה את תקנות הגנת הדייר (דמי שכירות בדירות), לפיהן יועלו דמי השכירות בדירות מוגנות במלוא שיעור עליית מדד המחירים לצרכן מחודש יולי 1993, עד חודש אוגוסט 1994, דהיינו בשיעור של 13.5 אחוז.

כידוע מינה שר השיכון ועדה ציבורית לבדיקה מחודשת של חוק הגנת הדייר, לאור הנסיבות שנוצרו מאז קבלתו במלחמת העולם השנייה.

לוח הצפה

התקשרות בחברות ואמינות

דירות למכירה ולהשכרה - בני ברק

● בבעתיים דירה למכירה, 3 חדרים מסודרת ויפה רוה"ש, ק"ב טלפון 03-313993.

ירושלים

● למכירה דירה 3 חדרים + מרפסת בקומה א' במקור ברוך, רחוב שקט. טל' 03-5409403.

שידוכים

● שדכנית מנוסה בעיקר לדתיים. נא לפנות ת.ד. 2050 בני־ברק.

● שדכנית מנוסה לדתיים חרדים באמינות, דיסקרטיות – שרה 02-521855.

הצעות עבודה

● להוק סיעוד – אזור חולון עדי"ם – שבתאי, טל': 03-5048308 03-5742742 שרה.

● דרושה אשה לעזרה קלה ולחברה, בשעות הבוקר, עבור אישה מבוגרת באזור קטמון־הישנה 02-788566.

● דרושים מטפלים/ות עם רצון לעזור לקשישים העבודה באיזור בני־ברק ורמת־גן 03-5702868, 03-5229904.

● דרושה עובדת מטפלת משק בית ובטיפול בתינוק בתל אביב – טלפון: 03-5441027.

שונות

● חדש! אתגר חינוכי מעניין להעשרת הנוער משחק מחשב "עשה טוב" למסכי VEA "המחשב המתנך" 03-5706034 02-247611 02-811546.

שערי המניות ביום 18.9.94

בנקים למשכנתאות

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב-%	היצע/ביקוש
אדנים	* 367302	6	+24829	+7.2	+18
• ביצוע חלקי 60.0%					
כרמל	864	24305	+79	+10.1	+112673
פיתוח ומשכ	19663	1958			
משכן	32363	1380	+712	+2.2	+2228
עצמאות	69142	85	+3605	+5.5	+332
בינ"ל למשכ	* 39820	157	+1623	+4.2	+634
• ביצוע חלקי 78.3%					
טפחות מב ס	211300	21	+5154	+2.5	+152

מוסדות מימון ענפיים

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב-%	היצע/ביקוש
שלטון	8768	2114	+151	+1.8	+3219
מוסדי השק'	11546	1491	+550	+5.0	+3784
מרב קבלן 5	* 2434	1474	+165	+7.3	+1799
• ביצוע חלקי 74.5%					
ליסינג	95904	18	+4567	+5.0	+9

חברות וסוכנויות ביטוח

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב-%	היצע/ביקוש
אילון בטוח	* 1040	4052	+79	+8.2	+76843
• ביצוע חלקי 79.2%					
הדר 1	1354	21600	+27	+2.0	+21489
הדר 5	1297	11865	-3	-.2	-141
הפניקס 01	4736	1600			
הפניקס 05	4634	660	+129	+2.7	+701
הסנהראל 1	* 1614	934	+20	+1.3	+2872
• ביצוע חלקי 77.1%					
הסנהראל 5	1391	1245	+47	+3.5	+17245
מנורה 1	1357	1277	-14	-1.0	-1277
מנורה 5	1297	1500			
הדר ביטוח	673	1500	+44	+7.0	+3500
סהרים	3336	2450	-68	-2.0	-5000
צור שמיר	118	88904	+1	+1.3	+140909
ציון 5	9508	637	+517	+5.8	+636

מסחר ושרותים

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב-%	היצע/ביקוש
יער	888	59026	+48	+5.7	+166404
מאיר עזרא	5317	25753	-13	-.2	-2204
קריסטל	* 2496	280			
אסותא	1222	1571			
תל. מימון	4550	1409	+175	+4.0	+3630
כמן	811	126418	+4	+.5	+24616
גני הדר	275	30104			
מלונות דן	2832	10053	-29	-1.0	-8831
חוף אלמוג	2194	585			
ים סוף	674	14337	+13	+2.0	+51754
די.סי.אל	772	4475	-2	-.3	-2759
מלל	626	42023	-18	-2.8	-53624
תים	3998	3317	+20	+.5	+1922

נדל"ן, בינוי, פיתוח וחקלאות

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב-%	היצע/ביקוש
אלרוב	2271	3931			
ארזים	314	4063			
ארלן	1470	14911	+57	+4.0	+13620
בית הזהב	320	2460	+9	+2.9	+25000
דרעד 01	285	18877	+1	+.4	+10572
גב ים אחזו	183	119037	+3	+1.7	+172111
יעסוד 1	327	14119			
ירדן	* 600	7055	+13	+2.2	+5951
• ביצוע חלקי 93.9%					
ישפרו	3059	3755	+75	+2.5	+7427
ישראלום	* 2197	900	-33	-1.5	-945
• ביצוע חלקי 96.7%					
ישרס 0.01	* 6816	192	+215	+3.3	+1178
• ביצוע חלקי 71.1%					
ישרס 0.05	6045	235	-187	-3.0	-1035
בזך פיתוח	1015	11005	+10	+1.0	+3326
לומיר 1	5926	874	+173	+3.0	+1932
מתם	3496	2965	-26	-.7	-2653
מאגרי בניה	5506	2179			
מישגב	400	40462	+8	+2.0	+52037
מנרב	11218	180	+327	+3.0	+826
ליפשיץ 5	* 220	14932	-7	-3.1	-33924
• ביצוע חלקי 77.8%					
נאות אביב	1911	1854	+10	+.5	+3866
נכס אחזים	632	14682			
אדים עופר	* 17808	447	+685	+4.0	+700
• ביצוע חלקי 88.8%					
קמור	556	13199	+19	+3.5	+18428
רוגובין 1	1301	1610	+38	+3.0	+10690
רוגובין 5	1305	3300	+38	+3.0	+8229
שיאורים	2896	6379	+84	+3.0	+16581

חקלאות

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב-%	היצע/ביקוש
מטעי הדר 1	31629	18	-239	-.7	-151
מטעי הדר 5	27403	94	-69	-.3	-79
מהדרין	20259	2153	+638	+3.3	+1606
נכסי הדרים	7834	5223	+172	+2.2	+5088
פרי אור	7143	1606	+36	+.5	+409

חברות תעשיה

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב-%	היצע/ביקוש
דובק ש	* 13223	197	+660	+5.3	+1953
• ביצוע חלקי 85.8%					
דובק מ	13581	762			
זגלכל 1	597	11050	+4	+.7	+21954
טמפו	1793	93114	+117	+7.0	+206290
יצור 1 ש"ח	*** הפסקת מסחר ***				
טנפרוסט	11169	471			
עלית 5	1629	109858	+12	+.7	+53605
קרור הס 1	2924	2240	+139	+5.0	+7240
שלמה אבגל	12540	130	+246	+2.0	+46
אדגר	378	26852	+7	+1.9	+23642
אופיס	1310	12250	+35	+2.7	+33382
ארגמן	673	14627	+5	+.7	+20334
דלתא גליל 5	* 1485	94	+61	+4.3	+250
• ביצוע חלקי 65.3%					
רשלנו 1	808	11662			
ורדינון	21316	102			
זיקית 1	4879		-25	-.5	-100
זיקית 5	4639	562			
לודזיה 1	1749	2780	-13	-.7	-5811
לודזיה 4	1296	6821	+19	+1.5	+12450
עיט 1	*** הפסקת מסחר ***				
פולגת א	478	21381			
פרנד	* 2296	880	-41	-1.8	-1033
• ביצוע חלקי 83.2%					
סכרינה גמד	466	8935			
רוגוזין	4161	14196	+160	+4.0	+8956
אודן	418	80974	+20	+5.0	+211190
אלומית	15135	85			
כבלים	1685	55053	+65	+4.0	+55884
תהבוף 1	* 497	3482	+34	+7.3	+7845
• ביצוע חלקי 65.6%					
תהבוף 5	261	34735	+22	+9.2	+73900
זיקה 1	1934	1794	+47	+2.5	+5794
זיקה 5	1777	5120			
כבלי ציון	1264	14741	+3	+.2	+7149
נחושתן 1	1601	4522			
נחושתן 5	1020	7511	+30	+3.0	+9485
פק"ר פלדה	14019	4346	+668	+5.0	+6217
קליל 1	2728	10496	+40	+1.5	+18870
קליל 5	2608	2330	+39	+1.5	+11891

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב-%	היצע/ביקוש
רכבירת	1772	33831	+43	+2.5	+41974
אראקס	*** הפסקת מסחר ***				
אלקו	9979	14600	+123	+1.2	+461
ארית	750	17723	+2	+.3	+6887
ולק	245	508	+11	+4.7	+15500
מקפוזית 1	446	9459	+11	+2.5	+9649
• ביצוע חלקי 67.5%					
פריטונג 5	6173	5666			
ציקלון 1	* 11325	367	+790	+7.5	+364
• ביצוע חלקי 86.8%					
ציקלון 5	8845	294			
קנשטיין	5762	1563	+71	+1.2	+3079
תאת 1	579	3933	+14	+2.5	+1799
תאת 5	508	98953	+16	+3.3	+109692
תדאה	1272	28405	+22	+1.8	+31952
תדיראן	1204	8310	+29	+2.5	+35764
אי פי	950	220053	+25	+2.7	+65787
תעש.אקרשטן	606	190818	+7	+1.2	+17553
אזים בולוס	385	93439	+3	+1.8	+29124
מוזאיקה 1	526	12938	+48	+10.0	+23114
מוזאיקה 5	470	12248	+35	+8.0	+27860
נגב קרמיקה	* 445	5000			
רשפים 1	2890	1509			
רשפים 5	2617	1056			
מטלון 1	2596 מ		-288	-10.0	-1872
ליפסקי ושח	2703	24082			
מקסימה 1	1609	1853	+73	+4.8	+17787
מקסימה 5	1502	3728	+37	+2.5	+7225
סנו 1	1444	2150	+18	+1.3	+4365
סנו 5	1260	1299	+28	+2.3	+4701
פריקלס	2401	32982	+41	+1.7	+12352
קים	6572				
קליין	1254	13088			
תיא	*** הפסקת מסחר ***				
מקסוליבטר	* 579	2808	+29	+5.3	+24674
• ביצוע חלקי 62.5%					
רשרון	3929		+178	+4.7	+678
מלס 85	* 696	1240	+35	+5.3	+4475
• ביצוע חלקי 77.5%					
קרגל	1661	4678	+33	+2.0	+5614
תעל	57768	820	+1133	+2.0	+727
אבירן 1	*** הפסקת מסחר ***				
גולף	1041	11030			
חמישה יוד	340	8232	+11	+3.3	+12547
פו חן	559	12025	-26	-4.4	-31795

חברות להשקעה ולאחזקות

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב-%	היצע/ביקוש
אתניק	7718	100	+297	+4.0	+600
אלגר	* 4711	929	+58	+1.2	+692
• ביצוע חלקי 99.9%					
אפריקה 0.1	478314	220	+11471	+2.5	+71
גולת	7872	2426	+78	+1.0	+3251
דנבאר 1	5200	789			
דנבאר 5	2680	11254	+13	+.5	+4743
וולפסון 01	102155	175	+3929	+4.0	+324
צבי אקרשטן	1303	6500	+50	+4.0	+7200
צבי אקרשטן5	1204	3815	+35	+3.0	+8307
חירון 1	11687	500	-59	-.5	-372
חירון 5	* 10019	61			
יצוא	1801	6276	+27	+1.5	+5757
כלל ישר 50	8774	117	+214	+2.5	+2017
מגור 01	3062	2591	-8	-.3	-434
מגור 05	2557	3604			
סהר השקעות	21811	308080	20209	43.7	
פז השקעות	11815	22190	+563	+5.0	+7503
פמה 01	* 1860	10776	+169	+10.0	+17211
• ביצוע חלקי 86.8%					
כור 1.0	26606	31478	+649	+2.5	+9848

חברות חיפושי נפט וגז

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב-%	היצע/ביקוש
מגן 1	20619		70	10.1	332

מקבילה - חברות וסוכנויות ביטוח

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב-%	היצע/ביקוש
הגנה	*** הפסקת מסחר ***				
י.ה.כ.ל	* 1849	3547	+18	+1.0	+5181
• ביצוע חלקי 91.7%					
קופל	396	16490			
כלל מחשבים	25570	878	+865	+3.5	+1482
משגב	612	67579	+6	+1.0	+41710

מקבילה — נדל"ן בינוי ופתוח

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב-%	היצע/ביקוש
בריקר גת	* 3147	171	+8	+.3	+106
• ביצוע חלקי 90.8%					
דנבאר משא'	5569	6269	+55	+1.0	+3501
מליבו 5	945	64702	+21	+2.3	+17826
לוינשטין 1	880	9135	+24	+2.8	+40478
עוד	7568	542	+75	+1.0	+1549
אסאס	1443	61777	+88	+6.5	+24631
שמן	13423	1157	+454	+3.5	+1837
שופר	* 303	9357	+14	+4.8	+7122
• ביצוע חלקי 68.5%					
פולינון	862	3530			
מ.ל.ם	1504	3495			
גל תעש' 1	* 141	44746			

משתנים

מניה	שער	שינוי בנק'	שינוי ב-%	מחזור בש"ח
הבינלאומי	32134	+860	+2.7	880669
פ.י.בי	49595	+2362	+5.0	2088435
בזק	552	+16	+3.0	4453860
כלל סחר	1140	+22	+2.8	609765
שופרסל ב'	5846	+184	+3.2	668622
דלק	8630	+169	+2.0	2016252
אוזרים	4965	+121	+2.5	1782312
נכסים בנין	25888	+815	+3.2	990619
הכשרת ישוב	1528	+41	+2.7	1994028
תע' כלכלית	1510	+30	+2.0	580224
מבני תעשיה	453	+4	+1.0	698280
קרור הס 5	2771	+74	+2.7	352316
פולגת ב	502			
אודן	418	+20	+5.0	118480
כלל אלקטרו	35228	+1757	+5.2	2882051
אלביט	26515	+327	+1.2	2180728
אלרון	11253	+274	+2.5	2055756
אגן	4701	+103	+2.2	308000
טבע	90381	+4712	+5.5	8396037
ים המלח	1302	+29	+2.2	859095
פטרוכימים	1163	+23	+2.0	858618
תא"ס 1	1127	+35	+3.2	518980
מפעלי נייר	14921	+293	+2.0	1065694
כלל תעשיות	2043	+50	+2.5	2674416
אי.די.בי פת'	66316	+1932	+3.0	2109915
אפריקה 1	445016	+10854	+2.5	925676
תלישראל 1	26603	+585	+2.2	1312495
תלישראל 5	26503	+772	+3.0	791354
פועלים השק'	11561	+199	+1.7	1915458
דיסקונט השק'	23637	+744	+3.2	4399266
כלל ישר' 10	9538	+300	+3.2	3126996
פריון	16502	+635	+4.0	437164
פז נפט	256	-25	-9.0	1639800
יואל	242	-22	-8.2	4533900
נפטא	704	-37	-5.0	2288960

ירושלים

עיריית ירושלים

האגף לתרבות תורנית

לכל תושבי ירושלים ולעולים לרגל

לירושלים עיה"ק במועד

הנכם מוזמנים לבקר בסוכה שהוקמה על־ידי "האגף לתרבות תורנית"

בקריית העירייה, כיכר ספרא

אשר תהיה פתוחה לקהל בימי חול המועד סוכות הבעל"ט

בסוכה יוצגו יצירות אומנות יהודיות ומרהיבות

מאת האומן הר' **יעקב ויסברג**

בנושא חגי ישראל ומועדיו

לרשות המבקרים יועמדו סטים מהודרים של ארבעת המינים לנטילת לולב.

בברכת מועדים לשמחה

הכניסה חופשית

עצרת התעוררות שיזם ארגון ויצ"ו – בבית הכנסת הגדול בתל־אביב

כמאת עולים חדשים, שגדשו את היכל בית הכנסת הגדול ברחוב אלנבי בתל אביב השתתפו, לראשונה בחייהם, במקס "הכפרות" המסורתי, שהיה חלק ממסע התעוררות יהודי.

העולים החדשים שהגיעו ממרכזי הקליטה במרחב גוש דן, השתתפו בערב מיוחד שארגן עבורם לקראת יום הכיפורים על ידי מחלקת הקליטה של ארגון ויצ"ו, בשיתוף הרשות העירונית לקליטת עלייה של עיריית תל אביב.

במהלך האירוע השמיעו דברי ברכה והערכה, נתן וולך, סגן ראש עיריית תל אביב בשם העירייה, והרב משה בר, רבה של יד אליהו, שדיבר על ערכו של יום הכיפורים ומשמעותו בחיי הפרט והכלל, קיים את מנהג ה"כפרות" מאות העולים, סבבו מעל ראשם צרור מטבעות שיועדו לצדקה ומילמלו את "זאת כפרתי", בהנאה מרובה...

בתכנית האמנותית השתתפו – רביעייה קאמרית של ויצ"ו בת"א, להקת יוצאי הרבנות הצבאית בהנחייתו של שלומי גולדברג שהלהיבו את האוספים בשירי מסורת. הפיקה את הערב – והגה שילה, יו"ר מחלקת הקליטה של ויצ"ו, שתיארה גם את סיפורה האישי ודרך קידוש יום הכיפורים בדרך המקורית על ידה.

ברכת כהנים המונית בחג הסוכות

עם ה' בארץ הקודש ובכל העולם כולו זקוק לרחמים מרובים ואין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים, כמבואר בחז"ל גודל הכוח והזכות של ברכת כהנים,

על כן יתאספו המוני עם ה' **ביום חמישי ב' דחוהמ"ס**

על יד שריד בית מקדשנו **הכותל המערבי**

י"ז לחודש תשרי השביעי, להתפלל יחד תפילת שחרית ומוסף ברוב עם בהתעוררות קדושה ונבקש מלפני רחום על עמנו, שהם בצרה ובצוקה, והמוני הכהנים ישאו ידיהם קודש לברך את עם ה' בברכה המשולשת,

ועי"ז ברכת כהנים יעלו הרצונות לפניו, כדכתיב (דה"י ב' ל'), "ויקומו הכהנים הלוים ויברכו את העם וישמע בקולם ותבוא תפלתם למעון קדשו לשמים": וה' ממרום ישקיף וירא בעני עמו וישפיע עלינו שפע ברכות וישועות בכלל ובפרט, ויחיש ויגאל גאולתנו ופדות נפשנו עי"י ביאת משיח צדקנו בקרוב ובבנין בית מקדשנו אמן

- תפילת שחרית בשעה 8.00 • ברכת כהנים השחרית בשעה 8.45
- תפלת מוסף ברוב עם 9.30 • ברכת כהנים דמוסף בשעה 9.45

הכהנים מתבקשים לבוא ולברך את עם ה'

מודעה זו מודפסת לעילוי נשמת ר' אשר ב"ר יעקב הרצוג ז"ל שנפטר כ"ח סיון תשמ"ט

ירושלים
עיריית ירושלים
האגף לתרבות תורנית

עטרת ליושנה

שמחים להזמין את העולים לרגל לירושלים
לבקר בתערוכה המרשימה של דגמי בית המקדש וכלי ודגם בית המקדש השלישי

מול הכותל

ברחוב משגב לדך 29 ירושלים (על יד הכותל המערבי)
פתוח בחול המועד בין השעות 10:00 – 20:00 ברציפות

סיורים מודרכים חינם בעברית ובאנגלית
ברובע היהודי העתיק (הרובע המוסלמי)
בבתי הכנסת ובחצרות היהודים

נקודת המוצא "מול הכותל" משגב לדך 29, טל. 894466

המחלקה להסברה

ירושלים
עיריית ירושלים
האגף לתרבות תורנית

ההסתדרות ישורון ירושלים — ישיבת שעלבים

בליל הושענא רבה

יום ראשון, כ' בתשרי (25.9.94) יתקיימו בבית הכנסת המרכזי ישורון רח' המלך ג'ורג' 44, בשיתוף עם ישיבת שעלבים השעורים הבאים:

בשעה 22:00
בענין מורה לגזרה (באנגלית)
הרב הגאון **צבי שכטר** שליט"א
ראש ישיבת רבנו יצחק אלחנן בארה"ב

בשעה 23:15
הסתכלות במצוות ישוב הארץ (בעברית)
הרב **אברהם אבידן** שליט"א
ראש ישיבת שעלבים

מנחה: הרב **מעלה גלינסקי**
המשך הלימודים במקום עד תפילה ותיקין
כיבוד קל בסוכה — ישיבה נפרדת לנשים

הציבור מוזמן

המחלקה להסברה

ירושלים
עיריית ירושלים
האגף לתרבות תורנית

מכון התורה והארץ
מכון תורני מדעי למחקר
ישום והסברת מצוות התלויות בארץ

שמחים להזמין את אנשי ירושלים והמוני בית ישראל העולים אליה, לבקר בתערוכת

שלחן נקי — כשרות בפעולה

בנושאים:
▫ כשרות המזון ומרכיביו ▫ חרקים במזון ▫ הטמא והטהור ▫ תרומות ומעשרות ▫ ערלה ושביעית ▫ בשר וחלב ▫ מאכלי עכו"ם ▫ מזון תעשייתי ועוד

הקרנת שיקופיות ואמצעי המחשה נדירים

התערוכה תתקיים אי"ה בהיכל ישיבת הכותל (מרכז תורני וואהל) ברובע היהודי,
בימים רביעי וחמישי, א', ב', חוה"מ
ט"ז, י"ז בתשרי (21-22.9.94) בין השעות 10:00-19:00

בתערוכה יוקרנו מספר סרטים בנושא הכשרות.
בכל יום בשעה 12:00 תתקיים הרצאה מאירת על כשרות המזון מפי הגאון הנודע הרב **יואל שוורץ** שליט"א גדול המומחים בנושא.

[אבקרי התערוכה הכניסה [יאצפה הכותו]י חינם

המחלקה להסברה

הפעם — השמחה המרכזית בת"א
שמחת בית השואבה המרכזית בתל אביב
יום רביעי א' דחוה"מ
בהשתתפות: הרה"ג הרב ישראל מאיר לאו שליט"א הרב הראשי לישראל, אדמו"רים, רבנים ונציגי ציבור חשובים
★ להקת פיאמנטה בניצוחו של הזמר אבי פיאמנטה
★ רפאל באבוקות אור ושמחה בהופעה מלאה ★ ילד הפלא רפי בימון
באולמי היכל שלמה — בשיתוף עיריית ת"א, המחלקה לתרבות תורנית

עיריית תל-אביב-יפו

מבצע סוכות תשנ"ה – חלוקת סכך

לקראת חג הסוכות תשנ"ה תחלק עיריית תל-אביב-יפו בשיתוף המועצה הדתית, סכך לציבור הרחב כדי למנוע פגיעה בעצים בעיר.
החלוקה תתבצע בימים א', ב' 18–19.9.94 לתושבי העיר בלבד, בנקודות החלוקה הבאות ובפרוט לוח הזמנים:

מס'	השכונה	מקום התחנה	יום א' 18.9.94	יום ב' 19.9.94
1	יפו ג'	סהרון פינת אייזיק חריף	1300–1345	
2	יפו א'	שד' ירושלים 155 ברחבה	1400–1445	
3	נווה עופר	רח' שז"ר ע"י המתנ"ס	1500–1545	
4	קרית שלום	ישראל גורי ע"י קופ"ח	1600–1645	
5	קרית שלום	רח' גבעת כח ע"י בריכת השחיה	1300–1345	
6	שפירא	שד' חכמי ישראל פינת מסילת ישרים	1400–1445	
7	פלורנטין	שד' וושינגטון	1500–1545	
8	שבזי	רח' פינס 6	1600–1645	
9	מרכז העיר	שד' רוטשילד פינת מאז"ה	1300–1345	
10	מרכז העיר	גן מאיר, רח' המלך ג'ורג'	1400–1445	
11	מרכז העיר	שד' סמאטס ע"י בית הכנסת	1500–1545	
12	נחלת יצחק	בנימיני ע"י הכניסה לגן בוצ'קו	1600–1645	
13	לבנה	דרך לוד מול רח' בירנית ע"י משרדי "חלמיש"		1100–1145
14	עזרא	תרונו פינת אורים ברחבה		1200–1245
15	התקוה	בכניסה לגן התקווה, רח' גבעתי		1300–1345
16	רמת הטייסים	דרך הטייסים פינת ההגנה ע"י ביהכנ"ס		1400–1445
17	יד אליהו	רח' הפלמ"ח, רחבת בית הכנסת הפועל המזרחי		1100–1145
18	רמת ישראל	דם המכבים 26 מרכז קניות		1200–1245
19	נוה שרת	רח' הדף היומי פינת הצנחנים		1300–1345
20	רמת החייל	רח' ק"ם פינת עולי הגרדום		1400–1445
21	הדר יוסף	פינת רח' קהילת יאסי ליד מועדון חרות		1100–1145
22	מעוז אביב	ע"י הצרכניה		1200–1245
23	רמת אביב ג'	רח' אחימאיר ברחבה מול רקאנטי		1300–1345
24	רמת אביב	רח' ברודצקי ע"י בי"ס אליאנס		1400–1445

אזהרה: אין לקטוף סכך באופן פרטי, העבריינים יענשו.
שמור על העצים – הגן עליהם!
בכל בעיה יש לפנות למוקד העירוני 24 שעות ביממה לשירותך טל': 106

מאפיות אנג'ל ירושלים

בזמן שלך עם הטעם שלנו – קפה ומסעדה חלבית מיוחדת במינה
תפריט עשיר בשילוב הלחמים הטובים והטריים של אנג'ל.

★ כשר ללא חשש שביעית.
★ פתוח כל השבוע וגם במוצאי שבת.
★ סוכה במקום.

רעננה – רח' אחוזה 68 (פינת רחוב שברץ) מרכז אליאב טל: 09-429152
חניה חופשית במרתף הבנין.
(הכניסה לחניון מצד רחוב שברץ)

המביא שובר זה יקבל שי, הזמנה זוגית לקפה בעת הארוחה.
שנה טובה וחג שמח
להתראות **אורית ושמשון**

בע"ה

המשרד לענייני דתות
האגף להסברה לאירועים ולהדרכה — הרבנות הראשית לישראל

עם ישראל עולה בהמוניו, אנשים נשים וטף לקיים

זכר למעמד

הקהל

שיתקיים אי"ה ביום רביעי ט"ז תשרי תשנ"ה (21.9.94) א' דחוהמ"ס ברחבת הכותל המערבי בירושלים בשעה 12.00 בצהריים.

במעמד
כבוד הרבנים הראשיים לישראל שליט"א

בהשתתפות:
חברי מועצת הרבנות הראשית
הרבנים הראשיים לירושלים ורבני הארץ
הרב הראשי לצה"ל שליט"א
רב הכותל שליט"א
ראש עירית ירושלים
מנכ"ל המשרד לעניני דתות

בתוכנית:
- קריאה בתורה
- דברי התעוררות
- פרקי תפילה והודיה בליווי חזנים

לציבור תחולק במקום חוברת ובה תוכנית האירוע ופרקי תפילה.
- מקומות מיוחדים ונפרדים לנשים.

יהי רצון שנזכה לגאולה שלמה במהרה ולקיים את המצוה כתיקונה בבנין שלם

הרבנים הראשיים לישראל ומנכ"ל המשרד יקבלו את העולים לרגל בסוכה, ברחבת הכותל המערבי, ביום רביעי ט"ז תשרי תשנ"ה (21.9.94) החל משעה 10.00 בבוקר

שערי חליפין במט"ח
בנק המזרחי

שערי קניה מכירה של בנקנוטים, העברות במטבע חוץ ליום 16.9.94, עד למחרת בשעה 12.30. לעסקת בדולרים עד לסך 1.000 דולר וביתר המטבעות עד שווי 500 דולר יהיו כמפורט להלן:
בנוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחי'	שער קניה (צ'קים והעברות)	שער מכירה (צ'קים והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	2.9988	3.0411	2.9500	3.0900
בריטניה	לי"ש	1	4.6946	4.7608	4.6100	4.8400
שוודיה	כתר	1	0.4007	0.4064	0.3900	0.4100
שווייץ	פרנק	1	2.3300	2.3629	2.2900	2.4000
קנדה	דולר	1	2.2180	2.2493	2.1800	2.2900
פינלנד	מארק	1	0.6045	0.6131	0.5900	0.6200
גרמניה	מארק	1	1.9353	1.9626	1.9000	1.9900
דנמרק	כתר	1	0.4908	0.4977	0.4800	0.5100
הולנד	גולדן	1	1.7244	1.7488	1.6900	1.7800
איטליה	לירה	1000	1.9186	1.9457	1.8800	1.9800
אוסטרליה	דולר	1	2.2296	2.2611	2.1900	2.3000
אוסטריה	שילינג	10	2.7486	2.7874	2.7000	2.8300
צרפת	פרנק	1	0.5663	0.5743	0.5500	0.5800
נורווגיה	כתר	1	0.4411	0.4474	0.4300	0.4500
יפאן	ין	100	3.0245	3.0672	2.9700	3.1200

מגן דוד

אופקים 07-274767, אור־יהודה 03-9311111, אזור 03-9642333, אילת 07-372333, אריאל 03-9366111, אשדוד 08-551333, אשכול/צוהר 07-274767, אשקלון 08-551333, באר־שבע 07-274767, בית־שאן 06-553333, בית־שמש 02-523133, בני־ברק 03-5793333, בת־ים 03-9642333, גבעתיים 03-5793333, גבעת־שמואל 03-9311111, דימונה 07-559333, הרצליה 03-9311111, זכרון־יעקב 09-623333, חדרה 09-623333, חולון 03-9642333, חיפה 04-512233, חצור־הגלילית 06-790111, טבריה 06-790111, יבנה 08-451333, יהוד 03-5460111, יקנעם 04-512233, ירוחם 07-559333, ירושלים 02-523133, כפר־סבא 09-623333, כרמיאל 04-912333, לוד 03-9311111, מגדל־העמק 06-553333, מעלות 04-912333, מצפה־רמון 07-586058, נהריה 04-912333, נווה זהר 07-957222, נצרת־עילית 06-553333, נתיבות 07-274767, נתניה 09-623333, עכו 04-912333, עפולה 06-553333, ערד 07-559333, פתח־תקוה 03-9311111, צפת 06-790111, קצרין 06-790111, קרית־אונו 03-9311111, קרית־גת 08-551333, קרית־טבעון 04-512233, קרית־מוצקין 04-512233, קרית־מלאכי 08-551333, קרני־שומרון 09-929222, קרית־שמונה 06-944334, ראשון־לציון 03-9642333, ראש־פינה 06-790111, רחובות 08-9642333, רמלה 03-9642333, רמת־גן 03-5793333, רמת־השרון 03-9311111, רעננה 03-9311111, שדרות 08-551333, תל־אביב 03-5460111.

מוצ"ח

ירושלים: שטראוס א', רח' אביגדור 3, טל' 706660.

רדיו

ערב סוכות

קול המוסיקה

06.06 לקום עם מוסיקה; 09.00 תכניות הבוקר של קול־המוסיקה; 13.57 בימת שיר; 14.05 שבוע בתזמורת; 14.06 מוסיקה לשעת צהריים; 16.00 מאולמי הקונצרטים בעולם.

רשת א'

06.06 שירים עבריים; 07.30 שירים עבריים; 08.05 הגות; 08.55 קראתי ספר; 09.05 שירים עבריים; 10.05 סלודיין; 11.05 שירים עבריים; 12.05 מוסף מורה תיכון; 14.05 בראש צעיר; 15.05 חג הסוכות תעשה לך; 16.05 דרכי אדם; 17.05 לוח השנה.

רשת ב'

06.06 הבוקר הזה; 09.05 מה יהיה בחג; 11.05 שירים עבריים; 12.05 בחצי היום; 14.05 כמעט חג; 15.05 רגעי קסם; 16.05 פניני חג.

רשת ג'

06.06 הכל פתוח; 07.05 אוקטן גימל; 09.05 בוקר בוקר; 10.05 תכנית עשר; 11.05 כיאס חוזה; 13.05 רק בערב חג; 15.05 לפנות ערב חג; 17.05 ממש נפלא.

גלי צה"ל

04.57 פרקי אבות; 05.00 אות פתיחת השידורים; 05.02 צה"ל יוצא חג; 05.56 באופן מילולי; 06.00 מבזק ידיעות; 06.30 בוקר טוב ישראל; 07.07 שבע אפס שבע; 08.00 בוקר טוב ישראל; 09.05 בוקר של חג; 11.05 אצנר; 13.00 בצהרי היום; 13.15 אצנר; 14.05 עוד לא חג; 15.05 שירים לערב חג; 16.05 שירים שכותבים את עצמם; 17.05 סיפורים מהסוכה.

מוצאי חג

קול המוסיקה

19.05 צלילים בין ערביים; 20.00 בימת שיר; 20.03 פלסטרינה ובני תקופתו; 21.00 עניין של הסכמה; 23.00 צלילים לסיומו של יום.

רשת א'

19.05 פיוטי סוכות במקור ובעיבוד; 20.05 מעמד הקהל; 21.05 שידור ישיר מפסטיבל עכו.

רשת ב'

19.05 עבר חג; 20.05 שירים עבריים; 21.15 בהגשה אישית; 23.05 אמצע הלילה; 00.05 יומן חצות; 01.05 לתוך הלילה.

בתי חולים

יום שני

ירושלים

הדסה עין כרם (פנימית, כירורגית, אורטופדית, עיניים), משגב לדך (נשים), ביקור חולים (ילדים, א.א.ג.).

תל־אביב והמרכז
(כל המחלקות)

שיבא תל השומר, בילינסון פתח־תקוה, איכילוב תל־אביב, וולפסון חולון, אסף הרופא צריפין.

יום שלישי – סוכות

ירושלים

ביקור חולים (פנימית, נשים), שערי צדק (כירורגית, א.א.ג.), הדסה עין כרם (ילדים, אורטופדית, עיניים).

תל־אביב והמרכז
(כל המחלקות)

שיבא תל השומר, בילינסון פתח־תקוה, איכילוב תל־אביב, וולפסון חולון, אסף הרופא צריפין.

טלוויזיה

יום שני – ערב סוכות

החינוכית

08.00 אמנות העולם הערבי; 08.30 המובחרים; 08.55 רכבת ההפתעות; 09.15 פרפר נחמד; 09.40 ליכלוכית; 10.25 הרוכבים הצעירים; 11.10 הרפתקאותיו של בר מזל; 11.35 קשר הכותנה; 12.00 אנגלית ה'; 13.30 פלאי פלאים; 13.30 שעת בישול; 13.45 כרים קולנוע; 16.00 צער גידול בנות.

ערוץ 2

14.00 פלפסוס; 14.05 בוטורים; 14.30 בשימה סודית ביותר; 15.00 יוסף המספר; 15.30 תפוס ביזון; 16.00 הימים האמיצים; 17.00 החדשות; 17.05 אבירקים מבוחיקים.

מוצאי חג

הערוץ הראשון

19.00 החדשות (ע); 19.30 ערב טוב (ע); 20.00 בסוכות חמש; 20.30 רחוזן; 21.00 מבט; 21.20 חיים סכאלה; 22.50 חדשות; 22.55 לורין המתוקה; 00.25 פסוק של יום.

ערוץ 2

20.00 החדשות; 20.30 גלגל המזל; 21.00 אחר צהריים של פורענות; 23.30 החדשות; 23.35 ליידי גלובס 94; 24.05 מגוון הספורט העולמי של ג'ילט.

בתי מרקחת

יום שני

ירושלים: שטראוס א', רח' אביגדור 3, טל' 706660.
תל אביב: לב העיר, רח' אחד העם 69, טל' 5603862; שלמה המלך, רח' שלמה המלך 78, טל' 5246461.
פתח תקוה: מור, רח' אורלוב 77, טל' 9341507.
נתניה: הנשיא, רח' ויצמן 36, טל' 823639.
חולון בת ים: מור, רח' חביבה רייך 20, בת ים, טל' 583360.
רמת גן: רמת יצחק, רח' ירושלים 96, טל' 6777506.

יום שלישי – סוכות

ירושלים: קופ"ח מכבי, רח' אגריפס 15, טל' 243469.
תל אביב: גרוס, רח' שינקין 27, טל' 5284791; אחוה, רח' דיזנגוף 165, טל' 5224717.
פתח תקוה: עין גנים, רח' חוזן איש פ. גודרון, טל' 9305051.
נתניה: כלל פארם, שד' בנימין 60, טל' 338091.
חולון: תקוה, כפר סבא, טל' 5042428.
רמת גן: עליה, רח' קריניצי 2, טל' 6722840.

הצופה
עיתון יומי
HATZOFE DAILY

הוצ"ל הצופה בע"מ
עורך: משה אישון; מנכ"ל: גיל אשל; מערכת ומנהלה: תל־אביב, הסוכנות 66, טל' 5622951, ת"ד 2045, חשבון בנק הדואר: 4411449; פקסימיליה: 5621502; סניף ירושלים: רח' בן יהודה 3, ת"ד 1148, טל' 02-234910; בנגב טל' 02-639524; סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 04-663628, בנגב 04-717145
מכל משעה 2.00 בצהריים 04-717145
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ולסגנונן

הצופה

בוטל הסעיף המתנה חברות בהסתדרות לעובדי מוסדותיה

מאת מולי פיקרש, כתב עתי"ם

הנהגת ההסתדרות (הוועדה המרכזית), החליטה ביום א' בישיבתה השבועית לבטל את הסעיף המתנה חברות בהסתדרות לעובדי מוסדות בהסתדרות.

כתב עתי"ם מציין, כי החלטה זו תאפשר לכל חבר הסתדרות להיות חבר גם במוסדות שאינם הסתדרותיים כמו קופ"ח מכבי ועוד. בכך, השיג יו"ר ההסתדרות חיים רמון, את אחד היעדים ששם לעצמו למטרה קודם הבחירות. "לא נבנה ההסתדרות בכפיה. התחייבנו לבחור לא להתנות חברות בהסתדרות לעובדי מוסדות ההסתדרות", אמר רמון במהלך ישיבת ההנהגה, שאישרה בעקבות כך תיקונים במספר סעיפים בחוקת העבודה, אשר חייבו עובדי מוסדות ההסתדרות בחברות בהסתדרות.

כתב עתי"ם מציין, כי החלטת ההנהגה היא בניגוד מלא של הוועד הפועל.

יו"ר האגף לארגון ולמועצות פועלים, פיני שומר, התנגד מהחלטה וטען, כי כל איגוד מקצועי בעולם דואג שתשאר זיקה כלשהי לארגון שבו הוא מועסק. הצטרף לטענותיו, גרשון גלמן, מזכיר הסתדרות מרחב תל-אביב, שאמר כי אם לא תהיה הזדהות עם כלל המערכת, "איני מבין להיכן אנו חותרים".

נושא אחר שעלה בישיבת ההנהגה היה זכות הבחירה להסתדרויות המקצועיות. הוחלט לאשר עקרונית, כי חברי ההסתדרות המקצועית, אף אם אינם חברי ההסתדרות הכללית, יהיו זכאים לבחור ולהיבחר לאיגודים המקצועיים.

בירושלים: תחרות הסוכה הנאה תשנ"ה

המחלקה למורשת ישראל באגף לתרבות שבעיריית ירושלים, הכריזה השנה על תחרות הסוכה הנאה תשנ"ה המיועדת לאזרחי ירושלים.

התחרות תתקיים מחר ערב חג הסוכות, יום ב' 19.9.94. צוותי השיפוט יצאו לבדוק את הסוכות ויספקו עפ"י הקריטריונים הבאים: נקיון הסוכה, עיצוב בפנים, שימוש במקורות, עבודת ילדים, וקישוט עפ"י נושאים.

הסוכות שיזכו במירב הנקודות יעלו לשלב הגמר. בגמר יערך ביקור ע"י צוות שופטים נוסף, ביום רביעי א' חוה"מ – 21.9.94.

הצוות יקבע את שלושת הזוכים הראשונים בתחרות הסוכה הנאה, ואלה יזכו בתעודות הוקרה ובפרסים.

הליכי תכנון מזורזים לפרוייקט מינהרת הכרמל בחיפה

מאת סופר "הצופה"

הוועדה המחוזית לתכנון ולבניה חיפה בראשותו של ד"ר חיים קפלן החליטה בתום דיון ממושך לאשר את הפקדת פרוייקט מינהרת הכרמל בחיפה.

מינהרת הכרמל הוא הפרוייקט התחבורתי הגדול ביותר שתוכנן בארץ.

אורכה של המינהרה כ-2 ק"מ והיא אמורה לחבר את אזור מפרץ חיפה עם המבואות הדרומיים של העיר חיפה.

עלות הפרוייקט מעל 100 מיליון דולר.

ד"ר חיים קפלן מסר שבשל חשיבות הפרוייקט הוא יטופל במסלול של הליכי תכנון מזורזים, על מנת שהשלמת עבודות המינהרה יסתיימו עד שנת ה-2000.

הוועדה המחוזית גם אישרה להפקיד תוכנית שהגיש איש העסקים גד זאבי להקמת קומפלקס למסחר, למשרדים ולמלונאות בהשקעה של 75 מיליון דולר בשכונת נוה שאנן, בסמוך לפתח מנהרת הכרמל בכביש רופין.

כמו כן אישרה הוועדה המחוזית הקמת מרכז מסחרי ועסקים ראשי ברחוב הנביאים בלב שכונת הדר הכרמל, במקום קולנוע ארמון הקיים זה שנים רבות במקום.

ד"ר קפלן הגדיר את חברי הוועדה לאשר פרוייקטים אלה בנימוק שהם יהוו מנוף כלכלי לפיתוחה של העיר חיפה ויעודדו יזמים נוספים להשקיע בעיר.

אווירת חג הסוכות ניכרת בגוש דן

מאת מולי פיקרש, כתב עתי"ם

אווירת חג הסוכות ניכרת בערי גוש דן בשבמרפסות בתים רבים, על הגגות והחצרות, צצו סוכות ססגוניות.

רבים מהתושבים נסתייעו בחלוקת הסכך, חינם, שהוסדר על ידי עיריות גוש דן, כדי למנוע את השחתת עצי הנוי והדקלים.

צויין, כי שומרים הופקדו על הפארקים העירוניים ושדרות העצים כדי למנוע גם השנה נסיונות של גזילת ענפי הדקלים והלולבים.

מזכיר המועצה הדתית לתל-אביב יפו, חיים גלים, מסר לכתב עתי"ם, כי השנה אמורים לקיים במהלך חול המועד שורה של שמחות בית השואבה המסורתיות, בהשתתפות ראש עיריית תל-אביב, רוני מילוא, חברי מועצת העיר, רבנים, אישי תורה וציבור. כמו כן יארחו את חיילי השריון המאומצים על ידי עיריית תל-אביב, ויפעילו במסגרת זו, כמסורת השנים, את תצוגת השריון המאורה אלפי ילדים ומבוגרים כאחד, מדי יום.

כתב עתי"ם מוסיף, כי בתחנה המרכזית החדשה בתל-אביב מתקיים, לראשונה, יריד "ארבעת המינים". לצד רוכלי האתרוגים הלולבים, מוצעים למכירה בקומה מספר 4 בתחנה החדשה, גם שפע של קישוטים לסוכות, סכך ואף סוכות לנצח. במקביל, מתקיים במקום גם יריד ספרים.

הרבנות הצבאית סיימה את חלוקת הסוכות וארבעת המינים לכל היחידות והבסיסים השונים ברחבי הארץ, אשר יתחרו במשך כל החג על התואר, "הסוכה הצה"לית היפה ביותר". נמסר, כי הבסיס המנצח יקבל מגן הוקרה מהרב הראשי לצה"ל, האלוף גד נבון.

באירגון "שיבת ציון" – חג הנוער הדתי – ת"א במוצאי א' דסוכות – יום שלישי בערב בשעה 20.30

חגיגת שמחת בית השואבה בהשתתפות הרב הראשי לישראל, הרב ישראל מ. לאו הרב המרכז הקהילתי הצפון ת"א – הרב בן ציון נשר.

הזמר מנשה פטמן בליווי תזמורת "צליל חמד" ירקידו את הציבור.

כל האירועים מתקיימים בבית המרכז הקהילתי, רחוב בריהודה 86, ת"א.

הושלמו ההכנות לאירועי המוסיקה היהודית במרום הגליל

מאת חיים פיקרש, סופר "הצופה"

חובבי המוסיקה היהודית המקורית אמורים ליטול חלק בתוכלה של מועד חג הסוכות במסגרת הניגונים היהודי שייערך באזור מרום הגליל ביוזמת המועצה האזורית מרום הגליל בראשותו של אהרון מעטוק המחלקה לתיירות ואירועים במשרד התיירות, הסוכנות היהודית ותנועת "ביחד".

מסע האירועים ייפתח ביום השלישי ה-20 בספטמבר בתוכנית "קולות וקוידלעך" שתתקיים במושב אמירים. בקיבוץ פרוד יתקיים דיון בהנחיית חיים יבין בשאלה "האם כל אחד יכול להיות קיבוצניק" ומופע נוסף – "כינור הקסם" שיתקיים בקיבוץ סאסא עם מירל רוניק ותזמורתו. מרדכי בן מרדכי, מנהל "ניגונים" חבריה לירח – המפיק והמנהל האמנותי של אירועי המוסיקה היהודית במרום הגליל, ציינו כי במפגש ראשון מסוגו זה יגיעו גם בני דתות, כמו מוסלמים, דרוזים ונוצרים מרונים המאכלסים את אזור מרום הגליל. האירוע ייעוד על פיסגתו של הר מירון ויעמוד בסימן של "כנור על ההר".

עשרות אירועים נוספים כמו שמחת בית השואבה, שתערך במושב ספסופה, ה"שטעטעל ביער" שיערך במרכז התיירותי בבית יער – מול הכניסה לעיר צפת וכן "הצדיעה לכוחות הביטחון בגליל" שתערך בהשתתפות להקת פיקוד הצפון.

יוזמי שרשרת האירועים מצפים לבואם של אלפי מבקרים מחובבי המוסיקה היהודית והפולקלור העדתי.

שמואל סלבין מנכ"ל מפעל הפיס

שמואל סלבין נבחר היום (18.9.94) למנכ"ל מפעל הפיס. בחירתו למנכ"ל מפעל הפיס אושרה בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום א' 18.9.94.

שמואל סלבין הוא מועמדו של יו"ר דירקטוריון מפעל הפיס גדעון גדות.

שמואל סלבין כיהן בעבר כיועץ כלכלי לראש הממשלה יצחק שמיר, כמו"כ כיהן כמנכ"ל משרד העבודה והרווחה, בתפקידו האחרון היה משנה למנכ"ל קונצרן ידיעות אחרונות.

שמואל סלבין, 40, נשוי + 2 בוגר כלכלה ויחסים בינלאומיים ותואר שני במנהל עסקים מהאוניברסיטה העברית בירושלים.

פיס צ'אנס

הגרלה מיום 18.9.94

♠	♥	♦	♣
K	10	J	9

3,000 שקלים נשדדו בבני-ברק

3,000 ש"ח במזומן נשדדו ביום א' אחר הצהריים ממשרד לשיווק פירות שמיטה ברחוב מהר"ל 9 בבני-ברק.

שני שודדים, חמושים באקדח, איימו על הקופאי במקום ושדדו ממנו את המזומנים. השודדים נמלטו ברכב. איש לא נפגע במהלך השוד.

מרתון סרטים יתקיים בסוכות ב"יד ושם" בירושלים

מרתון סרטים עלילתיים ודוקומנטריים, בנושא סרטים חדשים שהופקו בשנה האחרונה, על השואה ובאירועיה, יוקרנו בימי יום בחול המועד סוכות באודיטוריום של יד ושם בירושלים. בין הסרטים יהיו גם סרטים מיוחדים לבני-הנוער. במרתון יוקרנו 16 סרטים.

הקרנת הסרטים תהווה חלק מאירועי סוכות ביד ושם המתקיימים השנה תחת הכותרת "כסא אל תרבות שחרבה".

הסרטים שיוקרנו הם: "שנות הסנהדרין", "סיפורים מופלאים", "מגיל גרוסמן", "סלוניקי נובוגרודק", "עם וצליליר", "הבנות מליבאו", "אבאלה בוא ללונה פארק", "יומנה של אנה פרנק", "ילדים במסתור", "מטולדו לירושלים", "אל תגעו לי בשואה", "חמש דקות מריימאר", "חמש קהילות", "הצלה באוקטובר", "גרוחנר רדור סני".

ארגון "מורשת משה רבינו" הגביר פעילותו לקראת ה"ימים הנוראים"

מאת סופר "הצופה"

ארגון "מורשת משה רבינו" הגביר את פעילותו לקראת הימים הנוראים" במרחב העיר תל אביב, ובעיקר – בשכונותיה הדרומיות כמו קרית שלום, שכונת התקווה, יד אליהו ועוד, ובמסגרת זו הולכו חבילות שי לנזקקים, למשפחות מרובות ילדים ולעולים החדשים הזקוקים לעזרה.

חלוקת השי לעניים הקיפה מצרכים חיוניים בסך של 80 שקלים לערך, אך היו מבין אלה שקבלו במתכונת של "מתן בסתר" מסיבות ברורות ומובנות. צויין שחלוקת חבילות השי מצטרפת אל שורה של פעולות אחרות שיוזם הארגון ובמיוחד – בדיקת מזוזות ותפילין, המבוצעים חינם, בכל ימות השנה. "במקרה של פסילתם מעניקים אנשי הארגון מזוזות ותפילין במחירים סמליים תוך סיוע במתן גמ"ח, כדי שלא ירכשו אלה מזוזות ותפילין ממקורות לא מוסמכים.

באחרונה הרחיבה גם מסגרת הסיוע, במפעלי הגמ"ח של הארגון לנזקקים לטיפולי בריאות, כמו גם המפעל היהודי של חלוקת ספרי תהלים קטנים לחיילים בתחנות ההסעה המרכזיות כמו ליד האיצטדיון ביד-אליהו.

עומס תנועה בירושלים בשל קונים לחג הסוכות

מאת כתב עתי"ם

אלפי קונים שזרמו לשווקים למימכרי ארבעת המינים, סכך וקישוטים לסוכות, גרמו ביום א' לעומס תנועה קשה במרכז ירושלים.

בשוק המרכזי של ארבעת המינים, בכניסה לשכונת מאה שערים, נסגר הכביש כליל בשל מספר הקונים הגדול. פקקים גדולים השתרכו בשכונת גאולה ובכיכר השבת ובכך גרמו לפקקים נוספים ברחוב שטראוס, הנביאים ויפו.

פקקים קשים נוספים היו באיזור שוק מחנה יהודה ובכניסה לירושלים.

משטרת מחוז ירושלים עשתה מאמצים לכוון את התנועה ונהגים הופנו לצירים חלופיים במספר מקומות.

פועלים לחצו על מעסיקם היהודי לרכוש עבורם אקדח

מאת כתב עתי"ם

שני פועלים ערבים מנפת שכם נעצרו בחשד שניסו לרכוש אקדח באמצעות מעסיקם, קבלן בניין מכפר סבא.

ביום ד' האחרון, האריך בית המשפט בפתח-תקוה את מעצרם של השניים.

במסיבת עיתונאים שנערכה ביום א' במשטרת מחוז המרכז ברמלה, לרגל סיכום שנת הפעילות של משטרת המחוז, אמר מפקד משטרת מחוז המרכז ניצב שלמה אהרונישקי, קבלן הבניין, התלונן על הפרשה ובעקבות זאת, נכנסה משטרת מחוז השרון לפעילות סמויה. במהלך החקירה, נראה אחד מהחשודים מוסר, לפני ימים אחדים, סכומי כסף לקבלן עבור קניית אקדח.

בשעת ביצוע "העסקה", עצרו השוטרים את החשוד ואחר כך את חברו.

המניע לבקשתם של השניים לרכוש אקדח טרם ברור, אולם קיים חשד, כי מדובר בניסיון לרכוש אמצעי לחימה לצורך פעילות חבלנית עוינת.

הסכם ל"אל על" עם חברת תעופה הודית

מאת כתב עתי"ם

חברת "תשואה", חברת בת של "אל-על" לשירותי תיירות ותעופה, מתכוונת לרכוש חבילות נסיעות במזרח הרחוק, כדי לעודד את התיירות משם ל-ישראל. זאת מסר ביום א' חיים חבס, מנכ"ל החברה, עם סיום המגעים לבציע בלעדי בישראל של חברת התעופה הפרטית ההודית, "דאמאניה".

ההסכם נחתם לשנתיים ויאפשר לתיירים ואנשי עסקים מישראל להגיע לבומביי ב"אל-על" ולכל מקום בתוך הודו במטוסי הבואינג של חברת התעופה ההודית.

"דאמאניה" קיימת מזה כשנתיים והיא מתפתחת, מסר חבס.

מורה היכתה תלמיד באמצעות כיסא

מאת כתב עתי"ם

תלמיד בן 9 באחד מבתי הספר היסודיים בעיר נצרת נפגע בראשו מכיסא שהטיחה בו מורתו ונזקק לתפרים בבית החולים בעיר, מסרה המשטרה.

אביו של הילד התלונן על כך במשטרה.

בעקבות התלונה, נחקרה המורה (27 מנצרת) לחקירה וסיפרה לחוקרי תחנת המשטרה בנצרת "אני בסך הכל הזזתי את הכסא והילד פשוט נתקל בו".

מפקד משטרת נצרת, סנ"צ שמואל מרמלשטיין מסר לכתב עתי"ם, כי הוא רואה בחומרה את המקרה ובפרט את נסיון מנהל המוסד, שידע על המקרה, להסתיר זאת מידיעת המשטרה.

גשם בגליל

באזורים רבים בגליל העליון ירד במוצאי שבת גשם כחוף במשך דקות ארוכות.

הגשם הפתיע את המטיילים הרבים ואת בוני הסוכות, שבמשך כל היום התמודדו עם שרב כבד ולפתע נאלצו לחפש מחסה מהגשם הפתאומי.

ביום א' בבוקר שרר בגליל מזג אוויר קייצי. השמים מעוננים והתושבים התעוררו לבוקר נאה.

בס"ד

הצעה מיוחדת לציבור הדתי–לאומי

בַּ'לביא' של בתי ההארחה

נותרו מספר חדרים לסוכות,
חול המועד, שבת חול המועד
ושמחת תורה.
10% הנחה על הארוחה בשמחת תורה
(לאזמנות ישירות בלבד) למביא מודעה זו!

ברכת אושפיזין לשאתם - חגים לגאולה לששון
לכל יפיפנו שורותינו

כשרות ושמיטה למהדרין

צלצלו עכשיו:
בית הארחה לביא. טל: 06-799450

בית הארחה לביא

מחנך לקבוצה של עולים
חדשים מרוסיה (נעל"ה)
לפרטים נא לפנות לטל. 03-9372825

בס"ד

הודעה חשובה
לציבור הדתי-לאומי תורני

לרגל אכלוס שלב א' בישוב "נוף איילון"

ייערך מבצע מכירות מיוחד
לשלב ב' של הישוב
בכל חוה"מ סוכות

בית לדוגמא פתוח לתצוגה

לפרטים: 08-276666

בחסות החברה הקבלנית
א.א. גמיש בע"מ
החברה הבונה את הישוב "נוף איילון"

ירושלים
עיריית ירושלים
האגף לתרבות תורנית

אור ת'ה - מכללה תורנית לנשים

מערכת שעות סמסטר חורף

הלימודים יוחלו בכ"ז בחשון תשנ"ה (2 באוקטובר 1994)

יום ראשון בבוקר	9.30	הרב מ. דינר - ספר מצוות - רמב"ם
	10.30	הרב א. מ. זילברשטרום - פרקי אבות
	11.30	גב' מ. אדהן - א.מ.ת. - אמת, מודעות ותקשורת
יום ראשון בערב	19.30	הרב י. סופר - חסידות עם כל הלב
	19.30	קשר עין
יום שני בערב	20.00	גב' מ. אדהן - א.מ.ת. - אמת, מודעות ותקשורת
יום שלישי בבוקר	9.30	הרב ז. פלדמן - "תורה אור"
	10.30	הרב י. פרקש - הלכה
	11.30	הרבנית ס. רלב"ג - סיפור חסידי
	12.00	הרב ז. גופין - תפילה
	12.45	הרב ז. גופין - תניא (למתקדמות)
יום רביעי בבוקר	9.30	לימוד תנ"ך - דמותן של האמהות
	11.00	גב' ח. בעז - פרשת השבוע
יום רביעי בערב	19.30	גב' ר. קוזלובסקי - לימוד פרקי נבואה בבית ראשון
	20.30	הרב י. דוהן - "עימדו הכן כולכם" - לימוד משיחות הרבי מליובאוויטש
	20.30	הנחיית הורים - בהנחיית גב' ר. קוזלובסקי (הרשמה מראש חובה)

הלימודים מתאימים למורות. פרטים בטל' 02-374927

המחלקה להסברה

ההצעה הטובה בגבעת משואה!

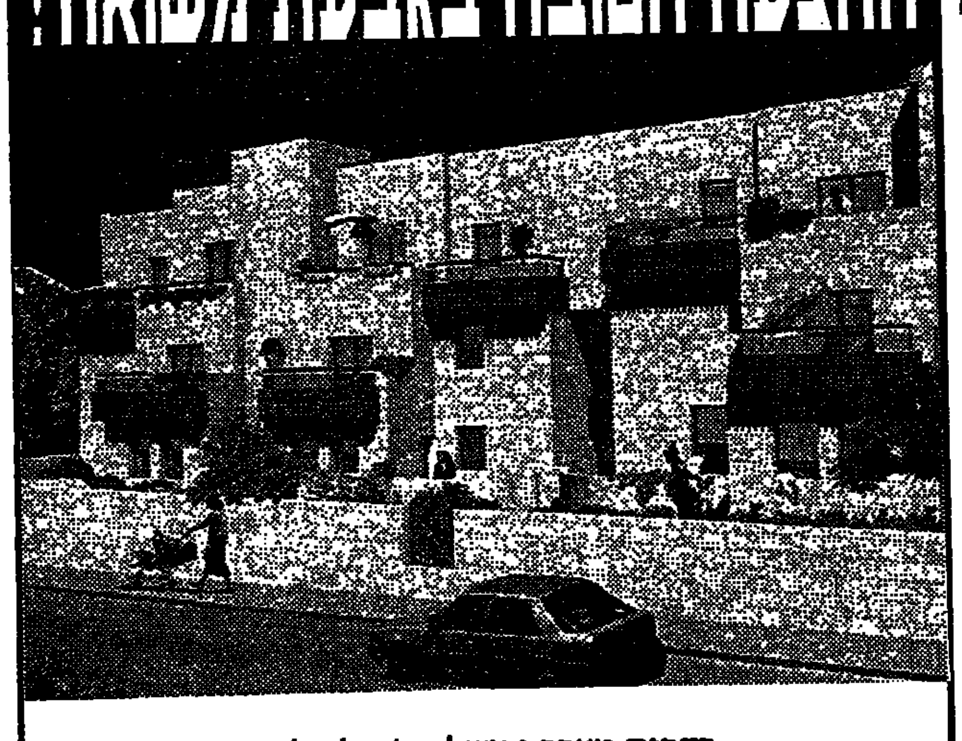

בדרום מערב ירושלים (מול מלחה)
פונה לנוף המרהיב של הרי ירושלים -
30 דירות איכות, בנות 3, 3.5, 4 חדרים
כל דירה עם מרפסת סוכה, כיורים כפולים

יזם ומבצע:
עיר דוד, חברה לבניה וניהול בע"מ
ימים א'-ה' בין השעות 7.30-15.00
טל. 02-812037, טלפקס. 02-810076

במלאת שנה לפטירתו של יקירנו
ר' שלמה נח רויך ז"ל
איש תם וישר, גומל חסדים ורודף צדקה ורב פעלים למען העם, הארץ והתורה

נעלה לקברו אי"ה לאזכרה

ביום רביעי, כ"ג תשרי תשנ"ה (28.9.94) בשעה 4.00 אחה"צ
בבית העלמין שדה יהושע (כפר סמיר) בחיפה, שער מס' 3

אוטובוס יצא בשעה 3.30 מבית המנוח, רח' מסדה 20, חיפה

לימוד משניות ושעור לזכרו יתקיימו בשעה 5.15 אחה"צ
בחדר הישיבות העיון הקרוי על שמו בבנק המזרחי המאוחד
בע"מ בהנהלה האזורית בחיפה, רח' הנביאים 26

משפחות: צירט, רויך, רוזנר, ויצן
בנק המזרחי המאוחד בע"מ

למשפחת גולן
השתתפותנו בצערכם הכבד
בהילקח מכם האם והרעיה
אריקה ע"ה
בנחמת ציון וירושלים תנוחמו ולא תוסיפו לדאבה עוד
בנק המזרחי
ההנהלה המרכזית — אגף כח אדם

לשולמית פרנקו
עובדת אגף אשראי
השתתפותנו בצערך במות האם
מרים ע"ה
בנחמת ציון וירושלים תנוחמו ולא תוסיפו לדאבה עוד
בנק המזרחי
ההנהלה המרכזית

כוס תנחומים
לר' משה ברקוביץ
ראש המועצה הדתית גבעת שמואל
על פטירת אביו
ר' מיכאל ז"ל
בנחמת ציון וירושלים תנוחם ולא תוסיף לדאבה עוד.
מתפללי בית הכנסת המרכזי גבעת שמואל

שחק אותה

בואו לשחק אותה
ארץ המשחקים העניקית בעמק חפר
נכנסים למכונית ומטיילים אלינו לשחק אותה - הנאה לא שגרתית וחוויה משפחתית
לפיתוח הדמיון והמחשבה / מתאים לילדים מגיל 1 עד 13
פתוח משעה 9:00 עד 19:00. בחודש יולי, למען ההנאה המלאה שלכם, אתם מתבקשים להגיע אחרי 13:00 בגלל העומס של הקייטנות.

בואו 4 ושלמו עבור 3

"אביב"
אזור תעשיה עמק חפר
חניה חינם
צפון
דרום
בית לידי
צומת כפר הרואה

לפרטים נוספים:
טלפון: 06-323421/2
פקס: 06-343440

هكذا من الأصل